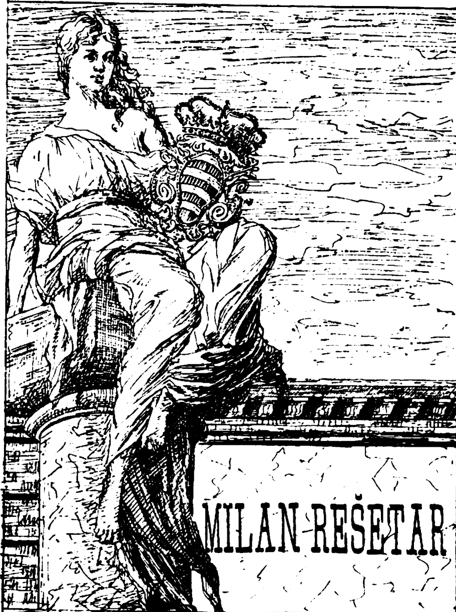

MILAN REŠETAR

EUTHYMIA

SIVE

DE TRANQUILLITATE ANIMI

Carmen Didascalicum

BENEDICTI ROGACCII
E SOCIETATE JESU.

MONACHII

Sumptibus Viduæ & Hæredum JOANNIS HERMANNI à GELDER, Bibliopolarum Electoralium.
Typis SEBASTIANI RAUCH.

ANNO M. DC. XCV.

THYRSUS CONZALEZ

Præpositus Generalis Societ. Jesu.

CUm Carmen Didascalicum, *Euthymia, sive de Tranquillitate animi* à Patre Benedicto Rogaccio nostræ Societatis Sacerdote conscriptum, aliquot ejusdẽ Societatis Theologi recognoverint, & in lucem edi posse probaverint; facultatem facimus, ut Typis mandetur, si ijs, ad quos spectat, ita videbitur. In quorum fidem has literas manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus. Romæ 22. Aprilis 1690.

Thyrsus Gonzalez.

VOlumen, cui titulus, *EUTHYMIA*, *sive de Tranquillitate animi*, in sex, quibus constatur, hexametrorum libris continet laudabilem utilis, dulcisque mixturam; unde possit, quisquis oculos adijciat, se se componere ad omnem apathiam, non Stoicam, sed Christianam. Etenim expletur hìc illud jambici Græcorum senarij:

Ψυχῆς νοσάσης εἰσὶν ἰατροὶ στίχοι

quòd videlicet rei poeticæ operantes, debent, instar experientis Medici, sub ascititijs versuum dulcoribus proficuam animæ ægrotanti pharmaciam exhibere. Eam utique exhibuisse videtur hujusce poematis concinnator, dum ad amoliendam è salubri, quàm propinat, potione amariciem, usus industrio (ut cecinit ille alter) Camœnæ lenocinio, *Priùs oras pocula circùm*

Illinijt *mellis dulci flavoque liquore*. Quare cum operi huic nihil inesse reperim, quod regulis Indicis refragetur, publici juris faciendum puto, tum ut

Pie-

Pieridum mundiciei consulatur; tum ob id etiam, ut apud versatos in amœna ejusmodi literarum Sparta,

Omne ferat punctum qui miscuit utile dulci.

Dat. è Cœnobio S. Mariæ super Minervam prid. Kal. Junij, anno Christiani Orbis M. DC. XC.

Fr. Angelus Julianus Theol. Dominicanus, ac Fidei olim Quæsitor Genue.

Imprimatur

Si videbitur Reverendiss. P. Magistro Sac. Pal. Apost.

Stephanus Joseph Menattus Vicesg. Episc. Cyrenen.

Imprimatur

Fr. Thomas Maria Ferrari Sacri Palatij Apostolici Magister, Ordinis Prædic.

PRÆFATIO
AD
LECTOREM.

IUstissima fuit Senecæ Rhetoris de intemperanti nonnullorũ judicio querela, qui *nusquam reperiri subtilitatem putarent; nisi, ubi nihil, præter subtilitatem, esset* (*a*) Non minori ego jure similem aliorum intemperantiam damnaverim, qui nullum sat jucundum existimant car-

(*a*) *Contrev. lib. 1.*

carmen; nisi, in quo mera jucunditas sit: omnemque adeo illius interire arbitrantur venustatem, & gratiam; nisi ad innatas poetici tum numeri, tum styli delicias fabularum etiam festivitas, & amoenioris materiæ lenocinium accesserit; quid aliud tam insatiabili luxu, quàm condimentis condimenta quærentes, & vel ipsa quodammodo (ut de purpurarum infectoribus loquitur Plinius) (a) *Adulterantes adulteria Naturæ*? Atqui, si voluptarij illi humanioris literaturæ Epicuri, non Aristotelem dicam, Flaccum, geminam illam biverticis Parnassi cortinam, sed vel Apicium, & Philoxenum aliquem, ad suam magis factos salivam doctores, consulerent;

(a) *Lib.9.Hist.Nat.cap.49.*

na ipsorum quoque argumentis & placitis suam redargui sententiam audirent; facilè intellecturi, blandissimam poetici styli suavitatem, ceu dulcissimum mellis saporem, nulli convenientiùs, quàm austeriori materiæ admisceri.

Et verò utinam Poëtarum id omnes, pro eo, ac rei dignitas postulat, in animum vellent inducere, omissoque sterilium amœnitatum aucupio, frugifera duntaxat & seria carminibus suis argumenta adoptarent: quantò illi præclariùs tum publicæ utilitati, tum suæ dignitati consulerent?

Communis certè fructus nec in dubium vocari, nec verbis sat exprimi potest. Nam, cùm nihil hominum generi ex hæreditariâ primi parentis noxâ luctuosum acci-

cide-

ciderit magis, quàm inde excitatum Rationis à Sensibus, veræque utilitatis à voluptate dissidium; an non inæstimabili Poesis beneficio sibi vitam obstringeret; si, Philosophiæ salubritatem suâ jucunditate respergens, duo hæc tam eximia felicitatis humanæ elementa in antiquam revocaret concordiam: & illud animorum Bono conficeret temperationis pulcherrimæ genus, quod ad corporum opportunitates Natura, teste Plinio, (a) confecit: *Dum in floribus pinxit remedia, & delicijs auxilia permiscuit?*

Sed nec ipsi certus, atque locuples minùs indidem responderet gloriæ proventus: nemine dubitaturo nobilissimum, & princi-

)(5 pem

(a) *Lib. 22. Hist. Nat. cap. 6.*

pem ei locum facultati assignare; quæ cæteris omnibus tum efficaciùs, tum leniùs ad felicitatem homines duceret; id nimirum efficiens, ut, quæ honesta sunt, ijs etiam videantur suavia: quo uno suam omnem in pueris educandis contineri sollertiam, magnificè, sapienterque antiquus ille Laco (*a*) affirmavit: immo quod potissimum est vel Divinæ ipsius Gratiæ, in nostrâ sibi voluntate conciliandâ, perfectamque ad virtutem provehendâ, artificium. Libeat Horatium (*b*) audire.

Fuit hæc sapientia quondam,
Publica privatis secernere, sacra profanis,
Concubitu prohibere vago, dare jura maritis,

Op-

(*a*) *Plut. in lib. Virt. posse doceri.*
(*b*) *In Art. Poet.*

Oppida moliri, leges incidere ligno;
Sic honor, & nomen divinis vatibus, atque
Carminibus venit.

Verissimè dictum. Sic venit quondam, & sic veniet deinceps, quamdiu sapientiæ non absimilis fruge Musarum delicias fermentari contigerit.

Quid, quòd ponderosa succique plena istius modi carmina, præter laudem, quam Authoribus pariunt, uberiori etiam voluptate Lectores perfunderent? Quemadmodum enim nulla sive deambulatio, (a) quàm quæ in proximi maris conspectu; sive navigatio, quàm quæ secundùm litus peragitur, jucundiùs oblectat; eò quòd permista & in unum conspirans e-

(a) *Plut. Symp. lib. 1. qu. 4.*

lementi utriusque varietas earum amœnitatem congeminet; sic neque Philosophia, quàm ubi poeticis illigetur modulis; neque Poesis, quàm ubi Philosophica modulatur oracula, jucunditatis plus habet: intendente se nimirum, dum invicem temperatur, & conjunctim ad animum pervenit, nativâ utrisque facultatis dulcedine.

Quæ cùm ego persuasissima haberem, cùmque in illustrium Poetarum lectitandis carminibus, si quis fortè de moribus locus splendidè, actuosèque tractatus occurreret, non secus ac Phalereus ille Apollodorus (a) inter Socraticos audiendos sermones, extolli mihi animum, dulcique quodam quasi stupore, & generosâ voluptate com-

(a) *Plato in Conv.*

compleri experirer; pro certo constitui, non posse me Musis cum ampliori tum earum dignitate, tum Lectorum approbatione operari, quàm aliquo id genus argumento ad canendum suscepto.

Neque longa illius in delectu ambigentem consultatio detinuit. Statim quippe Democriti EUTHYMIA, sive, ut Seneca (a) interpretatur, Tranquillitas animi, solido intra semetipsum gaudio, & securâ quiete compositi, ante oculos fulsit, eximiæque suæ pulchritudinis imperiosissimâ vi stylum ad se totum, atque mentem convertit. Quid enim illâ humanis in rebus nobilius, quæ perfectâ ex sapientiâ, ac virtute, quidam ve-

)(7 luti

(a) *Laert. in Vita Dem. Senec. cap. 2. de Tranq.*

lucidarum splendor erumpit? Quid cordi suavius, perpetuis cujus votis, & studijs, tamquam optatissimus finis, proponitur? Quid denique seu descriptionum illustrium, seu grandium sententiarum, seu affectuum quà vehementium, quà lenium, totiusque adeo poetici cultùs capaciùs; cùm omnem penè universam, quæ de moribus, vitijsque, ac virtutibus agit, Philosophorum doctrinam suo, quàm latissimè patens, includat amplexu?

Illius igitur comprehendendæ rationem aggressus describere, duobus animadverti totam cardinibus niti: altero, ut Mala, queis animus discruciatur, prohibeat; altero, ut Bonis, quibus idem acquiescit, circumfluat: meamque proinde

inde in eo curam omnem versari oportere, ut, quo facillimè pacto tum illa propulsari; tum hæc obtineri possint, ostenderem.

Jam verò ulteriùs progredienti omniùm, quæcunque seu Bona dicerentur, seu Mala, duo se se obtulerunt suprema, eademque opposita sibi invicem genera. Primum vortuita, & fariabilia complexum, cujusmodi paupertas, divitiæ, morbi, valetudo, & reliqua causis ab externis pendentia: quæ declinare, vel assequi non penitùs homini liberum; contrariam verò in partem traducere, ita ut e Malis Bona, aut Mala e Bonis reddantur, cuilibet pro diversa utendi ratione liberrimum fit: Secundum ex arbitrarijs, & immutabilibus constans, cujusmodi virtutes,

tutes, ac vitia: quod genus seu Bona adipisci, seu Mala evitare, quandocunque voluntas sic tulerit, possumus: congenitâ verò bonitate, & malitiâ, dum in animo adsunt, exuere, vel si maximè conemur, haud póssumus.

His adeo observatis, ad duo generalia Præcepta universum Tranquillitatis quæsitæ artificium revocari intellexi: alterum quidem, ut Primis illis suâpte ambiguis naturâ, & in utramvis flexilibus partem seu Bonis, seu Malis convenientissimâ ratione uteremur: alterum autem, ut, quæ ad Secundum pertinent genus, suæ naturæ tenacia, nec unquam in diversum itura, ea sive Mala repellere; sive Bona comparare nossemus. Sic etenim & Bonorum copiam præ

mani-

manibus fore, quorum mens fructu expleretur, atque expleta demum quiesceret; & Mala quæ hujusmodi quietem interpellarent, longè abfutura: exclusis videlicet ijs, quæ nocendi vim in ipsis suæ naturæ principijs defixam, penitissimèque insitam habent; alijs verò sapientem per Usum correctis, ut vel Mala esse desinant; vel in Bonorum etiam ordinem transeant. Quod utrumque præstare nemini, juxta dicta, in promptu non esset.

Et lex quidem posterior, immutabilium tum Malorum omnimodam fugam, tum Bonorum inquisitionem præscribens, non solùm quàm necessariò ediceretur; sed quid etiam servandum proponeret, satis luculenter patebat. Prior verò, fortuitis & indifferentibus

rectè

rectè uti præcipiens, tametsi de æquitate suâ nullum; aliquem tamen executionis de modo dubitandi locum videbatur relinquere: non omnibus facilè animadversuris, in quo demum prudens ille, tantique ad propositum finem momenti, Fortuitorum Usus consisteret.

Quod igitur unum ad artificij totius Summam dilucidè, breviterque explicandam supererat, sedulò apud animum versans, sic tandem constitui, fortuitis quà Bonis, quà Malis ita nos scitissimè usuros, si utraque in contemnendis ac minimis, immo si nec verè Mala, nec ultra merum nomen Bona duxerimus; ab illorum propterea tum amore; tum metu quàm maximè immunes & vacui.

Nec

Nec temere id quidem, ut cuivis rem ritè æstimanti patebit. Nam, ad Bona quòd pertinet, cùm ea, suo ingenio caduca, precaria, incertisque casuum obnoxia, nec acquiri, nec acquisita servari pro arbitratu hominum possint; quorum animos Sui admiratione, atque amore occupaverint, perpetuis illos curarum aculeis effodiant, & jam desiderio, jam timore solicitent, necesse est. Unde manifestò colligitur, nec Bonorum appellationem mereri, cùm amari nequeant, quin obsint; nec ad animi quietem conducere, cùm ijs oblectari animus, præter quietis detrimentum, minimè possit: unumque adeo reliqui esse, ut despicatui ab Euthymiæ studioso habeantur, tunc ijs optimè usura, cùm ea minimè

ama-

amaverit. Sed & Malorum par ratio, Cùm enim neque ipsa nostræ voluntatis imperio subijcere, & omnino, ac quoties libuerit, prohibere à nobis possimus; nisi saltem aspernari noverimus; assiduo certè vel in metu, ne ingruant; vel in mærore, quòd urgeant, versabimur. Ut nullum proinde opportuniorem eorum Usum, ac magnanimum & sapientem Neglectum, suis possit amatoribus Euthymia præscribere.

En igitur totam argumenti propositi seriem, à communibus longè principijs, extremisque notionibus ad ea, quæ ipsum propriè, intimèque constituunt, ordinato & continenti progressu deductam. En quæsiti artificij brevissimam Summam, atque partes præcipuas: nimirum fortuita, externæque origi-

nis seu Bona, seu Mala ita prorsus despicere, ut neque horum nos terror, nec illorum desiderium commoveat: interiora e contrario, quæque ipsa sibi parit voluntas, adeo impensè æstimare; nihil ut primis ardentiùs quæratur, nihil alteris cautiùs vitetur.

Quæ, planissima, & nemini dubia, quisquis probè perspexerit; facilè agnoscet, sinceram, integramque animi Tranquillitatem nihil aliud demum esse, quàm nobilissimum quemdam de Fortunâ, deque Stultitiâ Rationis triumphum. De Fortunâ quidem, dum illius & dona calcantur, & tela infringuntur: de Stultiâ verò, dum & gravissimis ipsius Malis Aditus obstruitur, & contrarijs ipsi Bonis mens communitur.

Hic

Hic itaque tam insignis triumphus nostro in opere sex libris describitur: ita distributis officijs, & partibus, ut primi quatuor Fortunæ subigendæ; qui supersunt duo Stultitiæ profligandæ rationem exhibeant. Opportuna illi quidem ad victoriam de Fortunâ referendam arma suppeditant: dum *Primus* fucata & insidiosa ipsius Bona docet contemnere; reliqui verò, ne ipsius Malis lædamur, prospiciunt: Malis, inquam, seu procul terrentibus, quorum vim, & aculeos *Secundus* liber retundit; sive cominus ferientibus, quibus tum universis *Tertius* certa quædam in comune profutura remedia, tum singulis *Quartus* propria nominatim opponit auxilia. Nec segniùs postremi duo ad debellandam excindendamque

Stul-

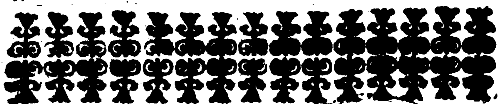

Stultitiam nos instruunt ; dum Quintus, quæ ipsius Mala, & quo pacto arceantur, demonstrat; Sextus verò contraria eidem persequitur Bona, in eorum supremo, quodque totius Boni, & perfectæ Quietis Summam vel unum complectitur, Deo videlicet Optimo Maximo, desinens.

Hæc habui, Lector benevole, quæ in primo meis operis aditu, & quasi vestibulo, de illius materiâ, Proposito, & ordine, tecum comunicanda erbitrarer. Reliquum est, ut, quibus olim verbis ad sua commendanda apigrammata, humanæ ubi imaginem vitæ seque ipsum, & proprios cuique mores liceret inspicere, Martialis est usus; ijsdem & ipse ad nostræ lectionem Euthymiæ te invitem ; cumque illo, & , quàm ille,

ſte, adhuc juſtiùs proclamem, (a) *Hoc lege, quod poſſis dicere jure, Meũ eſt.* Atque utinam, quæ hiſce continentur libellis, Tranquillitas animi, non jure ſolummodo, ſed uſu etiam fructuque, tua ſit. Quod ego præſtantiſſimum munus cumulatè tibi, & ad plenum contingere, ex animo cupio: ſummum *Patrem luminum* orans, *à quo omne datum optimum, & omne donum perfectum deſcendit*, ut meis, irritis cæteroqui, ſine ſuo afflatu, & interiori magiſterio, futuris, conatibus propitius aſpiret: teque adeò, & genus mortale univerſum quàm certiſſimo tramite (nec ullus profectò, ut extrema pars operis luculenter demonſtrat, ipſius contemplatione, & amore uſquam certior occurrit) exoptatam ad itineris metam, perfectiſſimæq; Tranquillitatis Complexum deducat. Vale.

(a) *Lib. 10. Epigr. 4.*

EUTHYMIÆ SIVE DE TRANQUILLITATE ANIMI.

Liber Primus.

1. Unde quies animo: quid inertibus anxia curis
Corda levet: quo se clypeo septemplice contra
Externasque vices, & bella domestica Virtus
Protegat, Ausonijs primus vulgare camœnis
Aggredior. Pulchræ vos ô cupidissima pacis
Pectora, nimbisoni quam per vada cærula ponti,
Aeriasque alpes, per dura, per invia longis
Usque alacres votis, & anhelo inquiritis æstu,
Irrita si toties conamina, prædaque dulcis
Hactenus elusit vacuos, finire laborem
Si juvat, optatoque semel considere portu;
Huc agite, & nostris advertite cantibus aures,

Namque ego quæſitæ facili vos tramite ducam
EUTHYMIÆ ad ſedes, illoque in vertice ſiſtam,
Quò neque turbinibus curſus, neque rauca ſonantes (gunt:
Nimborum furiæ, & fremebunda tonitrua ſur-
Sed tenet æterni facies placidiſſima Veris,
Et nunquam immitis, nunquam ſibi degener annus. (dam
Delectos proceres, per puppibus invia quon-
Æquora, Phryxei rapiendum ad velleris aurum,
Vexerit audaci Tiphys temerarius alno.
Tiphys ego melior, vatum intentata priorum
Carminibus, Sophiæ ingrediar Verique Profunda,
Grande viæ pretium laturus, amabilis oti
Munera, Phaſiaco longè potiora metallo,
Nullaq; non ſpolia, & regum ſuperantia gazas.
2. Tu mihi, divino profuſum è lumine lumē,
Solis inoccidui radius, ſignataque noſtris
Pectoribus magni penitùs Genitoris imago,
Audenti ſis fida tuum cynoſura per æquor,
Sis Helice, RATIO: haud qualis, contagia primi
Poſt ſceleris, diro maciem inſpirante veneno,
Tabueras, lapſi vix agnoſcenda Decoris:
Sed qualem, jubare æterno immutabilis Æqui
Incoctam potiùs, cæleſtique indole plenam
Mentibus æthereus Pater indidit, & modò qua-
Ætherei ſoboles cælo delapſa Parentis (lem
Antiquam in ſpeciem, ingenuumque refinxit honorem.

3. Tuque

3. Tuque adeo, unde omnis ratio, mensuraque Recti,
Unde suus causis vigor, & sua semina rebus,
Formæque, & numeri, & naturæ mutuus ordo,
(Nil sine te magnum mens concipit) en age, primos
Edita Luciferi ante ortus, & mobile tempus,
Huc ades, immensi vox Numinis, ipsaq; verum,
Nec tanto genitore minus, SAPIENTIA, Nu- (men.
Tu certos aperi calles, nutantia vatis
Dirige tu trepidi vestigia, quàque sacer fons,
EUTHYMIÆ arcanus fons rumpitur, irriguique
Nectaris undanti pascit dulcedine ripas,
Siste avidum. Liceat jejunam mergere pleno
Amne sitim, & vitæ præcepta haurire beatæ.

4. Tum tibi, Pierij monumentum insigne laboris, (lem
Rite memor, solido æternam de marmore mo-
Constituam, festosque dies, & dona sacrabo
Annua, Mæonius flaventi gurgite Thybris
Septem Orbis dominas quà præterlabitur ar- (ces,
Ipsa tholi mediâ subter testudine, miræ
Artis opus, Libyco perfecta nitens elephanto,
Templum augustum, ingens, latè regina, tenebis, (stra,
Sub pedibus geminas pestes, immania mon-
Stultitiam hinc domitam vinclis, inimicaque frustra
Fræna recusantem, mordentemque ore cruento
Cernere erit; validô ast illinc certamine victam
Fortunam, fractoque rotæ revolubilis orbe

Eversam, & dominæ sua subdere colla coactam,
Centũ aræ circùm: totidem laquearibus aureîs
Pendebunt, velut astra suo famulantia Soli,
Æternùm vigiles lychni. Quid thuris acervos,
Quid Cilicum messes referam, totamque crepantem (tem
Igne super sacro Arabiam, & pretiosa vomen-
Nubila? Votivis jam nunc altaria donis
Instaurare juvat: pacali evinctus olivæ
Tempora jam serto, vittâque albente decorus,
Solennes videor Superis inducere pompas,
Lectarumq; greges pecudum mactare sacerdos.
Non tamen ut Calabris ideo de saltibus agnas
Cura sit, aut niveos Clitumno accersere tauros.
Quæ te plùs deceat, quæ gratior hostia Divis,
Sacrificam tingent vitiorum armenta securim,
Pectoris arcanæ Eumenides, malesana Libido,
Insatiatus amor lucri, furialibus Iræ
Præcipites stimulis, vano turgescere flatu
Degener Ambitio, Superisque irata secundis
Invidia, & vigiles Curæ, attonitique Timores.
Tum Luxùs phaleras, fractosq; Cupidinis arcus,
Votorumque leves alas, cristasque tumentes
Aerij Fastùs, &, quas superaddere fictas
Rebus amat species popularis Opinio, quæque
Cætera sunt vitiorum, & vanæ Insignia mentis,
Marmoreis suspensa altè, cumulataque figens
Postibus, æternum inscribam tibi, Diva, trophæum.
Interea facilis tua mecum Arcana reclude
In populos, dubijsque volens allabere Cœptis.

5. Continuò quisquis felicem strenuus optat,
Lætitiæ faber ipse suæ, sibi fingere vitam,
Nil mihi mirari sapiens, nil credere magnum
Instituat mentem, puncto quod mobilis horæ
Advenit ignaris, rapitur nolentibus: ipse
Quod sibi non dederit: de quo non possit ini-
quæ (est,
Liber, & intrepidus Fortunæ dicere, Nostrum
6. Et verò hæc nisi certa animum sententia
firmet:
Si quis, opinatu vulgi, rerumque decorâ
Illusus specie, titulos, diademata, fasces,
Et Capitolino fixas in vertice palmas
Grande aliquid celsumque vocet: si splendida
gemmis
Pocula, regificos currus, latèque superbas
Undantûm pompas comitum, se seque premens
Attonito, divina velut miracula, figat, (tùm
Immemor ipse Sui, vultu: spectabile formæ
Si decus, eximias vires, prædivitis amplam
Eloquij venam, & fœcundum Pallade pectus
Cælo æquet, stupeatque, & anhelis plausibus
inflet;
Conclamata quies: ne lætos jam sibi soles,
Otia ne speret mansura. Procacibus Euris,
Instabili pelago se credidit. Heu! Quibus ille
Fortunæ imperijs, quanto jactabitur æstu,
Mentis inops, humilis, trepidus, variabilis au-
ræ (tique
Ludibrium, totus nimborum, hyemisque, fre-
Nam neque judicij pravus, quæ summa Bonorum

Autumat, instanti poterit non quærere nisu;
Nec faciles adeo Superos, sortemque paratam
Inveniet; nihil ut vacui sub corde relictum
Mens doleat. Multos ingrato lumine passim
Seu fortunarum aspiciet sibi divite censu,
Nomine seu claro, seu corporis, ingenijque
Dotibus eximijs præcellere. Multa necesse est
Latiùs optanti desint Bona, multa repentè
(Ceu varius sortis tenor, & mutabile semper
Ingenium) migrent aliò, dominumque relin-
quant. (duris
Hinc iræ, lacrymæque, hinc pectora saucia
Invidiæ stimulis: timidæ spes, gaudia mæsta,
Turbida, sollicita, infidos trepidantia casus,
Nunquam & plena satis, nunquam non anxia
vota. (lippi,
7. Progenies magni, major genitore, Phi-
Testis Alexander, fortunatissimus unus
Qui fuit, & quo non alium Mavortia virtus
Celsiùs imperio, ac præstantibus extulit Ausis.
Ille tamen, Mundū fortunâ, hanc nomine men-
Occidui terror, Solis dominator Eoi, (sus,
(Credetis? Famæ juranti credite sæcla.)
Terrarum exiguo queritur se limite claudi, (a)
Multa gemens, sortemq; hominum, invidiam-
que Deorum
Increpitans, Mundo imperium quòd terminet
uno. (regum,
8. Tene ego, magnorum regnator maxime
Tristia sollicito laxantem pectora questu
Audio?

(a) *Juvenal. sat. 10. Valer. Max. lib. 8. c. 15.*

Audio? Mortales at si Dea cæca beatos
Fingeret, externi si gaudia muneris essent;
Quem minus hi gemitus, minus hæc lamenta
decebant? (videtur
Quid tibi cum lacrymis? Rerumne angusta
Summa, tot immani terras ditione tenere,
Tot populis dare jura? Oculos dimitte per
omnem (dit,
Auroram: totum hoc Orbis tua fræna momor-
Te dominum veneratur, & instar Numinis hor-
Per tua centeni longis erroribus arva (ret.
Lassantur famosi amnes, circumfluus auro
Pactolus, Tigrisque rapax, geminâq; superbus
Hinc Asiam, Europam hinc Tanais continge-
re ripâ, (primis
Euphratesque, Indusque pater. Vix flumina
Hospitibus noscenda dedit; te noscere Nilus
Incipit, & magno plenus, quàcunque vagatur,
Nomine, cæruleis septena per ostia nymphis
Orbis Alexandrum victorem nuntiat, & jam
Æquora junctutum domitis Neptunia terris,
Sortis avaritiam damnas? O pectoris ipse
Verius ingrati damnandus crimine! Nam quid
Illa nocens, nimij nisi fors peragenda favoris
Sit rea? Te Pellæ (magnarum exordia rerum
Fac animo redeant) Pellæ te è finibus arctis
Misit in imperium, quo non ingenitus ullum,
Perpetuos relegens Convexa per ardua cursus,
Viderit Hesperio, vel cardine Phœbus Eoo.
Divitis intactos Asiæ in tua præmia census
Seposuit; nullâ non surgere jussit arenâ,

Quæ bellatoris frontem victricibus umbris
Tergerent, palmas: tua signa anteîre, malignos
Perrumpentem obices, pandentemque ostia fatis,
Pœnituit nunquam: tibi dum constantiùs hæret;
Visa Sui est oblita, & sors prope desijt esse.
Mitte queri. Capiunt unum laxissima centum
Regna virũ. Si non naturam sceptra per omnem
Porrigis; at plus, quàm naturæ simplicis Usus
Poscat, habes, plus; quàm valeat vel perdere luxus.
Heu male consultum Mortalibus, aurea pacis
Ducere si nulli permittitur otia, vasto
Unius includat qui non diadematis orbe
Quidquid stelliferis complectitur orbib⁹ æther.
Immensum per Inane satos (quid Græcia monstri
Non parit?) usque novos audis superesse tuarum
Indociles legum Mundos. Fac, detur & illos
Æmathijs domitos frænis adjungere; plenus,
Anne ideo, mentisque satur sum denique, dices?
Nil minùs. Haud omnis tantarum opulentia rerum,
Haud tota hæc, spatijs immanè vagantibus, ultra
Noti Orbis cumulum toties geminata, recentũ
Mundorum series sat erit. Post omnia victa
Terrarum, pelagique, novus pandetur avaris
Limes inexhaustus votis: plura usque videbis,
Quæ, lacrymans, hominum sorti impermissa, requiras.
Suspicies cælum, &, gemitu testante dolorem,
Heu

Heu miserum! dices: imo cui limite Mundi
Regalis finitus honos, mensuraque tellus
Imperij. Nam cur stellantibus alter in oris
Dignior augusto frontem diademate cingi,
Et nutu versare polos? Cur nescia juris
Astra mei? Cur non Phœbus, Germanaque
Phœbi
A me surgendi auspicium, legesque meandi
Accipiunt? Saltem caput hoc, maturiùs uni
Orta, dies, nondum per suma cacumina visis,
Afflaret radijs: superi vel luminis Haustus
Intacto de fonte, &, quàm pro parte virili,
Largiùs affusos traherem. Proh damna pudoris
Ultima! Alexandro neque lucet pleniùs æther,
Quàm miseræ plebi. Nil egimus hactenus ar-
mis: (rerum,
Punctum Orbis teneo; quæ pars pulcherrima
Summaque, Pellæas etiamnun spernit habenas,
Læta suo servire Jovi. Sic improbè fata
Argueres: tali Briareûs immanior ausu
Tentares Superos. Quid me, ceu vana canentem
Somnia, turbato perstringis lumine? Certos
Sacrorum Monitus tripodum, atque oracula
Divûm (acti
Vaticinior. Sortis quam præmia tanta, sub-
Tot nequeunt Orbis spolia exaturare, cupido,
Morbus, non sitis est. Angustis finijt author
Limitibus naturam: avido sint pabula ventri,
Divitiæ faciles: sint, quæ defendere nudum,
Tecta, Jovem, rigidam possint quæ, vellera,
brumam.

Hoc quibus exiguum, nil sufficit: ipsa propagat (ullos
Esca famem: positosque semel quæ transijt,
Nescit cæca sibi fines posuisse libido.
Ultima votorum (haud reor inficiabere) primis
Martem invadenti fuerant, perrumpere metas
Imperij patrij, angustæque suburbia Pellæ
AdPersas,ad Bactra,adque Euri extendere nidos,
Et Cyri solio solium mutare Philippi.
Audax, quanquam hominis, furor. At nunc omnia rerum
Claustra remoliri, totque uno niteris Orbes
Composuisse jugo. Demens! Molimine tanto,
Ultra anni, Solisque vias, cælique Rotatut,
EUTHYMIAM dum persequeris, qua nulla Dearum (lenti est.
Proximior, nulla æqua magis, facilisque vo-
Crede mihi, parto imperio licet esse beatum:
Crede, licet nullo. Pacem tibi subditus Orbis
Non dabit: ipse dabis rationi subditus. Aufer
Spes nimias. Vacuũ, teneat licet omnia, prodit
Se cupiens. Pleno felix ut corde quiescas;
Nil opus est regna augere, aut compescere vota. (ardor

9. Hæc, quibus insani Juvenis temerarius
Corripitur, sibi dicta putent, quoscunq; dolosis
Ambitio rapit illecebris: qui splendida sortis
Munera, regales census, trabeasque, securesque
Undique solliciti properant,venantur,anhelant.

10. Nec malè quis sapiens respondeat,haud sibi votis

Tam

Tam nimijs avidum fervescere pectus; at Orbis
Unius imperio nequeat sine fine furentem,
Immensosque sinus reserantem explere Charybdin.
Sat fore, si tenues meliori sorte relaxet
Copiolas: si quo rerum fulgore profundam
Immemoris famæ noctem, Lethæaque rumpat
Nubila: si Patriæ non ultimus, inque nepotum
Sedibus, effigies monstrari digna, supersit.

11. Verba dat,& vanâ se credulitate volétem
Decipit infelix. Cupidum nam longiùs, esto,
Haud animũ ferat in præsens: at, prima potitus
Cùm fuerit; nova continuò majoraque poscet,
Perpetuum sitiens, nulloque explebilis haustu.
Qualis seu turtur, seu pullus hirundinis, æquus
Cui nondum vigor, & medij experientia cæli,
Totaque vix teneræ prætexunt brachia plumæ;
Ille quidem vacuum patrij de margine nidi
Æthera prospiciens, ignota pericula visu
Metitur tremulo, nec liberioribus audax
Credere se subitò spatijs, pendentia Tecta,
Natalemque brevi caveam circumplicat orbe.
Mox, ubi respondit primo sors æqua labori,
Et vires placuere; vagos per Nubila cursus
Explicat, immensoque volans indulget olympo.
Unde furor tantus votis felicibus, unde
Hæc nova, successu tristis, quæsitaque velox
Spernere, se major semper Dementia, causas
Altiùs aggrediens (animos adhibete) docebo.

12. Et primò id memori condendum pectore, quidquid

Fulgeat exteriùs, patrimonia lauta, superbos
Divitis imperij fasces, plaususque Quiritûm,
Legitimos præter, naturæ publicus ordo
Quos homini statuit, votorum excurrere fines:
Nilque adeo proprios ad egeni corporis usus,
Integra nil sanæ conferre ad gaudia mentis.
Numquìd enim saturis Gætulo murice somnus
Blandior irrepit thalamis? Aut, divite gemmâ,
Cælatoque bibat ni Mentore; flammea nescit
Expleri sitis? Imperij num quisquis habenas
Flectit adorato populis de culmine, liber
Continuò dominusq; Sui? Num, si vaga curru
Aerio geminos tulerit te fama per axes;
Ocyùs hinc ægro fugient de corpore febres,
Mitiùs hinc tristes fodient præcordia curæ?
Cætera quid memorem, famulas ad jussa cohor-
Milvorum rapidos delassatura volatus (tes,
Prædia, marmoreos postes, fulgentiaque auro
Tecta, tot artificum curas, operumque labo-
res? (pæ,
Omnia (ne dubites) speciosæ hæc fercula pom-
Vana quibus pretium circumdat opinio, fictis
Irritare queunt animos, haud pascere larvis.
Nec Sapientûm aliquis, seu quos Zenonia jactat
Limina; seu dulces senior Gargettius hortos
Queis aperit; varios vel qui te, Euphorbe, re-
natum (tur,
Post Obitns, taciti, & jurati in verba sequun-
Naturæ finem cùm rimaretur; in istis
Certa sibi vitæ statuit momenta beatæ.

13. Hoc adeo Veri posito fundamine, quis-
quis Talia,

Talia, securæ ceu pignus amabile pacis,
Persequitur, summo votorum à fine suorum,
Frustra alacer, recti quia tramitis avius, errat.
Ergo ubi, post mille ambages, & longa viarum
Tædia, quæsitam licuit comprendere sortem;
Cùm, quæ magna procul spectāti credulus error
Finxerat, optati nil demum claudere fructùs,
Amotâ propior caligine detegat Usus;
Haud potis est, illis ut adhuc jejuna cupido
Se teneat. Nova proinde pari conamine lucra
Insequitur cumulare; ea si fors addita primis,
Sufficiant nimios restinguere pectoris æstus.
Nec videt infelix, simili conflata metallo
Omnia sollicitis nequidquam mentibus addi:
Ac velut umbriferæ chaos illætabile noctis
Nulla, quibus rutilantem animam non Mulciber afflet,
Quantovis geminata auctu, funalia vincunt;
Sic neque fortunam, majoribus incrementis
Usque, licet geminet sua munera, posse tenebras
Mæstitiæ, offusamque animis detergere noctem:
Cùm nihilò illius sint quævis dona fugandis
Opportuna magis curis, quàm tristibus umbris
Arcendis fulgoris inops, & mortua lampas.
Acrior hinc sitis, &, quæ vota novissima quondam
Credidimus, votis gradus ulterioribus esse
Incipiunt, versantque alio vaga pectora motu.
Non secus ac, læthalis hydrops cui viscera tendit,

 Exigui

Exigui primùm laticis speraverat haustu
Morbida bacchantes circùm Vitalia flammas
Vincere: quêis nihilò se se cùm mitiùs uri
Experiatur; anhelanti præfervidus æstu
Altera continuat, deîn tertia, pluraque rursus
Pocula: nec totus sat erit, qui fontibus ullis
Rumpitur, & terras latè circumfluit humor:
Propterea, morbi quia causam non tenet Æger.
14. Estò tamen, sortitus opes, titulosque, modesta (ris
Quæ sibi mens pepigit, non sis abiturus ava-
Ulteriùs votis: saltem quæsita tenere,
Congestoque voles hilaris gaudere paratu.
At non id pariter certum, neque fœdere tali
Lubrica sors homini propriâ se comodat. Ipsis
Vel pro votorum successibus altera vota
Sunt facienda, novis & pristina munera Divûm
Semper egent, ne deficiant vix orta, foveri
Muneribus. Num gallinæ tu filius albæ,
Solus ut in tantâ rerum vertigine nullas
Experiare vices: communes lædere solum
Te casus vereantur: edax nil deterat ævum,
Nil tempestatum furor, atque incendia peccent,
Nil dolus, aut error minuat? Sic nota theatri,
In quod continuò geniti producimur, anceps
Alternisque sibi vicibus contraria semper
Mobilitas? Nescis, quàm crebro turbine fati
Res hominũ trepidæ, quantus mortalia ludus?
Scilicet expertus nunquam. Sed discere dulce
Ex alijs: neque Doctorum non plurima circùm
Agmina. Pompeium sileo, cui terra triumphis
Desue-

Defuerat, mox, semiustos quæ conderet artus,
Vix fuit. Extorrem Patriâ, celerique veneno
Devictæ toties evadere jura coactum
Hannibalem Romæ, post bello perdita regna,
Vix mortis dominum Mithridatem, ante hostis amari
Laurigeros axes captivum Persea, Pyrrhum
Fœmineæ titulum dextræ, miserabile cæsi
Ludibrium Crassi, servilia vincla Jugurthæ,
Quæq; Sophocleos meruerunt plura cothurnos,
Nil opus è priscis evolvere nomina chartis.
Ipse tuo (sis mentem adhibe) quot talia passim
Fortunæ invenias documenta volubilis ævo?
Aureus ille Midas, cæci ditissima Pluti
Progenies, fulvæ quondam cui crescere gazæ
Sub manibus, gemini dotataque censibus Orbis
Ipsa videbatur nupsisse Opulentia, tristi
Nescio quo fato divortia sæva jubente,
Aspicis, ut mutatus, egens, desertus, inanis,
Flosculus aprico ceu solstitialis in horto,
Aruerit, cœtusque hominum, lucemq; perosus,
Tristibus invisam latebris obvolvere quærat
Pauperiem, se seque simul: ne creditor in jus
Depreusum rapiat: totâ quem sedulus urbe,
Cervus uti procul auditum per lustra leonem,
Tramitibus cæcis elabens, vitat & horret?
Fortibus en Ausis alium, centumque trophæis
Inclyta Marcellos supra, supraque ferebat
GloriaScipiadas. Quid tum? Variante favorem
Ambiguum belli dominâ, superatus, insultus,
Neve foret clades non undique plena, superbo

Additus

Additus in prædam victori, Marte sub uno
Perdidit aggestas tot per discrimina palmas.
Quid vafer ille nepos Seiani, callidus aulæ
Vertumnus, regumq; potens, quem sternere nul-
Æternis nixum radicibus, & Jove dextro, (li,
Posse videbantur venti, nunc qualis? Ab alto
Nonne jacet veteris de jectus culmine fortis?
Nonne suis miserè implicitũ mersumque ruinis
Ipsi etiam pede securo haud calcare verentur,
Quos olim nutu vix dignabatur amico?
Casibus usque adeo subitis terrena rotantur
Omnia: cùmque hominis fluxum, mortale, caducum
Sit genus; heu multò mortalia, fluxa, caduca
Sunt magis, infidæ sorti quæ munera debet.
15. I nunc, & dubio semper, Lapsumque minanti
Vertice securos ausis defigere gressus:
I miser, eque Bonis, rapidi quæ fluminis instar
Ulteriùs jam jam fugitiva abscedere sentis,
Perpetuos fructus, mansuraque gaudia ducas.
Haud malè Spartanus, vulgi clamore secundo (a)
Divitis Oenopij cum nomen ad æthera ferri
Acciperet: cui nimirum tot carbasa ventosq;
Lassarent: tot deveheret Neptunus onustas
Assyrijs, Cyprijs (& queis non?) mercibus alnos;
Subridens, Valeat fortuna rudentibus, inquit;
Pendula, quæque vagis nunquam non voluitur undis.

16. Illud

(a) *Plut. Apopht. Lacon. Cic. 5. Tuscul.*

16. Illud ad extremum ne respondere roganti
Pœniteat: fluxas quid opes conamine tanto
Accumulas? Cur centenis juvat æquora tauris
Findere? Longinquis cur suspendenda locare
Atria marmoribus, servorum & pascere turmas,
Quot neque, Romulea effringens ergastula, sumptis
Duxerat in dominos gladiator Spartacus armis?
Nempe, reor, curis procul ut mordacibus, ævi
Quod superest lætus jucunda per otia ducas.
Atqui propositus finis nil postulat harum,
Queîs tua metiris, malè providus, otia, rerum.
His sine nam lætos Democritus egerat annos,
Fabriciusq; potens minimo, Curijque senectus,
Samnitum vinci nec ferro passa, nec auro,
Quemque, inopis fundi paucissima farra metentem,
Psophidium, vitæ felicis nomine, Lydo (a)
Antetulit regnatori consultus Apollo.
Et meritò. Neq; enim vel justâ sorte vocandus
Felix, qui minimè plenus; vel plenior alter,
Exiguis volitantem animum quàm stringere novit (di
Qui spatijs, quàm cui modus est natura volen-
Jugera Niliacis, esto, certantia regnis,
Et Phrygios census sors invidiosa negarit;
Quid refert minimum cupienti? Nullus Hydaspes (lus
Guttura te centum pandentem immania, nub-
Gurgite.

(a) *Valer. Max. lib. 7. cap. 2.*

Gurgite vel toto Tagus impleat; ille vocabit
Se saturum, brevibus modò par sit copia votis.
17. Una igitur si Mortali sors maxima, velle,
Est, minimum; multis cur quisquam rebus egere,
Protinus exiguo impleri quàm munere malit?
Quive animos hic error, & importuna libido
Versat, ut in medio facilem per devia longè
Tesqua, per anfractus dubios, palantibus usque
Lætitiam curis vanoque ardore requirant?
Heu pravas hominum mentes! An dulce bonumque
Nil erit, immensis nisi quod venale laborum
Sumptibus? An facilis rutæ si copia, vel si
Fœniculũ, aut patrijs aliud quòd nascitur arvis
Ocyùs infesto gramen te absolvere morbo
Possit; ab extremo Oceano, & Gangetide terrâ
Sollicites totos poscentia pharmaca census?
18. Felix, spes trepidas, nimijque cupidinis æstus
Purgato semel exclusit qui pectore: nullum
Cui numen Fortuna: sed, imo celsior Orbe,
Unam te, cæleste bonum, pulcherrima Virtus,
Admirans colit, optanti tu sufficis una.
Ventosi non ille vagus prensator honoris,
Primo mane forum viset, vulgique tabellas
Indignis redimet, serviliter ambitiosus,
Obsequijs. Populi scit puncto haud crescere quemquam:
Scit populum, minimè qui felix ipse, nec illos
Aurâ posse levi felicibus addere, si quos
Huma-

Humanæ super extulerit fastigia sortis. (næ
Mene, ait, hæc teneant, quæ gratia mobilis ur-
Sæpius indignis donat, melioribus aufert?
Quæ neque, magnanimis delata Catonibus, augent
Virtutis pretium; neque, turpibus addita Clo-
Flagitijs, aut in strumas projecta Vatini,
Immeritos decorant: quin illos noxia sæpe
Inficiunt; horum sordes & fœda latere
Probra vetant. Egone, hac fallacis imagine pompæ
Attonitus, fatuo caudam jactare popello,
Blandiri, prensare manus, contingere supplex
Genûa velim? Vulgi, sapiens, (ut cætera desint)
Arbitrio fasces capiam? Vulgoque licebit
Sceptra dare, aut ullum nostris decus addere rebus? (iniquus:
Quin neget imperium, meritis, ceu semper,
Non tamen imperij ditione carebimus. Ipse
Rex mihi sum. Quòcunque levis suffragia Campus
Verterit; in sese Sapiens latissima regna
Obtinet. Hic justis animi moderatur habenis,
Officij imponit leges, malefacta Nocentûm
Vindicat, effrænes sensus, turbamque rebellem
Jura pati cogit: tum, si quà finibus hostis
Ingruat; haud virtutis egens signa objicit, & vim
Viribus, arma armis, casus ratione retundit.
At rutilum dextræ pondus, Melibœaque longè
Purpura: nullus honor solij: stipantia nusquam
Pila;

Pila: nec augusti frontem diadematis aurum
Erigit. O vanæ mentes! Si scenica vobis
Hæc modò regnantem faciunt Insignia; vestros
Hinc aliò Cultus, & munera vertite. Nolo
Esse, quod Æsopus, quod Roscius. Ergo relinquit
Talia, queis satis externo splendescere cultu,
Ipse alio fretus regno, interiore, suoque.
19. Par Neglectus opum. Monstres augusta superbis
Atria porticibus, laquearia cedrina, multo
Consertas elephante fores, Babylona, Tyrumq;
Ditibus appensas thalamis, vasa aurea, densis
Concretos radijs, & pictæ fulgure lucis
Eoos lapides; Proh totius indigus error
Anticyræ! docto clamabit non sine risu.
Hæccine sunt, quibus ambitio, luxusque Potentum
Usque adeo sese jactat, circumspicit, effert,
Vixque Deûm titulis non inserit? Hæccine, toto
Quæ vanum redimenda putat vel sanguine vulgus:
Quorum ardor malesanus & irrequieta cupido
Tot scelerũ furijs, tot versat motibus Orbem?
At quid in his dignum Sapientis amore? Quid
Vel pretij majoris habent; quàm littora circùm
Quæsitæ pueris conchæ, teretesve lapilli?
Emeritum jam te senio, rugisque verendum
Astragalos pudeat, cochleasque, recentibus & quæ

Conveniunt annis, tractare crepundia; gemmas
Non virides pudet, & flaventis pondera limi
Undique sollicitum conquirere? Quæ nova
  Colchis
Annosum caput ad cunabula prima reflexit,
Degenerem cogens iterum lallare senectam?
Sat prætextatum gerulæ nutricis in ulnis
Desipuisse fuit. Pueriles ponere sensus
Debueras vel sub primæ lanuginis ævum,
Cumq; togâ pariter mentem sumpsisse virilem.
Nullane canities morum? semperne relictæ
A tergo ætatis te ludicra Facta sequentur?
Quamquam utinam hæc tantùm sequerentur.
  Inepta cupido
Non ultra Eupolidis soccum delinqueret, uncis
Naribus & posset sat castigata videri.
Tristiùs at multò pueris maturior ætas
Desipit. Expositæ quovis in littore conchæ,
Talorumque, nucumque haud magna expleve-
  rit illos
Congeries: nihilò dum vos meliora, vetantùm
Cælicolûmque, hominumque, elementorum-
  que per iras,
Insatiabilibus curis, semperque recenti
Cogere anhelatis studio. Neq; proxima tantùm
Excussisse sat est; alio sed fervida Sole
Littora, supremas naturæ irrumpitis oras:
Scilicet effosso rapturi Dite sub auras
Nescio quæ, nostro pretiosa furore, suisque
Rectiùs ô quantô latebris linquenda, metalla.
Proh curæ nimiùm peioribus, imaque semper

Scru-

Scrutari faciles animæ! Tantine rubentis
Massa fuit terræ, ut cæli spirabile lumen,
Et dulces superos, vitamque diemque perosi,
Manibus effetis manes, totâque profundum
Includente chaos solidâ compage sepulti
Terrenæ molis, supra caput Æacon umbris
Reddentem jura, Eumenidasque horrenda sonantes
Verbera, Lethææque severum inamabile murmur
Audiretis aquæ, scandendaque Tartara vobis?
Quis furor heu, cæci, diro pallore nocentes
Cocyti spumas projectâ luce pacisci? (ulli
Semina quid scelerum juvat, infœcunda, nec
Noxia, dum tellure latent, in publica damna
Eruere, & populos latè vulgare per omnes?
Plùs satis ab proprijs urgemur cladibus: ipsa
Plùs satis ex sese profert Europa Malorum.
Sunt variæ pestes, sunt horrida sæcla Ferarum,
Lethalisque aconiti, & semina dira cicutæ.
Cur nova devehitis peregrino ex Orbe venena?
Cur, quibus, ob tristem violati Numinis iram,
Damnavit donis natura nocentibus Indos,
Fertis in Hesperias, contagia barbara, terras?
Vocibus his fatuæ Sapiens deliria turbæ
Corripit: hoc animi subnixus robore, fortis
Divitias inopes, neglectaque munera calcat.
Illius ante oculos rubri conchylia sordent
Æquoris: Oebalij pretiosus muricis ardor
Luce caret: nullas tellus parit, undaque, cælo
Debita sustineat queis flectere lumina, gemmas.
20. Sed neque, si sæclis proavûm historijsq; tumentes
Ire

Ire Alios, veteris tamquam compendia famæ,
Viderit: Hos Graiæ decora ostentare Minervæ,
Illos sanguinei studio clarescere Martis;
Pars populi fiet mirantis talia, nec se
Inferiore loco statuet, dignoscere prudens
Quid solidum, quid inane, & larvam demere
rebus.
Sit prior Hic opibus, dicet: sit honoribus Al- (ter
Clarior, & titulis: adde artes, ingeniique
Munera, Grammaticus melior, fandique ma-
gister,
Astrologus, legum interpres, Phœbique sacer- (dos:
At non hinc pariter quisquam felicior. Alti
Nam neque regnorum fasces, neque stemmatis
ordo
Per centum traductus avos: non sive morum,
Mars, decorum monumenta; tui seu, Pallas,
honores
Pectora compositis placant mortalia curis.
Unius id virtutis opus: quæ divite gazâ,
Plaudentisque fori strepitu, rerumque nitore
Nil eget, ipsa sibi decus, & pulcherrima mer-
ces.
Hac ego, cuncta licet reliquorum turba Bono- (rum,
Tota licet sortis malefidæ opulentia desit;
Sat fruar: hac memet nullius dotis inanem,
Hæredem Crassi, Pelopis, Teucrique nepotem,
Hac pulchrum, fortem, sapientem, rhetora,
necnon
Induperatorem, regemque, heroaque ducam.
Qua mihi nempe unus doctrinæ, divitiarum,

Regni-

Regnique, & famæ, & Mortales quidquid ubiq;
Consectantur opum fructus, pax aurea, constat.
Scilicet externi quidquid pictique refulget
Circùm hominem, (mendax oculos ne fallat imago)
Non id lætitia, at cortex vanumque putamen
Lætitiæ est. Voti hæc omnis fructúsque medulla,
Nucleus hic sortis si jam mihi contigit; ultra
Cur fragiles siliquas, cur, quæ vescentibus obstant,
Projiciendaque sint, externa putamina quæram?
21. Talis erat (veteri Sophiæ producere talem
Si licuit) Cynicus versatilis incola Tecti: (a)
Cui nudo atque inopi non invidiosa fuisse
Fertur Alexandri sors: qui captivus ab ipsâ,
Mancipium prostabat ubi venale, catastâ,
Emptorum turbæ (quid in hunc, Fortuna, valeres?)
Promisit dominum: vel tum nil cedere passus
Regnatori Asiæ. Nempe illius alta jacere
Sub pedibus sibi sceptra: haud illi obtingere posse
Virtutem, quâ supra homines ipse altior iret.
22. Talem & Palladiæ quondam vidistis Athenæ
Sophroniscíaden: præter qui compita vectus (b)
Mercibus omnigenis, varioque nitentia luxu,
Proh Superi, quàm me paucis voluistis egere?
Clama-

(a) *Laert. lib.* 6. *Cic.* 5. *Tusc.* (b) *Laert. lib.* 2. *in vita Socrat.*

Clamabat. Quàm multa mihi das spernere, virtus? (quæ
O vocem egregiam, meritò per Solis utrum-
Quam latus ingeminet vivaci murmure fama:
In quam omnes populi, venturorumq; nepotum
Conscia posteritas, voluendaque sæcula jurent!
Votorum hæc certè requies, contentaq; paucis
Dulciùs affectum sapientia me rapit, omnis
Lautarum quàm fulgor opum, quàm fulgor honorum, (stas.
Fascesque, & tituli, & regum suprema pote-
Hæc mihi mens adsit; vanæ sua munera sorti
Ocyùs, in quoscunque velit spargenda, remittam. (umbrâ,

23. Hanc igitur notâ platani viridantis in
Proptèr aquam, Boreæ furtorum testis, amœnos (a)
Quà latices Ilissus agit, memoranda putemus
Hæc vulgo (attonitas çeu quondam suêtus ad aures
Cecropidûm) placidis oracula promere Dictis.

24. Quæ mala vos, miseri, vitæ de tramite recto (nos
Mens procul, indociles Veri, & rationis ege-
Ire jubet? Trepidas quianam per devia curas
Spargitis, æternâ votorum indagine pacem
Rebus in externis avidi longèque remotis
Prendere: quam, cordis civem, se quilibet extra
Insequitur, perdit? Certè neq; providus auceps

(a) *Apud Iliss. fertur Boreas rapuisse Orithyam. Plat. in Phædro.*

Rara sub æquoreo suspendit retia fluctu,
Insidias merulis; nec arundine fretus, & hamo
Squamigeras piscator agit per Nubila prædas.
Ecquis ab urticæ damnato semine Partus,
Flora, tuos, aut è rigidis flaventia Bacchi
Speret dona rubis? Vos hæc male credula fallit
Simplicitas: vester furor hic: tranquilla beatæ
Fortuitos inter census dum gaudia vitæ
Quæritis. At citiùs multò reperire licebit
In sylvis rhombos, inter vada cærula turdos:
Ante rosas urtica, racemiferumque Lyæum
Ediderit paliurus; opum quàm larga suarum
Mortales fortuna beet, cordique serenum
Lætitiæ jubar, & placidæ ferat otia pacis.

25. Illum ego felicis meritò sibi sumere nomen,
Certaque jam nactum mentis rear otia, magnis
Qui dives, proprijsque Bonis: plenissimus inde,
Sufficiensque sibi, nullique obnoxius. Horum
Si quidquam Dea cæca valet præstare; clientũ
In grege nos habeat: fulgentibus illius aris
Cernua suppliciter sistamus vota: Sabæus
Ignis odoratà caligine templa vaporet.
Quid pecudum cessant fibræ? Lectissima quæq;
Orchomeni ripis, cupressiferoque Erymantho
Adveniat pronâ cervix ferienda securi.
Plurimus hic Ladon, pecorosaque mugiat Ide:
Plurimus Epiri nutritus gramine cultros
Inficiat, Nemeæ referens aut pascua sanguis.
Ipse equidem tanto pro munere turrigerarum
Vel Libyæ pecudum immanes sacrare hecatombes

Nil

Nil dubitem. Vani Sumptus. Jactamus arenis
Semina, fallaces messuri denique ventos,
Jejunamq; famem. Frustra tot vellera, frustra
Corticis Eoi lacrymæ Panchæaque thura
Fragrantes nebulas, irrisaque vota procaces
Diripiunt Zephyri, nec inanibus hostia Sacris
Ulla litat. Non hinc (experti credite) non hinc
Dulcia quæsitos retulisse ad gaudia census,
Fasque hilarem plenis quemquã discedere votis.
26. Nam quid magnificum, pulchrumque
& nobile (primam, (rem
Haud mora, quæsiti libet hanc perpendere do-
Muneris) ingenio quamvis largissima, seque
Totam adeo facilis vulgo effudisse, quid, in-
quam, (rum,
Vel talis præclarum homini sors imputet? Au-
Prædia, longinquæ merces, operosa supellex,
Armorum decus, imperij metuenda potestas,
Illius haud dubiè, optari quæ maxima possunt,
Præmia sunt. Memores, si quid sua divite, si
quid
Majus adhuc gremio donandum æraria servent,
Anne igitur pretij rara, & sublimia quisquam,
Obrigerit sanæ cui vel semuncia mentis,
Hæc putet? O animæ tenues, angustaque cor-
da, (vasti
Quidquid id est Mundo composuit. Quantula
Portio regnorum fines dicentur olympi?
Quis fulgor gemmis ad sydera? Quæ vis metallis
Lux ad inoccidæum Phœbeæ lampadis aurum?
Decolor ut Tyrij subitò livescet Aheni

Purpura, collato rosææ Pallantidis ostro?
Illa meos (pudet heu fortunæ, inopumque Bonorum)
Ditior illa meos naturæ opulentia sensus,
Æthereique rapit sublimis scena theatri.
Illa ego demiror potiùs, fusa undique circùm,
Omnibus exposita, & solido plenissima fructu;
Quæ neque vis rapit ulla; dies neque longa resolvit,
Splendida, divina, æternùmque recentia dona:
Queis Arabum si divitias, & Persica sceptra
Contuleris; turpem, vinci confessa, ruborem
Haud aliter ducent, saturis quàm divite luxu
Regnantûm trabeis, & acu Babylonide pictis:
Obvia Cinyphij subtemina bardocucullî,
Aut malè consutis, & hiantibus undiq;, discors
Ipse sibi, pannis gelidi centunculus Iri.
27. Illud ad exigui discrimina fortè rependat
Hac allata tenus pretij, fortuna quòd uni,
Pauperior quàmvis, domino se mancipat, Orbē
Undique complexi secus ac promiscua cæli
Munera, quæ paribus nemo non possidet alter
Auspicijs. Nugæ, ridendaque somnia. Gazis
Ad plenum mihi dum liceat cælestibus uti;
Quid tandem perit hinc, alius si quilibet æquam
In partē veniat? Num, fons quia pluribus idem
Expositus, multosq; eadem quia balnea mecum
Accipiunt; minùs idcirco placabit anhela
Vitreus ora latex, aut seciùs inde lavabor?
Unde nova hæc pretia, immensum quæ sana per ævum
Nesci-

Nescivit ratio? Cur tam mentimur avaram,
Limite quæ nullo in mediũ se effundere gaudet,
Naturam sortemque Boni; nil prorsus ut amplum, (temus?
Aut nostrum, nisi quod viduum consorte, pu-
Non satis hinc quoq; perspicuum, quàm pauper, inanis, (sors;
Exiguùmque patens, vel maxima, sit procerum
Cùm nequeat cepisse duos: spernenda, suique
Vix pretij memor, in communia venerit alter
Si dominus jura, & fasces acceperit æquos?
Ergo totum hoc stultitia, & rationis egestas.

28. Adde, quòd ista etiam, privato subdita juri,
Uniusque Bonum, exuperans quæ copia fertur,
Spectanti populo magnâ se ex parte fruendam
Commodat, & fastus dominorum eludit avaros,
Publica res. Tyrio, fac enim, tu splendidus ostro, (perbus,
Pictus acu Phrygiâ, gemmisque, auroque su-
Qualè recèns lotus desertis Lucifer undis,
Ora per attoniti incedas pendentia vulgi:
Quidquid id est speciosi habitùs, mirique decoris
Exteriùs modò cum niteat, solisque paretur
Luminibus; nihilò dominum juvisse ferentem
Plùs poterit, medio ac spectantũm ex agmine quemvis,
Perspicuæ semisse togæ, proavique vetustis
Horridulũ tunicis. Frustra nam dixeris, ullam
Inde voluptatis propriam te ducere partem,

Argenti haud modico tales quòd pondere nactꝰ
Sis phaleras, luxuque gravi sudantibus unus
Sustineas humeris. Titulo cùm veriùs isto
Nil proprium, præter morosi pondera cultûs,
Præter & effusi referas dispendia censûs. (Il
Perge. Venustatum succis, Pulchrique medul-
Artifices inter charitum concreveris ulnas,
Nobile prodigium formæ, dignusque, ministrũ
Quem sibi rex Superûm velit, immissâque Vo-
lucri
Sublimem rapiens mensis assistere Divûm
Pocillatorem jubeat. Flos iste leporum
Privati num quid pariet tibi denique fructûs?
Omnibus exortem ex alijs quin fugerit unum;
Ad liquidas nisi, ceu juvenis Cephisius, undas,
Imperfecta tui captes simulacra Decoris.
Sic aliæ, quarum pretium fructusque, videri,
Unicus est, steriles pompæ; sic addita sive
Littoribus curuis, gelidis seu montibus orâ
Illa suburbani Prætoria, Synnade rubrâ,
Et niveâ pretiosa Parò, salientibus undis,
Pumiceis specubus, nemoralibus amphitheatris,
Piscinis, xystis, omnique exculta superbæ
Arte voluptatis, sed quæ, civilibus ipse
Astrictus laqueis, solidos, plurésque per annos
Vix semel accessu raptim fugiente salutas,
Unius imperium detrectant, plùsque colonos
Plùs hilarant populum, quàm temet, dicerís
esse (di.
Qui pulchri dominus, soloque es nomine, fun-
Usque adeo haud tantùm spernenda, minoraq;
magnis
Sunt

Sunt Bona, privato quæ sors indulget honori;
Sed neque plùs illis utenti propria, censu
Quæ solido, & raris pollentia dotibus, Usus
In medios hominum supremus condidit Author:
Totque domi farctis opibus, sese unde beatos
Fortunæ hi vocitant pulli (si vera fatendum:
Si rem legitimâ rationis pendere lance
Cura sit) extruitur miseris aliena voluptas.

29. Non tamen hic fallis, quæ nostris obvia Dictis (tis
Euxiis inops responsa paret: supereſſe faven-
Plurima fortunæ nimirum Commoda, solis
Quæ libentur heris: tum quòd sublimior illos
Hinc populi comitatur honos; tum splendida quòd res;
Externæ supra decus & spectacula pompæ,
Innumeris vitam quoq; fructibus auget, amicis
Et quidquid genio, seu qualibet arte fovendis
Corporibus factum largè plenèque ministrati.

30. Ultima ut hæc, veris aliena, refellere primùm
Aggrediar; nego vos, Crœsi, jucundiùs, & vos,
Darij, tempestivos seu ducere somnos
Veste super Coâ, tumidam seu mergere in alvū
Fercula regnorum pretijs extructa; secundo
Addita quàm pani messor lacrymosa trucidet
Allia, stramineoque cubet resupinus acervo.

31. Nempe suum mensis genium non rara saporum
Scitamenta, vel externo procul Orbe petiti
Conciliant gustus: sed, quæ vulgato videri

Nil patitur, sincera fames, stomachique valen-
tis (do-
Ignea vis, silici haud impar, chalybive doman-
Hæc adsint; tum me laganum, robustaq; farra,
Et lardo saturæ, fossorum prandia, betæ
Plùs capiant, quàm sumen apri, quàm Phasidi-
alos,
Unicus aut lato phœnix porrectus in auro.
Nec sua non ipsis hoc experientia monstrat
Regibus: urbanæ si fòrs operosa culinæ,
Sylvestri dum Marte Feras, se seque fatigant,
Luxuries avidam longùm frustretur orexim.
Tunc etenim siccis, & inanibus obvius humor,
Mucidaque exiguæ Cereris fragmenta, bubul-
cus (nus,
Quæ rudis, haud parvum tali pro tempore mu-
Obtulit, ambrosiam sapiunt, cerebrumq; Deo-
rum,
Tunc epulis nunquam sese melioribus usos
Ingeminant: tunc, quàm simplex, facilisque
voluptas,
Quàm parvo constent Mortali gaudia, nosse
Incipiunt, summâque minùs sibi forte placere.
32. Par somni ratio, quem non discrimina
vocum,
Et sidium, vulso nec olore tumentia Strata
Sic faciunt, hilaris ceu mens, & fessa diurnis
Membra ministerijs. Spondâ hinc prædivite,
molles
Byssi inter nebulas, picturatosque tapetas
Compositi, lucis post tædia longa, tyranni
Diffi-

Difficiles tenebras, & euntia tempora tardè
Increpitaut: nullisque tori non partibus, ægræ
Te requies vitæ, jucundaque mortis imago,
Alme sopor, quærunt. Nequidquam; exosus inertem
Luxuriam, tuguri secretas pauperis umbras
Incolis, & vacuæ latebrosa silentia rupis:
Qua subter vagus upilio, vel durus arator,
Difficilem exercens agrum, atque exercitus illo,
Indomitas ructant cepas, curataque membra
Fortuitâ effulti stipulâ, campumque, diemque
Pectoribus vacuis, & anhelo gutture proflant.
His juvat umbriferam penitùs defundere Lethen,
His imperceptâ componere lumina dextrâ:
Hos totum cornu rigat: his dulcissima mentis
Otia, curarumque oblivia læta propinas.

33. Transeo jam reliquas (pudet hac in fæce morari)
Delicias turpes, Veneris fallacia dona,
Probraque mortalis potiùs, quàm gaudia, vitæ:
Quæ jubar omne animi extinguunt, cognatataque cælo
Ad pecudum brutos deducunt pectora mores;
Quas modicè si delibes; nil cordis anhelos
Imminuunt æstus: contra immoderatiùs haustæ,
Opprobrijs famam pessumdant, corpora mor- (bis.
Esto, his divitiæ scateant; non fœdius ullum
Crimen habent. Careat ferali hoc munere nuda

 Pau-

Paupperies; tantò laudari dignior, omni
Acriùs hòc fuerit studia, nisuque petenda.

34. At populus resono interea clamore beatos
Ingeminat, quibus ampla domi patrimonia, clarum
Queîs genus, innumeræque premunt latissima ceræ
Atria: regalis quos, vel vicina potestas.
Nobilitat, fusique hostes, ductique triumphi,
His longam comitum à tergo ducentibus umbram
Undique certatim deceditur: hos juvenesque,
Grandævique senes metuunt, mirantur, adorant,
Terrarum veluti præsentia Numina, plúsque
Interdum, quàm, quod regnat super æthere, Numen.
Horum etiam cineres, humiliq; putrescere busto
Dedignata, plagis stellantibus admovet ossa
Pyramidum sublimis honos. Stat vertice sumo,
Compositi vultus, majestatemque verendam
Herois Pario seu marmore, sive metallo
Isthmiaco referens, qua vel Saturnius ipse
Haud Pater effingi se dedignetur, imago.
Virtutum circà chorus: hinc Prudentia bifrons,
Exacti longè seriem, seriemque futuri
Temporis in medio spectans, Astræaque juxta,
Ense minax stricto, rigidæque examine libræ;
Parte aliâ niveis Victoria celsa quadrigis
Hostiles latè exuvias, pendentia signa,
Armaque trunca virûm, & respersos sanguine currus

Cir-

Circumfert, imane decus: cui proxima gressum
Associat, largo felix Opulentia cornu.
Molis at in medio, pennis sublata, jacentique
Inferiùs Libitinæ insultans calce superbo,
Tergeminam sonitu victuri nominis implet
Fama tubam ; immortale notis cubitalibus unde,
Inter adulantûm sese profundere lætas
Palmarum frondes, & marmoreos lemniscos
Carminis elogium videas: Hic maximus Heros,
Tantalides Diophantus, Achivæ gloria gentis,
Barbariæ domitâ, Patriâque ex hoste receptâ,
(Quisquis ades, merito cineri da serta) quiescit.
Sic illi in tumulis, vel post sua funera, vivunt.
35. Audio. Fortunæ hoc igitur jam limite regnum
Desinit: hæc lauti pulcherrima præmia censûs,
Egregium nomen, titulorum grandè sonantum
Splendida congeries, turbæ plaudentis honores,
Certaque post cineres mansuræ pignora famæ.
His, velut humano in culmine celsior, infra
Terrigenûm vulgus, ex æquo Numina spectas.
Proh Superi, & Ratio sanctissima ! Nilne ego, talis
Sincerum morbi quia me voluistis, & hasce
Quòd nugas ridere licet, mihi gratuler ? En quo
Hæ censu tumeant animæ: plebecula magnos
Quòd vocet, illorumque aliquis dum præterit, Hic est,
Hic ille, attonito jactet fremebunda susurro.
Quid priùs hic, vanum, celebrat dum talia, vulgus ;

An proceres mirer, vulgarem qui sibi propter
Stultitiam plaudunt, alieno errore superbi?
Ut fatear, veram laudem, meritisque repensam
Haud pretij vacuam; (vel debita præmia quàmvis
Negligit, ipsa suo virtus animosa theatro)
Quæ tamen externi contingit nomine census
Divitibus, tam ficta, levisque est gloria; veræ
Fortunas quàm pauper opes bonitatis inanes
Vidimus, eximijque suis nil addere fructûs.
Anne igitur sanus, vel qui tam frivola plausu
Immerito decorat; vel qui deliria propter
Plaudentûm fastu sese miratur inani?
Corrige judicium Stultorum; nil habet ampli
Sors tua, nil pulchri. Excellis, quia desipit Alter.
Magna igitur sors haud aliud, quàm insania magna, est.
Hac externa tenus, quantovis munera cultu
Detineant oculos, pro vilibus, atque minutis
Exhibui; domino veluti movisse senatu,
Plebis & obscuræ in numerum censumque referre
Contentus: jam porro Boni neque nomine digna
Noxia quin magis evincam fugiendaque. Summus
Nam nihil in terris author cùm finxerit, omni
Dote Boni vacuum, nulloque optabile fructu;
Communis solet illa Malis adjungere sensus,
In quibus, vt nonnulla Boni sit portio; major
Obruit hanc tamen hærentûm mensura Malorum.

At

At genus id miseram blandæ sub imagine sortis
Temperiem nulli non ultro agnoscere promptum est.
Quantula sint pretij, vitæ mortalis in Usus
Illius è donis veniunt quæ, Commoda, plano
Jam, reor, est nobis pridem sermone peractum:
Nunc operæ pretium fuerit Contraria nosse.
37. Nec mora: sexcenti se protinus agmine longo
Objiciunt, funesta necis libamina, morbi,
Dimidiæque neces: avidi prurigo palati,
Sævarumque voluptatum quos largior æquo
Advehit ingluvies. Neque enim sapientia passim
Obvia, Fortunæ exultanti imponere fræna,
Inter illecebras, circumfusosque Paratus
Luxuriæ, justo genium concludere gyro.
Certè Inopum solidis plerunque vigentia nervis
Corpora, nec multâ fessas trieteride vires
Aspicias: procerum paucos qua sorte potiri
Deliciæ molles, umbratilis otia vitæ,
Et nimium blandi finit indulgentia cultûs.
38. Quid tibi jam reliquos casus, properataque ferro
Commemorem toties, toties properata veneno
Funera? Non, Scythicæ pecudis radiantia terga
Abstulit heroo quæ remige, Thessala puppis,
Æquoreos tot passa metus: sirenia præter
Saxa licet, fracto concursantesque Profundo
Ferret iter dubium Symplegadas; obvia sævis
Quot locuples fortuna minis. Dulcissima vitæ
Munera cum primis, epulas, somnosque timendum.

Gemmiferis natat in cyathis, lautoque sopori,
Importuna comes, Fraus accubat. Arma cavere
Haud satis: ipsa armis graviùs sævire docentur,
Ipsa gerunt bellum pacis sub imagine dona.
Nulla fides generi: qui sanguine junctior, hostis
Certior. Immitem quoties dos ampla Maritum
Conjugis in lethum misit? Quàm sæpe doloris,
Dives & in felix, Patrui post crustula, visus
In portam rigidos supremùm extendere calces
Pupillus? Tremuli quoties rugosa Parentis
Stamina, jamque diu Lachesim poscentia, seris
Iratus votis, & vota morantibus annis,
(Proh facinus! Tantúmne homines Natura re-
linquis?)
Filius abrupit, non filius? Omnia quàmvis
Syrmata Thespiaco longè volvantur ab ævo; (a)
Nusquam humiles casus: plebejas horrida nun-
quam
Dignatur tragico lacrymas vestire cothurno
Melpomene. Soli mirantibus argumenta
Portentosa, nefanda, fidem transgressa theatris
Suppeditant proceres: Natorum funera soli
Esse putant epulas, insuetaq; monstra paventem
Cernere, polluto deturbant æthere solem.

39. Adde tot egregias urbes, famosaq; regna,
Tot populos, Marti quos prodidit, utque peri-
rent,
Præbuit infelix primas opulentia causas.
Quæ nostris utinam ne sors impendeat (omen
Ferte

(a) *Thespis apud Horat. in arte Poët.* Ignotum tragicæ genus invenisse camœnæ dicitur.

Ferte procul, Superi: timor est sed justus), Athenis.
Scilicet ignotæ proavorum moribus artes
Degeneri jampridem animos,& corpora luxu
Inficiunt, prædæque vocant spe divitis Hostem.
Campestres non ulla Scythas vis extera bello
Sollicitat. Nam quæ tam nudi præmia Martis?
Divitiæ populi summæ corytos,& arcus,
Essedaque, & juga pauca boum, horrentesque Ferarum
Exuviæ. At capulo non unquam dextera segnis,
Indomitæ vires,immania corpora, lethi
Sub pedibus timor,ignavumque senescere. Nil, quod
Illecebris spoliorum hosti ilia vota, rapaces
Invitetque manus; nil, quod non veriùs obstet
Ausuris. Vallo septemplice firmior, omnes
Una metus,bellique minas procul arcet egestas.
Ramorum viridem (non vana est fabula) pompam
Divitis extremo spargebat limite Fundi
Ardua,lata,ingens,frondoso par nemori Nux.
Hinc illi tumor,hinc rerum fiducia vecors,
Terrenique satis nimiò plùs immemor,& vix
Se capiens fastus. Sed nec Briareja centum
Brachia, nec trunci spatium, atque in Nubila multus
Tendere frontis apex sic effecere superbam,
(Hos etiam quàmvis demirarerur honores)
Ceu sobolis census,quæ mitibus undique baccis
Amplectens lætam, ipsa etiam lætissima, matrem,

Temporibus circumpositi diadematis instar,
Pondus erat sublime, attollebatque ferentem.
Ergo opibus gestire suis, populoque minori
Frondentûm juxta Dryadum insultare, nec ipsas,
Altera ceu Niobe Lucinâ divite felix,
Præ se faticinas Dodonæ ponere quercus:
Demens, in foribus quæ jam Niobeia fata,
Mutatosque Deos non cerneret, id neque rebus
In miseris saltem supremum habitura levamen,
Tantalidi magnus dederat quod vulneris author.
Nam puerum grex fortè vagus, dum quarta ca-(mœnis
Justitium fert dulce dies, & gymnade clausâ
Per virides impunè licet discurrere campos,
Hàc tulerat gressus. Qualis (proh Juppiter!) arbos?
Unus ait: quo pomorum circumflua luxu?
Si faciles propiùs ramos demitteret, aut si
Nos quoque finxissent Neptunia semina, quantos
Nuper, Aloidas, cælo capita alta ferentes, (a)
Clamosus tumidâ referebat voce magister;
Quæ foret hîc nobis vindemia? Quas ego plenis
Jam tunicis prædas, & quæ spolia ampla re-(ferrem?
At mihi Aloidûm nil corpore, subjjcit alter,
Nil opus in dulces Smyrnæo carmine prædas.
Si vetitum arboreos sublimi carpere dextrâ;
Sublimi haud vetitum jactu prosternere Fœtus.

In-

(a) *Homer. Odyss. lib.* 11.

Invida quos manibus longè Natura removit,
Ad nostros jam jam æqua pedes sollertia ponet.
Hæc ubi dicta; humeri projecto tegmine, saxum
Arripit, & valido rotat in sublime lacerto,
Mox aliud, rursusque aliud. Nec cætera segnis
Exemplum spectare cohors. Par omnibus ardor:
Tela petunt, onerantque manus, atque ictibus ictus
Agglomerant. Pleno volat æthere saxeus imber.
Dant gemitum rami: decussis undique tellus
Stipatur foliis, stipatur glandibus. At Nux
Infelix, rapidâ circùm stridente procellâ,
Tot plagis laniata sinum, tot fœtibus orba,
Jam viduæ exemplum Niobes, jam ponere flatus
Immodicos, verbis & docta minoribus uti,
Quis furor? exclamat, Quæ vos, temeraria pubes, (gent?
Infandæ eumenides stimulis tam tristibus ur-
Hoccine jus? Prædas alieno everrere Fundo:
Exturbare manu pacem: vim, vulnera, cædes
Nil meritis inferre? Ah sævo parcite ludo,
(Pœnarum satis est) ah barbara ponite tela,
Crudeles. Nullo certè vos crimine læsi:
Nil merui, tam dura nocens cur præmia ferrem.
Quin etiam (nimios fractura umbracula soles
Ut taceam) vestris, par quando, an quæritur impar
Vel tribus extructis cùm glans superadditur una,

Tot-

Totque alijs, quorum assueti meminisse potestis,
Materiem Nux exhibeo instrumentaque ludis.
Pergitis? O soboles Furiarum! Pergite. Dignas
Terga luent pœnas. En rapto fuste Colonus
(Heu miseram! cur non licet hæc mihi vera
minari?)
Advolat; en immanè furit. Vos ille. Magistri
Aut saltem, indignos qui jam resciverit Ausus,
Plagosam sperare manum, horrendumque tribunal.
Nil agimus. Saxis, quæ jactat, durior ipsis,
In vacuum fusas ridet gens impia voces,
Missilibusque novis certat: prætexit olympum
Diluvies telorum, &, spissæ grandinis instar,
Tempestas lapidosa furit. Vulsæ undique frondes,
Dejecti Fœtus, convulsaque brachia: primum
Illa decus patrij, & felix modò gloria Fundi,
Vix lacerum funus, rapti vix umbra superstum
Jam decoris. Vacuum quid prodest crimine
pectus,
Quid puram servasse fidem? Tu crimen haberis,
Fertilitas, hos tu mihi noxia reddis honores.
Nulla manus sterilem crudo percelleret ictu:
Lædenti pretium possum quia solvere, lædor.
Ast ego, nativo felix mihi credita censu,
Subjectis inopes ridebam in sepibus umbras,
Juniperi, cornique umbras: Quàm justius illæ
Mutuà nunc nostris valeant illudere damnis,
Paupertate suâ incolumes? Quòd si ista manebat

Sors miseram, si divitiæ hac mercede luuntur;
Muneribus quid me libuit, Pomona, malignis
Perdere? Non satiùs platani de more fuisset,
Cælibis aut lauti, video frondescere luxu,
Umbrarum dominam? Valeas opulentia, triste
Exitij pignus. Nemorum cum paupere turbâ,
Et mihi dehinc liceat, nil, quod rapiatur, habenti,
Ducere ceu fructu vacuum, sic luctibus ævum.
Questibus his, medio saxorum in turbine, sævas
Infelix damnabat opes, sua funera: parque
Par adeo exitium, & similes hinc quisque vereri
Condiscat, similis cui præsto est copia, casus.
41. Non tamen hæc pacis turbatæ crimina, cæcis
Non latus insidijs trepidum, violentaque mille
Præcipitis Obitus tormenta tenacia vitæ,
Omne putes sortis virus, Summamque Malorum,
Quæ gravior, cùm blanda magis, Mortalibus (affert,
En alias animi clades, insertaque cæcis,
Plùs etiam lugenda, Mali contagia fibris.
Agmen agit stolidus mentis tumor: obsequijs dum,
Plaudentis populi, vanoque errore superbi.
Egressos jam sese Hominem, jam summa tenere
Votorum, magnisque putant vix cedere Divis.
Protinus ergo omnis labor, & sollertia cessit:
Egregijs nusquam locus artibus: otia cordi,
Fœdaque segnities. Quid enim te, Gloria, duce
Sectari per iter virtutis, vel tua, Pallas,

Mu-

Munera perpetuo malint sudore pacisci,
Una quibus fulvi blanditur gaza metalli:
Hæc Sophia, & Virtus, hæc quidquid vota requirunt,
Quidquid Numina sunt: Par inde licentia; fastus
Impatiens legum: totum vanescere fortis
Creditur eximiæ pretium, communia jura
Si subeat. Facinus quàmvis sine dote, nec ulli
Sollicitent fructus; sat causa furentibus ingens
Ad scelus, ut sibi cuncta probent, vel iniqua, licere.
Audax pro virtute furor, pro jure libido,
Multaque posse decus summum, non debita velle:
Peccando, valeant quid viribus, experiuntur.
Si tibi quid damni impositum, si læderis insons;
Judicij spes cassa. Forum nil omne querelis
Proderit implevisse, nihil mare, sydera, cælum
Testari, legesque hominum, legesque Deorum.
Acriùs hoc Illos stimulat. Post æra negata,
Post immissa novis armenta famelica latè
Frugibus, & fines emotos pauperis agri,
Non deerit, quæ te, pretio conducta, trucidet,
Seminecem aut duro sub stipite, dextra, relinquat.
Ergo, licet rapido stomachum permisceat æstu
Bilis, & inclusas animus malè digerat iras;
Pythagoræ ceu discipulus, mutire caveto:
Quin sorti rebusque tuis gratare, quòd una
Pars tantùm sublata, quòd hostis cuncta pepercit
Eripere, & pannos misero, vitamque remisit.
Tam

Tam violens, furibunda, humani nescia sensûs
Divitiarum est conditio, naturaque: legum
Sic tabulas, jusque omne, sibi lex ipsa, revellit.

42. Sed quid egô longis rationum flexibus amplæ
Ingenium ferale, & noxia crimina sortis
Persequor? Exemplo liceat cùm protinus uno
Discere, quàm nihil illius vel maxima quæque
Gaudia, præ misto alterius sint pondere partis.
Si quæ Fortunæ eximio ditissima censu
Floruit; hæc certè est, quæ ferrea dicitur, ætas.
Nunc aurum prope vile: suus flavescit ubique
Pactolus, Gangesque suus. Licet omnia tellus
Non omnis ferat; omnis habet: commercia Mundum
Huc, illuc peregrina ferunt, ditescere doctum,
In sese sua dum, diffundens, munera cogit.
Sæcula quæ vel avara magis, vel prodiga? Quando
Par rerum nitor, aut luxus sollertior? Unum
Certamen, quis plura habeat, quis perdere norit
Splendidiùs: totis conatibus utraque vanas
Vitæ in delicias ars, & natura laborant.
Anne igitur nobis ideo felicior ævi,
Quàm priscis series Mortalibus: ardor habendi
Cùm procul, exiguoque hilarem se vita ferebat:
Pro nitidis auro cùm sedibus hospita rupes
In faciles placuit somnos: penetrabile frigus
Horrida neglecto defendit murice pellis:
Nectareos latices fons, Victum præbuit arbos?
Heu! quo divitiæ, cumulo crevistis eodem

In-

Invisi scelerum Fœtus, diræque Malorum
Omnigenûm pestes. Haud illis Maurica sectis
Robora decisas Sipylo pressere columnas:
Mæoniæ nusquam chlamydes, & adultera fuco
Vellera Sidonio, nusquam cælata Corinthus,
Artificumque manus: sed nec perjuria, fraudes,
Insidiæque truces aderant, funestaque bella,
Et strictis hinc, inde pares mucronibus Iræ.
Votorum tunc Summa, satis: nullique cupido
Alterius suspecta: hominum quot millia, fratrum
Unanimi totidem cœtus: tunc nescia fuci
Simplicitas, tunc alma fides, atq; aurea morum
Temperies: sine lege pias, sine judice rexit
Privatus pudor, & censura domestica gentes.
Illi apices hominum, nascentis gloria Mundi,
Integer ille ævi flos, illibataque cæli
Semina, nec Superis indigna parentibus ætas.
Innocuos quorum mores, tranquillaque nobis,
Nescio quo lævo ceu sydere, gaudia præsens
Futilium proventus opum in contraria vertit.
Et dubitamus adhuc, tot tristia funera rebus
Cùm ferat humanis lautæ indulgentia sortis;
Accensere Malis, vitæque inimica putare,
Sensibus abduci vecors suprema Bonorum
Quæ crepat, & falso miratur pectore vulgus?
Heu steriles Veri, insanæque quos devia turbæ
Vivendi per iter ducunt vestigia, Graios
Tamquam Helice nautas: &, quidquid mens bona contra

Occi-

Occinat; id rectum, quod plurimus approbat author,
Constituunt. Ideone igitur superaddita nostris
Sensibus æterni, Ratio, lux filia Solis,
Deteriora bonis dignoscere, curvaque rectis
Quà licet; ut clausis post errabunda Priorum
Agmina luminibus ruceremus: lanigerarum
Ceu pecudum mos: demisso quæ vertice, primis
Quà libuit, temere assoctant vestigia: rupis
Et sive una jugum scandat; seu præcipitet se
In foveam; reliquum porro ruit ocyùs agmen,
Securum quò, vel quare ducatur, eatque?
Prima Mali hinc Homini labes: hoc funditus omnem
Evertit vitam. Nemo sibi desipit uni:
In commune mali sumus, abreptique, sequentes
Abripimus. Fatui semper sic longior ordo
Agminis, & vitæ fit regula publicus error.
Cumque vagos cæli cursus, cum fulminis Ortus,
Ventosque, pluviasque, arcanaque semina rerum,
Et varias Mundi leges condiscere nemo
Plebis ab ignaræ eloquio dignetur; eamdem
Quæ Bona sint Homini, vel quæ diversa docentem
Attoniti tamen auscultare, insulsaque Dicta
Non secus excipere, ac Naturæ oracla, solemus.
Futile ceu vani non multò hic crassiùs erret
Judicium populi; quàm si ingrediatur opertas
Ventorum, rapidique vias percurrere Solis:
Aut veluti nostra plùs referat, ætheris alti,

Et

Et pelagi certâ ductas ab origine causas
Noscere, quæ nihil ad vitam moresq; regendos
Proficiunt; rectos animis quàm ducere sensus.
De Pulchri, atque Boni, & vitæ ratione beatæ;
Pectora qui tantus stupor alligat? Unde profunda
Hæc adeo humanis vecordia mentibus? Atræ
Bilis agit furor? An magici violentia cantus?
An grave stellarum jubar? An funestior ira
Numinis, eumenidumque faces, pœnæque Nocentum?

44. Verum age: sint Bona, sint, quæ etiam plebecula censet,
Splendida, magnifica, & nostris rationibus apta,
Sortis ab arbitrio veniunt quæ dona; fruentem
Anne ideo lætum facient, solidéque beatum?
Haud equidem, ni perpetuo sibi tradita nexu
Possideat: veluti neque Crœsi æraria ditem,
In patrijs aggesta licet Penetralibus, Irum
Constituant, nj signatis priùs ille tabellis
Legitimum tanti capiat jus muneris. Atqui:
Fortunæ hæc ratio: nulli se fœdere certo
Mancipat: exigui tantùm dat temporis Usum,
Cùm volet, ablatura. Laris, censúsque paterni
Quìd dominum falso te jactas nomine, custos
Veriùs externi dicendus pignoris? Illic
Nil penitùs, mihi crede, tuum. Sors annuit æqua
Utendum: nec, quod dederat, non æqua vicissim
Sors repetet. Nimbi, fures, incendia, lites,
Naufragia, & quidquid partis nos rebus inanit.
Illius Accensi sunt, lictoresque, jubentis

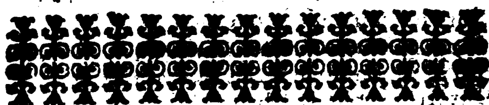
Pro-

Promere depositum. Rennes? Cunctabere? Nugas
Egeris: invito rapient, frustraque gementi.
Nec minùs arbitrijs hominum diversa, suique est
Cætera sors juris. Quid enim? Propriumne vocabis
Hoc frontis diadema? Voces: renuente superbum
Indocili, ni, plebe jugum, jam nuda relinquet
Tempora. Conspicuam propria inter munera famam
Rettuleris? Referas: si quo tibi bacchare cautum,
Suspicio ne vana, dolusve, & rumor iniquus
Seu decus id minuat; turpi seu stigmate fœdet.
Nonne vides, cuncta hæc, aliena, precaria, jamque
Mutatura larem, nihilò tua posse vocari
Justiùs; ac Tyriæ chlamydis, quo pulpita verrit,
Peniculamentum, sceptrique Insigne coruscum,
Temporis exigui pompam, suà dixerit actor
Scenicus, Atriden quoties, sævumque Creonta
Exhibet? Inflato nimirum hic pectore postquam
Per populi se magnificè circumtulit ora,
Grandia jura dedit famulis, tragicique crepantes
Eloquij ampullas, & sesquipedalia verba
Conglomerans, regum fortunam, animosque superbos

Implevit; positis, mora parva, Insignibus exit,
Furtivis nudata velut cornicula plumis,
Germanus ficto de regnatore lanista,
Quique Creon, jam Sosigenes. Hic mimus in horas
Auditur: hæc procerum, quos vulgus adorat, imago.
45. Ergo, sibi quamvis placeant, Superûmque velut jam
Collegæ, tumidis affectent sydera cristis;
In medio tamen ægra gerunt submissaque fastu,
Curarum varijs & fluctibus anxia corda:
Nec ratio, aut vis, qua trepidi lenire tumultus
Pectoris, & circùm laquearia celsa volantes
Submovisse metus liceat: nec (ut omnia paucis
Exequar) in tanto cumulatæ sortis acervo,
Te reliquis unam potiorem mercibus, unum
Te curæ votique omnis, Pax aurea, finem
Inveniunt: proprijs tantùm, eximijsque parandam
Nempe Bonis: quæ fortuitò contingere quisquis
Posse putat; Chios rigidis è sentibus idem
Autumnos pendere, vel Hyblæ purpureum ver
Urticæ, tribulique satu sobolescere credat.
46. Vos igitur, quorum terreno in corpore Titan
Semina cognatæ haud frustra permiscuit æthræ,
Lætitiæ puros si tandem accedere fontes
Fert animus: si blanda quies, securaque cordi
Gaudia; quidquid opum cornu largitur amico
Sors

Sunt levis, infidos censûs, perituraque dona,
Magnanimo, cupidi meliorum, spernite fastu;
En alias summo devectas æthere, nilque
Fatorum occiduis debentes legibus, alma
Divitias, Virtus (pretium voluisse) reponit.
Huc avidas mentes, huc vota capacia, totos
Huc animi laxate sinus. Hoc pectora pleni
Munere, jam fati cursus, jam tempora vestro
Fingetis nutu. Vel Pacis nulla fruendæ
Spes Homini; totum vel nostri hoc esse fatendum
Arbitrij jurisque Bonum. Gaudere volentem
Occiduæ nil cuncta juvant æraria sortis.
Intra animum nasci voluit Deus; esse beatos
Quî liceat. Votis longè contrarius errat,
Deserto qui sese, alibi sua gaudia quærit.

EUTHYMIÆ

Liber Secundus.

FElix, atque iterum felix, sua pendere norit
Si bona gens Hominum! Nullo munimine quamvis
Tecta sub ætherei mittatur luminis oras;
Non tamen est, genitam naturæ lege malignâ
Cur se propterea doleat: vulgoque Ferarum
Cur habiles plumas, innataque vellera, curvum
Aut capitis decus, & validos inviderit ungues?
Omnia dum, varius quæ rerum postulas Usus,
Instrumenta Boni, vitæque operosa fuendo
Præsidia in solâ meliùs Ratione recepit.
Singula ne memorê, quæ nobis plurima longè,
Commoda, tam pulchro cœli de pignore manant;
Anne parum, nostris hilarem quòd fingere vitam
Hinc licet auspicijs, nec avaræ obnoxia sorti,
Ex se lætitiam sibi sufficit ipsa voluntas?
Fac, genus hoc usquam mercis venire, beatum
Hoc aliquo nasci terrarum limite germen,
Omnia mæstitiæ abstergens quod Nubila, puris

Cor-

Cordibus æternæ inscribat Thaumantida pacis;
Ullane te medij facies discriminis, ulla
Terreret series longarum immensa viarum,
Oppositæque Alpes, timidisque agitata procellis
Æquora; quin dulcem ad metam per saxa, per undas,
Ipsaque Dædaleis per Nubila cursibus ires?
Ullane Lydorum abnueres æraria regum
Muneris in tanti pretium spondere, futurus
Ilicet hoc uno dives, nullius egenus,
Terrenæque ferunt sortis quòad jura, beatus?
Et tamen hæc nostro vernat sub pectore messis
Aurea: tam lætam quovis Natura sub axe
Proposuit mercem Mortalibus. Unica nigro
India sit felix hebeno: fragrantia soli
Thura legant sylvis Arabes; non imputat ullis
Se propriam, nullis facilem se denegat oris
Pax, Mundi commune Bonum: eximijsq; referta
Dotibus, haud (merces veluti gazæque minores)
Proventu pretium raro, latebrisque tueri
Indiget, haud famâ se commendare remotâ:
Æmula quin potius Phœbeæ lampadis, omnes
In populos pleno sua gurgite dona refundit,
Festinatque capi, se seque morantibus offert.
Desint divitiæ, Regnantûm gratia, fulgor
Nominis, illustres proavi, sublimia sceptra:
Quid tum? Non ideo deerit plenissima (mentem
Dummodo quis rectâ instituat ratione) voluptas.
Ni, tibi concessam, Fortunæ, prodigus ultrò
Vendideris; stabili propriam sub lege tenebis.

2. Quod quia Socratico meditatus Apolline, lætos
Irrita quàm veniant ævi felicis ad Usus
Omnia propitiæ, docui jam munera sortis;
Nuncquàm vana cadant minitantis fulmina, quoque
Illius infestam Sapiens vim robore frangat,
(Da fontes, da, musa, novos haurire) docebo.
Ut, veluti spes ambiguas, infidaque vota
Depulimus, nil fortuitus occurrere docti
Eximium in rebus; sic (quæ pars altera restat)
Tristitiam imbellem, consternatosque timores
Mente relegemus, nil extima vulnera gnari,
Nil varias clades, humanorumque Malorum
Compositis virtute animis tormenta nocere.
3. Non tamen hic ideo (quantumlibet illa repostos
Jactitet arcani tripodas sententia Veri) (a)
Omnia quæ nobis extrinsecùs aspera rerum
Adveniunt, falsò contendam inimica putari:
Naturæ ceu sponte suæ nil corpora lædant,
Nil animos: neque sævitiæ verique doloris
Plus habeant, nostri vanus quàm pectoris error,
Inque suas pœnas mens ingeniosa, maligno
Addit opinatu immeritis. Hæc splendida dicta
Communis siquidem sensus ratioque refutat,
Cecropijs gravior Veri cortina magistris.
4. Id potiùs, nulli quod sit dubitabile, ponam: (utram
Mentem hominis multum versandis rebus, &
In bivij partem libeat, seu limite dextro,
Sive

(a) Vide Epist. cap 8. Sen. ep. 24. & 78.

Sive sinistrorsum flectendis, juris habere:
Quatenus alterutrò spectantia plurima in illis
Jam falsa effingit; jam parva impensiùs auget
Oppositis jam mista (Mali nil quando, Bonive
Sincerum penitùs Mundi concordia discors
Rebus in humanis patitur) quocunque remotâ
Alterius sortis discrimine, pura seorsum
Concipit: hinc adeo vim, mensuramque doloris,
Fortuiti quo corda solent percellere casus,
Non tam luctificâ venientûm ex indole rerum,
Quàm varijs animi ducendam è sensibus, equi
Judicijs, medias queis res perpendimus ipsi.
5. Quæ nisi vera forent; eadem cur fata sereno
Altera pars hominum, turbato ast altera vultu
Exciperent? Audin, quàm tristibus omnia circùm
Compita, perque domos jactetur nuda querelis
Pauperies: ceu sortis onus, quo maximus æther
Non gravior Mauri senis in cervice recumbat:
Quoque superpositam semiustaque membra prementum
Enceladus nunquam, sapiens, mutaverit Ætnam.
Et tamen hanc Phocîon adeo complexus amicè est, (a)
Dyrceusque Crates etiam quæsivit; ut alter (b)
Quantovis Macedûm mutare negaverit; alter
Toto etiam patrio redimi bene duxerit auro.
Si pereant merces; nullum se luget Avarus,

(a) *Plut. in vita Phoc.*
(b) *Laert. in vita Crat.*

Jamque venena parat, gladios, suspendia. Rerum
Discat Anaxagoras jacturam; Munera vestra (a)
Agnosco, Superi, referet. Proh quale gementi
Curarum dempsistis onus! Jam non ego fundis,
Non opibus vivam, non lucro hæredis avari,
Sed mihi, sed sophiæ. Felix injuria, servat
Quæ læsum! Fueram, mea ni fortuna fuisset.
Ecce, quibus lacrymis, quanto producere luctu
Natorum soleat crudelia funera mater,
Ferales amplexa rogos, unoque cremari
Igne velit. Frustra comites solantia verba
Ingeminant: nulla est tanto medicina dolori.
Quid Xenophon? Charæ sobolis damnatus acerbo (b)
Funere, lugentes etiam solatur Amicos,
Nil mirum repetens, mortalia cedere morti.
Luminis orbus erat Cyclops, fraudatus eodem
Munere Tiresias. Par vulnus utrique, sed idem
Non utriq; animus. Lucis securus ademptæ (c)
Colloquijs Parcarum Alter, fatisque vacabat:
Vaticinamq; ferens ultra sua tempora noctem;
Invia præsagis Arcana legebat in umbris.
At Siculus pastor, truncâ vestigia pinu
Errabunda regens, sylvas, & concava duro
Littora rumpebat gemitu, notumque subinde
Nomine vervecem compellans, illius æger
Laudabat sortem, per prata virentia, perque
Irriguas valles, quà devia cunque libido

(a) *Val. Max. lib. 8. cap. 7.*
(b) *Laert. in vita Xenoph.*
(c) *Vide Cic. 5. Tuscul.*

Impulerat, Domino quòd fortunatior iret.
Ne longo sermone ferar per singula; fati
Sorte quid extremâ gravius Mortalibus? Atqui
Reclamat populo, vanique ea spectra timoris
Atticus explodit Senior, non dispare vultu (a)
Lethiferæ sorbens virus ferale cicutæ;
Ac si Palladijs olim Solennibus, inter
Unanimos cœtus, & amicæ gaudia mensæ,
Lætitiæ authori libaret pocula Baccho.
6. Qui tam dissimiles igitur de fontibus ijsdem
Affectus animorum? Idem cur casus utrinque
Deijcit Hunc; Alium neque dimovet: Illius ora
Confundit lacrymis; Hujus nil gaudia libat?
Nempe, quòd minimum refert, quam quisque superbos
Sortis ad incursus, & fata minantia mentem
Objiciat, quo res dubias examine libret.
Sandapilas, morbos, inhonoræ stigmata famæ,
Pauperis illuviem censùs, servile catenæ
Barbaricæ pondus sunt, qui, ceu summa Malorum,
Ac penitùs Mala, concipiunt: immitiùs illis
Quos ideo cur miremur præsentibus angi,
Taliaque experiendo pati, sibi qualia fingunt?
Omnia cùm Sapiens genus hoc discrimina, tamquam
Viribus inferiora suis, neque funditus omni
Lætitiæ fructu, Meritoque carentia, spectans,
Quolibet erectam fortunæ in turbine mentem

(a) *Socrates apud Plat. in Phæd.*

Sustineat: vel si fessus dejecerit Atlas,
Quam tulit immensam per tot jam sæcula molem,
Fractaque naturæ descendant mœnia; tantis
Indeclinatâ occursurus fronte ruinis.
7. Picturæ genus est, aliâ de parte, aliâque
Quod diversa sui præbet spectacula. Dextro
Si lateri assistas; en Mirmillonis imago
Districto mucrone ferox. Lævâ aspice; scurram
Pantolabum, gestu cernes, vultuque facetum:
Rectâ dêinde sacer qui fronte videbitur heros,
Proteus haut mendax artis, seque illa, vel illa
In personarum subito discrimina vertet.
Haud alijs excusa typis hæc omnia credas,
Quêis homines Natura, homines aut verius ipsi
Se quibus exterrere solent, simulacra Malorum.
Hinc videas; metues; contempseris ocyùs illinc.
Spectabant eadem Sophiæ duo lumina priscæ,
Abderitanus Sapiens, civisque Dianæ (a)
Heraclitus, at oppositis e partibus. Ergo
Ridendi nimius toto pulmone vomebat
Assiduos alter, sine lege modoque, cachinnos;
Alter, inexhaustâ miserâque libidine flendi,
In lacrymas vix non oculos, lucemque liquarat.
Externa usque adeo sibi mens attemperat, & pro
Arbitrio, nunc has facies, nunc vertit in illas.
Non secus ac, tardos uteri sub pondere menses
Mater agens, varias rerum, quas ipsa volutat
Fors animo, species pueri venientis in artus
Sæpius

(a) *Juvenal sat. 10. de Democr. & Heracl. Ephesio. Lucian. in Auctione Vitarum.*

Sæpiùs occulto naturæ imitamine transfert.
Setigeri Suis unde Notam, cristisve decoræ
Alitis inscripto plures duxere figuram
Pectore: sanguineis hic tempora pingitur uvis;
Inficit huic malas baccæ liventis imago;
Pomum alijs mento adnatum: nec defuit, ore
Cimmerio attonitam qui, Parvulus, Ilithyjam
Terruerit: tacitis quòd talia sensibus olim
Imbiberat simulacra parens, crescente sub alvo
Effigiem teneri cùm conformaret alumni.

8. Fac tamen, in medio sævæ discriminis sortis,
(Hoc aliàs justos agitabimus æquore cursus,
Nunc libet intactum transmittere) fac nihil, inquam,
Tristibus eventis animus tunc conferat, omnis
Manet ab externâ sed noster origine luctus.
Quid? Cùm mæstitiæ causis procul, inter amica
Blanditias aliquis jucundaque munera fati,
Sollicito dubios agitans sub pectore casus,
Ex nihilo (incerti nam cur levis umbra Futuri
Plus nihilo?) veri trahit argumenta doloris;
Nec secus, ac præcepta animo si vulnera ferret,
Ambiguæ vanâ cruciatur imagine cladis:
Tuncne etiam præsens jugulum sors impetit? An nos
Illius absentis vice fungimur, armaque fictis
Præbemus, valeant queis nos prosternere, larvis?

9. Heu furor! Invisis heu nemo nocentior hostis
Hostibus, ac stultus sibi quilibet! Unde remotos

Venari gemitus homini tam dira libido?
Quæ lævi mala fraus genij, quis fascinat error,
Spernere lætitiam præsentem: crastina fortè
Quos vehet, aut sors nulla vehet quos hora labores
Præcipere: aversis & cladibus obvia ferre
Pectora? Vos, almæ Pacis justissimus ardor
Quos rapit, hæc sortis libamina vana futuræ,
Has, moneo, curas seponite: dumque benignô
Pollice nent hilares Saturnia sæcula Parcæ;
Ne pigeat promptâ fugitivæ munera lucis
(Ulteriùs Babylon, Lydusve inquirat haruspex)
Excepisse manu. Nam quò jam prospera rerum,
Quò Superi faciles, & euntia vota secundis
Ominibus; liquidos tam puri nectaris haustus
Diluit occulto si mens ingrata veneno?
Omnia si postquam fatorum munere pleno
Evenere; deest animus, ratioque fruendi:
Plùsque fodit dubij species longinqua pericli,
Commoda quàm quæcunque juvent præsentia? Nusquam
Certa quies: lætæ perijt fiducia vitæ,
Sub trepido tam dira ululat cui pectore Erinnys. (stis
Ingruat, Æolio non turbine mugiat æther;
Tempestas animum versat sua: durior intus
Obsidio premit. Æternâ formidine pallens
Stultitiæ culpam luet; infernisque sub umbris
Quas vetus immanes præscripsit fabula pœnas,
Ante rogum, superi fruitur dum luminis aurâ,
Æacus ipse, sibi statuet. Quid scilicet urgens

Tan-

Tantaleum caput, & jamiam volvenda, ruentisque (a)
Assiduè similis cautes designat; anhelam
Quidve famem importuna epulis genialibus arcens (b)
Tisiphone? Nisi, Stultorum qui pectora turbant,
Oblatoque vetant fructu gaudere, timores?

10. Hanc adeo vitam, vitæ sub imangine lethum
Seu magis hoc, priscis olim duxisse Mycenis
(Vera cano: vos o musæ, & tu testis, Apollo)
Narratur veterum titulis generosus avorum
Andremon, censûque potens, felixque futurus,
Eumenidum fineret furor, & Rhamnusia vindex.
Namque tumens animi, & magnâ subnixus opum vi,
Pauperiem malè tutam, indefensosque premebat
Exemplis cives immanibus, obvia quæque
Legum audax, medijque repagula frangere juris.

11. Ergo, ubi nulla salus rerum, spes nulla furentem
Comprimere, humanisq; opibus fiducia deërat;
Offensum de plebe Aliquem sic æthera votis
Compellasse ferunt. O, qui mortalia, summo
Æternùm vigiles stellati e vertice Mundi,
Servatis, Dîj, Facta, vicesque merentibus æquas

(a) *Lucr. lib. 3.*
(b) *Vide Virgil. lib. 6.*

Redditis, in pœnas cur Dextera lentior? Aut quæ
Sera adeo vestris patientia viribus obstat?
Scilicet immeritæ Lipareo sulphure pinus
Fumabunt Rhodopes, & nil peccantia saxa?
Qui levet infando pressas Andremone terras,
Nullus anhelabit Siculis fornacibus ignis?
Exhaustæ nubes, torpebit frigidus æther?
At non ille Deos in prælia poscere segnis.
Quid pensi malesanus habet? Quid liquit inausum,
Intactumque, furens, scelerum? Per singula fando
Si ferar; ante diem sol vespertinus Iberis
Condiderit, tolletque iterum redivivus Eois
Fluctibus. En patrio, en ipsum me nuper agello,
Qui tenuis census caput, & spes una tuendæ
Paupertatis erat, nequidquam jura vocantem,
Depulit. Hæc ego si tam barbara criminis expers
Supplicia expendo: vestris si liba sacellis
Annua, & exigui primævos ruris honores
Usque tuli; servate Pios, cohibete Nocentes
O Superi: & tale importuno in Divite pœnæ
Vindicis exemplum venturis prodite sæclis;
Humanas ut si vires effræna Potentum,
Baccharique impunè ferox audacia spernit;
Esse Deos, fandi memores, sciat, atque nefandi
12. Haud vanæ fugere preces: sanctissima cælo
Audiit orantem Nemesis, magnoque vocato

Concilio virtutum, una altior ipsa resedit.
Pompam addunt solio, majestatemque sedentis.
Horrificant famuli cœtus, Pœna, aspera Pœna,
Iraque, flammivomusque Furor, Vindictaque telum
Ingens, sanguineum, horrendum, exitiale coruscans.
Parte aliâ sanctum Pravi discrimen, & Æqui,
Et Leges, & Jura, & non superabile votis
Reginæ Arbitrium, si quando, immanibus Ausis
Irritata, velit dejecto fulmine terras
Concutere, & totum impleri terroribus Orbem.
Tali igitur mediam hinc, atque hinc vallante coronâ,
Ultrix Diva loqui solio sic infit ab alto.

13. Certa quidem nullos tandem vindicta Nocentes
Præterit: & justas solvunt Acheronte sub imo,
In terris quæ dira videt sol crimina, pœnas.
Sed tardum, manes & fata novissima semper
Expectare. Diu felix, ultore remoto,
Spargitur in Plures facinus; exemplaque fiunt,
Quæ fuerant delicta. Erebi illætabile regnum,
Sulphureosque lacus, immotaque jura ferentes
Corpore defunctis Rhadamanthon, & Æacon umbris
Vix non jam pueri explodunt. Pars vana putare
Nomina, compositosque metus; pars, credita quàmvis,
Sera tamen, penitùsque oculis impervia fata
Despicere. Ergo sciant moniti, non usque sub Orcum

Dif-

Differri meritos ad posthuma funera manes:
Nec Superis alium Phlegetonta deesse; novas-
que, (reddant.
Digna vel ante rogum sceleri quæ præmia
Viventûm Furias. Juvat id monstrare Pelasgi
Divitis exemplo: cujus teterrima nullos
Aut hominet timet, aut credit vecordia Divos,
Nominis indicium furor est: Andremona nostis,
Mentiar, ex vobis si quam violare nefandis
Abstinuit scelerum conatibus. Impia facta
Præsenti luat exitio. Vos pendite causam;
Supplicijque modum, & dignum sancite piamẽ.

14. Dixerat: & vario Comites rumore fre-
mebant:
Sunt, trisido quibus igne placet, cælique ruinâ
Invisum properata caput sub tartara trudi,
Hæc velit, abruptâ mersum tellure, necemque
Sortiri, tumulumque simul; velit Altera,
captum
Sensibus, ac membris, longâ sub morte relinqui,
Seminecis miserum vitæ, spiransque sepulcrum:
Ast Aliæ, humani ceu nil sub pectore gessit;
Humanæ censent spoliandum munere formæ,
Mutandumque lupo, rabidæ vel imagine tigris.

15. Nutat in oppositas anceps sententia par-
tes:
Astrææ donec fandi locus. Æqua, sorores,
Illa refert, sceleri decrêstis fata: nec ullum
Supplicij tam triste genus, quin perfidus Hostis
Jure ferat. Sed enim, veluti contraria morbo
Quæ mage pharmaca sunt, ea solers cura Me-
dentûm Deli-

Diligit auxilio; recti sic ipsa putârim
Judicis officium, furijs Ausisque Nocentûm
Indole pugnantes adversâ indicere pœnas.
Contemptrix hominum, Superûmque audacia primus
Quando igitur scelerum fons est, Andremona nostris
Quæ dignum fecere odijs; aptissima culpæ
Huîc fuerit vindicta, Deos, hominesque timere.
Lymphatus mentem pavor impleat. Undique larvæ,
Undique monstrificæ assiliant formidinis ora.
Nec requies: sese ipse, suamque exhorreat umbram.
Tormentum ferale, atrox, lethique perennis
Effigies, letho nimiùm quàm durior ipso.
Sic justum: timeat, quantùm fuit ante timori.
16. Hac Astræa tenus. Dictis ex ordine cunctæ
Assensere Deæ. Malesani crimina fastus,
Ocyùs immisso tremebunda in pectora Sontis,
Stat punire Metu. Hunc igitur, tellure sub altâ,
Quæ, penitùs latitantem, injuncta ad munera ducat,
Mittitur aerio præpes Audacia cursu.
Illa viam celerans, gelidis conterminus astris
Caucasus æternæ patitur quà frigora brumæ,
Rupibus excisam medijs, vastoque cavati
Per gremiũ montis fugientem introrsus hiatu,
Speluncam immanem, malesani tecta Timoris,
Insolitâ vix non trepidans formidine, vix non
Im-

Immemor ipsa Sui, tenet. Occurrere sub ipsum
Vestibulum horrendæ facies, Lethumque, Laborque,
Et Morbi exangues, & Bella rigentia ferro,
Sphingesque, Harpyiæque, & terni Cerberus oris,
Hydraque monstrorum legio, nullique videndū
Bis caput anguicomæ Phorcynidos, & tua, Vesui,
Bellerophonteus simulans incendia terror,
Cumque satis udâ Junone Bimembribus, in se
Divisi toties numerosum Ægæonis agmen:
Quidquid & implacidum, violens, ferale, tremendum
Vel subeunt; vel cæcâ homines formidine fingunt.
17. Hæc circùm funesta cohors. Nigrantis Averni
Ostia sæva putes: nisi quòd cupientibus illò
Usque patens descensus; opaca hic limina triplex (tùm
Conserit, ingressumque vetat solido ære rigen-
Valvarum series: totidem quas insuper altæ
Præcingunt fossæ, æterno & munimine firmat
Vis immensa catenarum, atque ad singula ducta
Ostia septeni ferrato robore vectes.
Non illos obices, & inexuperabile vallum
Terrigenûm vis ulla queat perrumpere: non, si
Mille operi insudent acies, non, si nova tentet
Trinacrius moliri opifex miracula. Pulsus
Retro aries, retro catapultæ, & ahenea Martis
Ful-

Fulmina, tentato nequidquam poste, redirent.
Ipsa etiam tormenta poli, horrendoque ruentes
Cum sonitu ætherei furias eluserit ignis
Septorum rigor indomitus. Nec spes super ulla
In Domino, qui claustra volens immota relaxet.
Quin adeo, seu fortè Noti violentior aura
Infremuit sylvis; alius seu proxima circùm
Auditus fragor; hostiles, sibi pessimus augur,
Insidias metuens, trepidos ad limina gressus
Corripit, exploratque vigil, num cardinis usquam
Mota fides: vitium paries num traxerit; ecquid
Adducti chalybum nexus, coagmentaque ferri
Pressa: suis, vectes loculis num firmiter apti.
Mox, neque perspectis securior omnibus, imam
Rupis in abruptæ noctem, extremumque barathrum
Mergitur. Hìc illum assidui Pallorque, Tremorque
Circumstant: macie prior, illuvieque peresus,
Luridus, exanguis, quales, dum cæca silet nox,
Ferales memorant bustis erumpere larvas;
Invalidis Alter nervis, fluidâque vacillans
Membrorum compage, & dentes dentibus usque
Incutiens, lugubrè sonat, cordique perennes,
Nec lætas choreas angusto in pectore mandat.
18. Frustra igitur pulsis foribus, dominoque vocato,
Irrita consilij, munito a limine tetro
Vertisset, pudibunda, suos Audacia gressus:

Id nisi prospiciens olli Rhamnusia virgam,
Cælestem virgam,cui nulla repagula,nulli
Non pateant obices,munus fatale,dedisset.
Hoc ubi inaccessos pepulit gestamine postes;
Ilicet,immensi chalybis compage solutâ,
Horrisonæ cessere fores. Audacia nigrum
Irrumpit chaos, atque imis latitare sub umbris
Semianimem cernit defectâ mente Timorem.
Tum Nemesis Mandata refert; animosque tre-
mentl
Adijcit. Ille,diu cunctatus, colligeret se
Donec,& exhausto redijsset spiritus ori,
Plurima causari primò: jam longa viarum,
Jam dubios casus,fluxasque obtendere vires:
Cælicolûm tandem imperijs urgentibus actus;
Cum Sociâ (neque enim fido, incomitatus, ab
antro
Transversum digitum, latumve erepserit un-
guem)
Progreditur: vel sic tamē omnia circumspectans,
Anxius,attonito similis,minimumque crepantis
Ad folij tremebunda inhibens vestigia murmur;
Concubiâ donec visæ jam nocte Mycenæ,
Quæsitasque tenent sopiti Andremonis ædes.
19. Nec mora,laxatos impactæ verbere virgæ
Quin subeant aditus. Sedenim, stridentia tor-
quens
Pondera, dum foribus cardo responsat ahenis;
Exciti strepitu (sic o Capitolia quondam
Servassent; nivei meritum non anseris esset
Juppiter incolumis) baubatibus atria sævis,
Et

Et trepidam circùm noctem implevere Molossi.
Idque satis: medijs extemplo territus amens
Liminibus longè Timor absilit, actaque retro
Præcipiti dat terga fugæ. Mandata Deorum,
Andremon, Nemesis, turbato pectore cuncta
Protinus effluxere: ruit; totumque remensus
Esset iter, ni fida comes, se perdere blandos
Ut vidit monitus, validæ conamine dextræ
Nequidquam refugum arripiens, stertentis in ipsa
Divitis obtorto misisset stragula collo.
Hic tandem, ad scopulum ceu naufragus, hæsit, & altè
Extructo immersum penitùs se condidit ostro:
Quique solet dubijs rebus mos esse paventùm,
Fortiter arripiant ut proxima quæque; cubantem
Circumfusus herum complexibus illigat arctis,
Inspiratque nocens virus, cordisque vigorem
Ebibit, & larvis animum feralibus implet.
20. At miser, accepto penitùs sub viscera sævo
Hospite, Lethæi Andremon mala Nubila somni
Excutit, & monstris gravidus, Quæ dira quietem,
Secum ait, attonitæ rapiunt ludibria menti?
Nempe duos, vultu pariter, gladijsque timendos,
Irrupisse fores, mediâque impunè videbam
Latrones errare domo. Num lusit inanis
Sopitum species? An habent quoque somnia pondus?

Credo equidem. Nam ſæpe Deos immittere mentem
Vaticinam de nocte homini, venturaque, dicunt,
Multa per obſcuri nebulas depingere ſomni.
Res igitur non ficta: domi certiſſimus hoſtis;
Poſcimur inſidijs: ipſumque cubile jacentis,
Dum loquor, armatâ vigiles indagine claudunt
Graſſatorum acies. Quid, ſi ferialia tela
Immergant jugulo, Stratisque repentè ſupinum
Confodiant; Facient certè. Cur tempora perdo?
Cur ſpatium ſceleri dono? Nec plura, toroque
Exilit: & raptim pulvinos ſtragula, ſellas
Præ ſe conglomerans, primos munimen ad ictus,
(Nam tergo auxilium paries) clamoribus altis
Evigilare jubet Famulos. Turbata repentè
Erigitur domus: attoniti properare miniſtri
Cum facibus: Quid triſte? Novi quæ cauſa tumultùs?
Pro ſe quisque rogant. Ille autem, O ſtigmate digna,
Torvus ait, capita, & venalis ſpuma cataſtæ,
Siccine nulla Mei ratio? Sic resque, domusque
Proditur? En, vino ſaturi dum pectora, totis
Ebria ructatis ſegnes oblivia venis,
Per tacitas (adeo crimen vigilantius) umbras
Incuſtoditis ſubiere Penatibus hoſtes.
Furtiva (neque ſomnus erat) per limina ſenſi
Ire gradu. Non ſic aliàs impunè feretis.
Nunc illud, mora nulla, latus perquirite, veſtram
Quique vicem ſubeant, plectendos ſiſtite fures:
Hic haud dubiè latitant. Paretur; & omnes
Exem-

Exemplo, semel, atque iterum custodia sollers
Evoluit capsas, loculos, armaria. Nusquam
Indicium furis. Neque sic tamen ægra remisit
Formido trepidantis Heri. Juvat undique totam
Excussisse domum. Fido latus agmine septus,
Singula rimatur conclavia, protinus ipsis
A foribus clamans, Nunc nunc intendite curas.
Huc scelerata fugam vertit manus: hic, velut altâ
Mersus humo coluber, vacuique foramine saxi,
Triste fovet virus. Teneo vos, improba Caci
Semina, lucifugæ Volucres, Phineia monstra.
Siccine compilare meam rem, vindice nullo,
Posse rati? Justas solvetis denique pœnas.
Advenit, qui vestra, dies, simul omnia furta
Expiet. In medium devota erumpite morti
Victima jactantem nequidquam talia rident
A tergo Famuli, prorumpentesque cachinnos
Oppositis arctè ad spiramina naris aduncæ
Vix cohibent dextris: vel dissimulare coactis
Sternutamentis, ementitæque laborant
Ingenio tussis. Tandem, post omnia frustra
Explorata, totum repetit. Jamque otia tectis
Reddita: composito jam murmure, languida rursus
Nox silvit. Nullam miseri sed pectora noctem,
Tunc etiam arcano penitus resonante tumultu,
Accipiunt. Dulci conatur lumina somno
Declinare: negant curæ. Vix prima resedit;
Altera jamque novi surgit terroris imago.
Non secus, ac vasto cùm turbidus Atlanteo

Seu

Seu Boreas, seu nimbisoni furor incidit Euri;
Rupta quies pelagi: bella, horrida bella minantur
Littoribus rapido exciti molimine fluctus,
Instaurantque novas acies, semperque priorem
Excipit alter, & alter: hic imâ effusus arenâ
Æstuat; ille minax abrupto vertice pendet,
Et similes jamiam pronus descendit in ictus:
Centum alij, centumque à tergo immania voluunt
Murmura. Spum ifero concussæ verbere cautes
Horrendùm ingemuere, tremitque exterrita tellus.

21. Esto, ait, expulsi migrarint ædibus hostes:
Num vacui tamen? An vacuas liquere? Quid? Illam
Si tulerint, auri pretioso pondere farctam,
In stabulo quam defodi, male providus, ollam?
Heu timeo. Non hic servis confidere tutum,
Non soboli, non uxori. Ne hæc munera poscunt.
Haud mora: consurgit tacitus, raptoque ligone
Suspectam resupinat humum: mox, credita nactus
Pignora, ter, quater enumerat, notisque recondit
Altiùs infodiens latebris: jamque omnia salva
Esse putat; cæcis animi jam fluctibus actus,
Nescit quid trepidet, trepidat tamen omnia. Vix se
Proripuit stabulo abscedens, subitusq; revertit

Nec

Nec modus, aut requies, motæ vestigia terræ
Calcato delere Solo. Quò cautiùs omnes
Nititur insani causas removere timoris;
Hòc plures, pluresque in pectore colligit, augens
Anxiferam, nimiâ dum discussisse laborat
Anxietate, luem. Jam conscia rastra, lucernam
Jam testem, (Quid multa?) ipsum jam se timet, auri
Ne quà defossi indicium, sibi perfidus, edat.

22. Interea pulsis redivivo sole tenebris,
Post vigiles noctis curas, haud lætior ægro
Lux oritur: qua cogendi pars rite senatûs
Esse jubebatur, Multæ vel nomine certum
Pendere (sic patrijs provisum legibus) aurum.
Ire parat: sed, multa timens, priùs omina linguis
Ex avium, pennisque notat: num garrula cornix,
Parrave, num lævo Mavortius æthere picus.
Cuncta favent, unum trepidi modò pectoris absit
Augurium. Cornix illic, funestaque parra,
Noctuaque, & bubo, & diræ genus omne Volucris
Funereo tristes alternant gutture cantus.
Ecce autem Tyrio fulgentia vellere, contra
Lampadis ætheræ radios, umbracula Servi
Extulerant. Acri spectans hos turgidus irâ,
Quò mihi tam vani, stolidissima pectora, clamat
Tegminis auxilium? Nempe hoc imbellis A-(rachnes

Aerium vellus, Tyria hæc nubecula frontem
Munierit, patulis ubi fors rimosa fenestris
Vasa cadant, nimio vel tegula cesserit Austro.
Usque adeo solis antehac didicisse negatum;
Vel nihil & gnaris curæ est, quot fata supernè
Immineant? Quid? si fulvus Jovis armiger, alto
Rapta ferens cælo testudinis ossea terga,
Unguibus e curvis subjecta in tempora durum
Excutiat pondus? Tali an non Æschylus ictu (a)
Æschylus Actæi jubar immortale cothurni,
Ac scenæ decus occubuit? Pro divite velo
Ocyùs immensum clypei septemplicis orbem,
Tergoribus taurorum, insutoque ære rigentem,
Desuper ambiguos contra prætendite casus.
Ne multis morer; allato sub tegmine, vulgi
Non sine mirantis risu, varioque susurro,
Egreditur: necnon munimine tectus eodem,
Post decessa, domum, Patriæ Consulta, revertit.
23. Jamque dies, medium curru permensus olympum,
Tempestivam epulis tulerat genialibus horam,
Suadebatque toros conscendere. Plurima secum
Ille diu versans (metuit quippe atra venena,
Quasi suo, ignarus, lateat sub pectore virus)
Antidoti demum exhausto septunce: Quid istæ
In medio Volucres? interrogat: utque coturnix
Reddita; An ex nihilo fuerat, quod præscius, inquit,

Ex-

(a) *Plin. lib. 10. Hist. Nat. cap. 3. & Val. Max. lib. 9. cap. 12.*

Extimuit? Quem nempe fugit, genus hocce Volantûm
Lethifero solitum veratri semine pasci? (a)
An non insidias teneo? Si deinde vel umbram
Alitis infandæ noster tepefecerit ignis;
Vos ego. Sed pisces jam ponite. Tuberis inter
Continuò tenues lamnas, croceumque liquamen,
Ingenti recubans muræna paropside fertur.
Quam simul aspexit, sublatâ percutit amens
Fulcra tori palmâ, Quodnam hoc (Proh sydera!) fatum?
Vociferans. Servi infando me perdere letho,
Per Superos, manes & juravere per imos.
En qualem, post mortiferas, inferre, Volucres,
Cognatum nigris piscem serpentibus ausi. (b)
Quid superest, ipsos posthac nisi lancibus addant
Ut virides colubros, & cum bufone cerastas,
Squamigerique Afro quod littore cumque veneni
Volvitur? At meritas dabis, opsonator inique,
Tu mihi, tu tergo pœnas. Nudate scelestum
Protinus, inque humeris tercentum frangite virgas.
Sic miser in Famulos sævit: sic cæditur ipse,
Attonitum surdo pectus laniante flagello.
Nam neque jam reliqui gustûs secura voluptas.
Fel rhombus, fel dama sapit: vindemia Cretæ,

(a) Plin. lib. 10. Histor. Nat. cap. 23. & Lucr. lib. 4.
(b) Plin. lib. 32. Histor. Nat. cap. 2.

Et Mitylenæi damnatur palmitis humor.
Omnia viroso absinthi medicamine sævus
Confundit timor, in pateris spumare cicutas,
Mortiferumque tegi crustis fallacibus hamum
Usque monens. Quid agat? Cupido nunc admovet ori;
Admotas refugo nunc ore avertitur escas:
Fortior en hausit jam damnat, & expuit haustas.
Nec satis admensis, morbo gliscente, repulsis,
Sepositas celer in latebras se proripit, & quæ
Cunctabunda fames ægro vix frustula ventri
Crediderat, mersis ea protinus omnia fauces
In medias digitis, sudans, miserèque laborans
Exitiale velut virus, prorumpere certat.

24. Cetera quid memorem? Loricæ ut pondere vasto,
Ipse sibi, fictos hostes dum somniat, hostis
Verior, invalidos nunquam non frangeret artus?
Ut nullum, veterem quàmvis notumque sodalem,
Ni priùs excussum tunicas, ni prorsus inermem,
In sua deduci sineret genetralia? Cæcis
Auditum quoties arcanæ noctis in umbris,
Immanem ceu Sphinga, vel horrisonas Harpyias,
Horruit infelix culicem? Quàm sæpe relictis
Turpidus exiluit Stratis: illapsa rapaci
Materiæ tacitum ne fors scintilla foveret
Exitium: bis, terque manu Babylonia vela
Concutiens, necnon omnes hinc, inde sagaci
Nare.

Nare trahens auras: num qua de parte timendus
Furtim grassantis se proderet halitus ignis?

25. Tristibus his animi stimulus noctesque, diesque
Saucius, impatiens somni, neque providus escæ,
Ducebat letho quovis crudelius ævum,
Hoc felix, miserum haud longè quòd duxerit ævum.
Cùm nullas etenim, fraudis plena omnia fingens,
Auderet trepidis epulas contingere labris,
Præter poma suâ ramis quæ pendula carpsit
Ipse manu; consueta legit dum pabula, putre
Arboreo malum de vertice (neverat æqua
Sic Lachesis) medio miseri nil tale verentis
Illapsum capiti est. Plumbo Balearis habenæ
Ille, vel excusso frendentis turbine saxi
Tempora dissiluisse ratus, spirabilis auræ
Vix tantum, vocisque habuit, qua diceret, Eheu.
Mox præclusâ animâ, nimio præcordia circum
Se densante gelu, & venas arctante pavore,
Corruit exanimum deserto in gramine pondus.
At Socij, Iustis patrio de more peractis,
Funereum tali signarunt carmine saxum
Hic situs Andremon. Animam qui sustulit, ossa
Implet adhuc timor. Armatus, discede viator,
Ne subitò vacuâ trepidus cinis avolet urnâ.

26. Rara quidem, fateor, tam diri exempla timoris:

Num paucos tamen invenias, queis pervigil angor
Usque lacessentum nullam sub corde relinquit
Curarum requiem: assiduis quin morsibus ipsum
Extenuat, minuitque, animi per vulnera, corpus?
Dum varios vitæ casus, nunc tristè minantis
Tabem improvisam morbi; nunc mercibus Indis
Adversas hyemes, adversos frugibus æstus;
Nunc alia attoniti secum discrimina volvunt:
Jamque adeo subiisse putet. Proh nescia gaudi
Pectora! Jucundis proh rebus semper iniqua
Mens hominum! Sic ergo parùm præsentia vexant
Nos Mala? Cara domi usque adeo est annona dolorum;
Ut procul ambiguas lugendi quærere causas,
Invitisque juvet lacrymas præsumere Divis?
Quæ miseris ævi talis speranda voluptas?
Funestæ quis amor lucis? Finire laborem
Non semel, & propero fungi, dum simplice, letho
Sit satiùs, quàm perpetuo tabescere luctu,
Totque subire, fluunt vitæ quot tempora, mortes? (mendo,
27. Et vero prævisa homines si damna, timendo
Effugerent, aliquâ vel demum parte levarent;
Non penitùs causæ timor & rationis egeret.
Nunc crucient sese, & gemitu præcordia sumpant,

Si libet; haud tamen efficient, ne sive protervus
Mercibus Eois Boreas, sive aspera sulcis
Invidat grando; unumque hoc velana Futuri
Anxietas lucrum metuentibus afferet, ut sint
Bis miseri, & tantò plorent sua longiùs; ægris
Plùs quantò properant animis prævertere fata.

28. Adde, quòd imprudens venturi temporis augur
Sæpe fuit timor, & quamplurima fingere gaudet,
Nec cælo decreta, nec ullis debita caussis.
Quæ tibi sollicito quid tandem pectoris æstu
Volvere profuerit; nisi, somnia vana trementem
Ut certus dolor, & præsens ærumna fatiget?
Nonne vides, speculâ aerij qui montis ab altâ,
Nubibus admotæ, vel summo è vertice turris
Despiciunt vasti Præceps immane Profundi,
Offundente metu nebulas, plerumque labare
Gressibus, &, vis nullâ lîcet concurrat, ad imum
Sæpe sui solâ capitis vertigine volui?
Hoc trepidæ mentis specimen: sic illa ruinas
Sponte facit, quas facturam se finxit, & ipso,
Abstineant ut fata manum, turbante pavore,
In formidatos detruditur anxia luctus.

29. Denique pro certo statuendum, plurima, tristi
Quæ non sæpe metu, rerum discrimina, versant,
Plùs præsumpta animo expectataque lædere sensu
Quàm coram percepta: Malis & mitiùs ipsis,

Inſtantùm quàm proviſu ſpecieque Malorum,
Torqueri mortale genus. Seu diſſita fingit
Quòd veris majora timor; ſeu tota refuſi
In longam ſeriem momentaque plura doloris
Concipitur pariter quòd Summa: nec ille, nocendi
Sævitiâ modò, ceu vehemens incumbere; tractu
Sed ſpatij quoque, ceu lentus ſupereſſe, fatigat;
Multiplicemque Sui turbam, numerumque ſequentem
Colligit, & toties geminus, violentiùs urget.
30. Quæ ne, luminibus craſſi minùs obvia vulgi,
Te pariter ratio Veri fruſtretur inanem;
Sic habeas, longum, quo res protenditur, ævum
Illius haud proprijs vim, per ſe, viribus ullam
Addere: nec, ſi quid duret prolixiùs; uno
Majus idem titulo ſpatij majoris habendum,
Cùm ſeries etenim curſusque volubilis ævi
Per momenta fluat, ſibi ſuccedentia, ſeque
Ordine perpetuo fugere, & propellere nata;
Illius exactæ partes, parteſque futuræ
Quàm nihil in præſens ſunt; tam præſentia nullo
Adjectu cumulanti veluti, qui craſtinus alveum,
Seu Rhodani implêrit, flavi ſeu Thybridis humor
Præſentûm fluidam nil molem extollit aquarũ;
Nec, quia deîn ripis laticum par Sum̃a recenti
Adveniet cenſu; bis tantò plenior amnis
Nunc ideo fluit, aut tantò deîn plenior ibit.

Nem-

Nempe quòd undæ undas fugiuntque fugantque vicissim:
Nec simul aut hodie venturus littora gurges
Alluit; aut præsens, illo subeunte, manebit.
Ergo, diu quàmvis teneat, rabiemque malignam
Protrahat in seros, qui nunc dolor ingruit, annos;
Longior ille quidem, sed non violentior æquè
Hinc fuerit: neque re verâ te immitiùs anget,
Usque novus fodiens, iterumque, iterumque renascens;
In primo quàm si penitùs vanesceret ortu.
Singula nam vitam ceu per momenta minutim
Carpimus; hæc eadem sic per momenta dolemus.
Et veluti lex æterna, atque immobilis ordo
Naturæ haud patitur momenta subinde futuris
Ulla simul jungi præsentia; sic neque luctus
Præsens cum luctu potis est, qui deinde sequetur.
Constitui, atque adeo augeri intendique per illum.

31. En tibi jam pravi ingenium crudele Timoris.
Ille simul totam, longo quæ extenditur ævi
Limite, vim sortis meditans, unoque remiscens
Intra animum cumulo, cunctos quoque colligit unum
In cumulum, nulloque pati non tempore cogit,
Paulatim subiens quos advehet illa, dolores.
Quantò igitur Thybexis flueret torrentior, om-
nis

Undarum si diluvies, quæ perpete fluxu
Succedunt alijs aliæ, totiesque relinquunt,
Et toties replent alveum, glomerata coiret;
Tantò sævior est, urgetque immaniùs angor,
Quem tumulat mens ægra sibi, ventura pavendo
Dum Mala, processus longos momentaque claudis
Intra se pariter complectitur omnia, vero,
Percipient quem mox animus sensusque, dolore,
Externâ cùm lege eadem jam fata subibunt,
Per minimas ævi sensim accedentia partes.
32. Barbare, crudelis, tortorum summe, nec ullos
Ingenio mites non asperiore tyrannos
Effecture, Timor, quæ te tam dira tulere
Semina? Qui Eumenidum thalami, & Cocytia stagna
Tantam Orbi peperere luem? Miseratus acerbas
Res hominum, bene supremus Rectorque Paterque
Caverat, ut Mala vivacis metuenda senectæ
Pensarent levitate moram, gravioraque rursus
Exiguo nimias arctarent limite vires.
Hin adeo vanis se sanguinolenta tyrannorum
Urgebat stimulis rabies: laniare nequiret
Cùm penitùs, quos extremæ devoverat iræ;
Quin subitò pœnis absolveret, & Cruciatus
Hòc brevior, quò vis cruciandi immanior esset.
Quam nullus Phalaris tamen, aut Mezentius unquam
Invenere, diu pariter, summèque nocendi,
Inge-

Ingenij funesta tui vis repperit artem.
Ultima quippe Malorum, eademque brevissima longè
Protrahis, anticipans; quæ verò haud robore tractu
Sed spatij numeroque valent, ea viribus auges
Immodicis, tristes annos, graviumque dolendam
Lustrorum glomerans momenta in singula turbam.
Ut, velut immensi supremus temporis author,
Per se se, in se seq; manens, vitam simul omnem
Colligit, æternum qua felicissimus, ævi,
Quolibet humani spatio complexus, in unum
Cunctaque concilians Actum sua gaudia, vastos
Sæclorum per circuitus porrecta: nec illi
Hora sequens quidquam fructûs vitæque beatæ
Aut rapit, aut cumulat; sic totam nos quoque, (quantum
Divinus humana licet componere) vitæ
summam infelicis nullâ non illius horâ
Ducamus, puncto quocunque volubilis ævi
Complexi, quovis ævum feret omne, quibusque
Dicemur miseri longo dein tempore, luctus.

33. Ergo procul positos, si quem sua gaudia tangunt,
Ante diem stultâ gemitus accersere curâ
Ne properet: quin sollicitæ formidinis atras,
His se conveniens rationibus, arceat umbras.
Quid trepido? Cur læva sibi mens displicet? Unde
Nubilus hic animi mæror? Quod vulnus adactum?

Quæve premit duræ miserum violentia sortis?
Num subversa domus? Capitis num. dicere causam
Cogor? Iniqua valetudo? An deformis egestas
Sollicitat? Nil tale Domi res tuta: per omnes
Alta quies leges; sinceri corporis artus,
Sustentatque suus venas vigor: omnia præsto,
Naturæ varios quæ vita requirit ad Usus,
Commoda; delicijs etiam non pauca supersunt,
Quin igitur fruor, ut lætus conviva, paratis?
34. At res ambiguæ; nudum latus: undique terror,
Infestæque vices. Quid? Longo parte labore
Si male propitiâ decrescat Summa Lavernâ,
Nominis egregium livor subducat honorem,
Patris ab amplexu sobolem Libitina revellat,
Nec mihi parcatur misero, sed forfice crudâ
Sors eadem Nati primos, mediosque Parentis
Præcipiat, damnetque rogis feralibus annos?
Quot subitis heu vita Malis obnoxia, nullæ
Quæ valeant hominum curæ, aut defendere vires?
Esto: sed an certis Parcarum hæc condita Fusis?
An plenum, quæcunque licet contingere, fati
Pondus habent? Nemo vatum mihi rite negavit
Eventura: sed & nemo eventura recepit.
Cur igitur, quæ nulla dies fors vexerit, omni
Anxius opperiar? Dubij cur alea casus
Attonitam certo defigat vulnere mentem?
Scilicet augurijs nunquam me talibus ante
Illu-

Illusum memini? Quoties mihi tristia falsus
Præcinui vates? Quoties dira omina, versa
In melius mox auspicijs elusa, meosque,
Expertus vanos, risi mecum ipse timores?
35. Fac tamen, ex vero timeam, quæ præscia longè
Mens capit; haud lacrymis ideo sua tempora deërunt;
Vulnera sat misero præsentia flere vacabit.
An serus, qui tunc fodiet Vitalia, mæror;
Cessanti ut stimulos juvet addere? Sortis acerbos
Haud lenit formido, etiam plus asperat Ictus.
Cur Mala fortuitis junxisse ultronea damnis,
Bis tantum doliturus, amem? Cur, mitia quandò
Parcunt fata, mihi non parcam, sævior ipse?
Cur, quia cras subeundâ infelix clade futurus;
Nunc quoque ne non sim, metuo? Quin, crastina quantò
Lux infesta magis; tantò propensius æquum est
Indulgere Bonis præsentibus: altera saltem
Temporis alterius lacrymas ut tempora pēsent,
Et Bona venturos redimant hodierna dolores.
36. Talibus, ò, qui consilijs absentia victor
Prædomuisse Mala, & venturæ sortis iniquos
Disceret exarmare metus, quantam ilicet uno
Curarum sibi materiem præcideret ictu?
Quæ subitò lacrymis faceret compendia? Certè,
Humanum quæ fata genus præsentia vexant,
Exiguis circumscribi plerumque videmus
Finibus, & vitæ haud nimiam sibi poscere partem:

 Præ-

Præterea socias vix unquam in prælia vires
Jungere; quin potiùs divisim singula, nunc hæc,
Alterno nunc illa gradu succedere. Quæ si
Turbidus usque sibi in densam glomerata phalangem
Obijciat Timor; assiduis jam nulla vacabit
Fletibus hora: quies aderit jam nulla dolendi;
Cunctaque mens nullo non tempore fata gregatim
Perferet, in totum quæ Numinis æqua voluntas,
Per certas subeunda vices, dispertijt ævum.
37. Heu Pyrrhæ genus infelix, dum talibus ultro
Se minuit curis! Et adhuc intendere litem
Naturæ, Sortique vacat: ceu mellis avari
Jejunâ vix irrorent dulcedine, mergunt
Deucalioneo absinthi quam gurgite, vitam?
In vos hæc, meriti, convertite jurgia: vosmet
Hoc potiùs, si quis pudor est, incessite questu.
Invidiâ Natura vacat: Sors criminis expers.
Quàm lætos agitare dies utriusque liceret
Muneribus; sua rite animus modò carpere nosset
Gaudia? Sed vestrâ vos hanc onerastis, & illam
Stultitiâ. Vos Naturæ pia dona parentis
Perditis, utendi indociles: vos Aspera Sortis,
Ambigui procul in latebris seclusa Futuri,
Nescio qua flendi insanâ prurigine, lentos
Accelerare gradus, densisque incumbere signis
Cogitis: ut pecudum melior jam penè videri
Conditio, quas sola movent præsentia, possit:
Quæ-

Quæque vel instantes casus, certosque dolores
Frangere debuerat, dubijs longèque remotis
Jam vires geminet, Ratio, spatiumque nocendi.

38. Non tamen hæc illò vergunt documenta, futuris
Præparet ut nunquam sese mens provida fatis;
Quod, genio indulgens, nimiùmque operatus inerti
Desidiæ, cecinit blandis Epicurus in hortis. (a)
Curarum nullas inter, nimiasque sequestris
Tertius it limes spatijs. Bruta inde vagantur;
Hinc hominum vulgus Brutis dementius errat.
Tu medium teneas. Prævisa urgere timendo
Vulnera, non illis vetui fomenta parare.

39. Quin potiùs dubios vigilem prævertere casus
Te jubeo: leviùs feriant quò denique, certâ
Jam domiti ratione, &, quem prospexeris olim,
Tutior excipias animique paratior ictum.
Cernis, ut, æquati licet indulgentia ponti
Stravit iter, pronamque vehunt sua flamina classem;
Disposita ad varios cæli tamen, ac maris Usus
Præferat armamenta, & clavo sedulus usque
Advigilet Siculis rector Palinurus in undis?
Non, ubi suspectus tantùm locus, omnia circùm
Prospicit, & fido munit tentoria vallo
Dux sapiens: medij non tantùm tempore belli,
Agmina cùm trepidas quatiunt hostilia portas,
Excubat armatus miles: vel pace sub altâ

Per-

(a) Cic. 3. Tuscul.

Pervigil in speculis muros custodia servat;
Vis procul, infestique metus: nulla arma minantur
Perniciem subitam: sed enim, neque posse minari,
Tutius. Instantem dum vulneris unius ictum
Effugias; præstat vel non metuenda cavere.
Nil ideo armorum ductori fœdius inter
Bellica, dicebat Fabius, discrimina, quàm si, (a)
Non expectato deprensus ab hoste, recepti
Invidiam studeat crimenque avertere damni;
Fraude repentinâ & cæco se turbine Martis
Oppressum memorans. Hoc tu, vanissime, culpam
Præsidio tueare? Haud nomine certiùs ullo
Argueres. Totam hæc, si nescis, causa Malorum
Detrahit invidiam Fortunæ, unumque nocentem
Te peragit. Poteras censeri, hæc abforet, insons.
Se totam tibi, cum signis, legionibus, armis,
Patria commisit: fers tecum publica gentis
Votaque, fortunasque: & tanto in cardine rerum
Est aliquid, quod securum immemoremque pericli
Prætereat? Fraus implicuit nil talè verentem?
Implicuit meritò. Nam cur, contingere quidquid
Pas foret, haud animo veritus? Quid luce volutas

Con-

(a) Sen. lib. 2. de Ira cap. 31.

Consilij? Quænam vel noctu somnia cernis?
Ambiguum si Martem agitans non omnibus horis
Furta inimica, dolos, cæcamque unde unde times vim?
Hæc Ducibus Fabius: sed non minùs hæc sua cuique
Ingeminat Ratio. Bellum, irreparabile bellum
Præ manibus: sævi circumstant undique casus:
Nulla fides rerum. Quid tu? Cùm cominus hostis
Irruerit, laterique avidum jam jam imprimet ensem;
Loricam circumspicies? Ni pugna paratum
Inveniat; sternêre miser, flebisque sub ipsam
Plùs pavidus tantò medij certaminis horam;
Ante tubas quantò fueras securior. Omnis
Improvisa Mali species violentiùs urget,
Magnaque vis subitis est casibus. Ipse tumultu
In trepido Sapiens, cui pervigil usque Futuri est
In speculis animus, qui sedulus omnia secum
Disposuit; vix non titubat, componere gressum
Vix meminit pugnantis, & arma obvertere contra
Fortunam: nedum, qui nulla paraverit ante
Arma, locum teneat. Sententia Socratis aptè
Huc facit: impacto colaphi qui saucius ictu, (a)
Pol miseram vitæ legem, nimiùmque molestam!
(Rettulit) ignorare homines, quo tempore frontem
Expediat fido galeæ munimine cingi.

Ille

(a) Sen. lib. 3. de Ira cap. 11.

Ille joco questus: sed ego te, propter eandem;
Quolibet ire velim galeatum tempore, causam,
Tempora quòd galeam sibi deposcentia nescis.

40. Sed juvat hic ipsam rationem evertere, casus
Qua dubios reputare vetat Gargettius author;
Nempe quòd invisos hæc tantum cura dolores (a)
Anticipet, vanâque animos formidine verset.
Fallitur. Invisos quin veriùs illa dolores
Ars minuit, vanâque animos formidine solvit.

41. Nam cur sollicitos, venientibus obvia fatis,
Mens sibi congeminet potiùs, quàm leniat æstus?
Adversis num signa palàm contraria signis
Si moveat; graviùs turbabit pectora; quàm si
Occultus subitâ à tergo vi irruperit hostis?
Major ab ignotis semper metus. Humida terras
Aspice, nigranti cùm nox involvit amictu.
Eripuitque oculis Mundum, & discrimina Mundò;
Luce quid extinctâ, cæco quid tristius Orbe?
Esto, nihil visu implacidum, nusquam horrida sese
Objiciat certæ species formidinis: ipsum,
Ipsum animos graviùs, metuenda haud cernere, turbat:
Sævâque adesse pavor, quia nil videt, omnia credit

Haud

(a) *Vide Cic. 3. Tuscul.*

Haud aliter squalente chao, & deformibus umbris
Mersit ubi trepidam sua nox, inscitia, mentem;
Acrior hòc, quia cæcus, agit præcordia terror.
Nil non horrificum: tanta est mensura timendæ
Fortunæ vis quanta. In nubi sydere Verum
Fac radiet, parvi Verum sol unicus Orbis;
Omnia jam sincera: suus color, & sua veris
Rebus adest facies. Simul atræ Nubila noctis
Diffugere; metus simul abfugistis inanes.
42. Tuque adeo expertus, Macedo. Languentibus astris,
Paterum gravidam roseo Tithonia conjux
Extulerat temone diem, qua, judice ferro, (a)
Lis ingens dirimenda, Asiam, Europamne maneret
Imperij decus, & Mundi foret utra subacti,
Persepolis, an Pella caput. Jam barbara pugnam
Agmina discordi circùm clamore fremebant;
Provectum jam Mane polo. Certaminis ille
Immemor interea, sub divite conopeo,
Securam toto proflabat pectore noctem.
Vix tandem satiata quies: vix cornua mille,
Tympanaque extremum sonitu accendentia Martem
Excussere toro. Mirantibus inconcussam
Tum socijs tanto fati in discrimine mentem,
Anne soporiferæ succumbere creditis, inquit,
Me nocti potuisse prius, quàm corde sub alto,

Qua

(a) *Vide Curt. lib. 4. à qua nos aliquantulum per poeticam licentiam discessimus.*

Quæ dubium facerent hinc, atque hinc omnia Martem,
Librarim momenta? Vigil mihi cura solutam
In vacuos potuit mentem componere somnos:
Nec minùs, instanti nunc jam certamine, felix
Auspicium facit. Ite alacres: dent classica signum,
Et solitas pugnâ e mediâ decerpite lauros.

43. En igitur qua primùm animus ratione futuram
Exarmet, vigili antevenit dum pectore, sortem.
Scilicet ambiguæ nusquam hic caliginis horror;
Plena dies, liquidumque jubar. Quid singula rerum
Sævitiæ luctúsq; habeant, quoad lædere possint;
Dum nil fata movent, tranquillo, immotus & ipse,
Anticipat visu: rapido ne deinde sub ictu
Jam positus graviora eadem majoraque veris
Concipiat, tenuem culmi Cerealis aristam
Instar Achilleæ pinûs, instarque tridentis
Æquorei trepidans: falsus sibi qualia fingit
Plurima, quem feros piguit prænoscere casus,
Nempe hic, præcipiti subitò erumpente procellâ,
Attonitus, vecors (cæci natura pavoris
Semper ut acclinis pejoribus, inque tumultu
Non satis ambiguo sibi mens improvida constat)
Quæ capiti prona incumbunt, discrimina peius
Jam metuit multò, & vanis terroribus auget.

44. Plu-

44. Pluribus hinc adeo vulgaria pectora cernas
Eventis trepidare, hilarem quæ cognita risum
Elicerent. Talis jocus ille, exterrita quondam
Regalis cruciasse epuli quo gaudia fertur (a)
(Usque adeo infandis jocus est sævire tyrannis)
Antoninorum postremus in ordine Cæsar.
Nempe hilari dum festa natant convivia luxu:
Mollibus in sertis, nardique liquoribus omnis
Dum coma: certantesque hinc Ars, hinc Copia Mundi
Vectigalis opes, elementorumque coactas
Undique delicias mensis inferre laborant;
Ecce per adversas media in triclinia portas
Horribiles pardi, formidandique leones
Irrupere. Metus foribus simul irruit amens,
Et tremor, & gelidus circùm præcordia torpor.
Versa loci facies: fit mortis arena, theatrum
Lætitiæ: attonitis labuntur pocula Dextris,
Immotæque rigent fauces. Staturanda Ferarum
Ingluvies, rapidum funus, viventia busta
Ante oculos: nusquam effugium: subijsse recentes
Convivas, aliamque famem: se pabula: jamque
Armenijs laceros convelli dentibus artus;
Jam Libycos hærere putant cervicibus ungues.
Heu trepidæ frustra mentes, ignaraque Veri
Pectora! Cùm, vulsis à stirpe molaribus armis
Dedocti sævire, emollitique resectis

Un-

(a) *Vide Lamprid. in Vita Heliogab. quem ultimum dicit Antoninorum Cæsarum fuisse.*

Unguibus, innocuas iras pardique, leonesque
Adveherent, solo fremitu, rictuque minaci
Terribiles larvæ, & vani simulacra furoris.

45. Hac etiam Veri ignara è caligine cæcus
Non semel ille oritur terror, quem prisca Vetustas
Panicon authoris Panos de nomine dixit,
Attonitas urbes, vulgique trementia corda
Sæpe repentinis rumoribus externantem.
Qualis in armiferâ Rheni statione Quiritûm
Implicuit turmas, vinclis cùm fortè solutis, (a)
Bellicus effuso præter tentoria cursu
Diffugeret sonipes. Rumor nam diditur; hostem
Armenium castris irrumpere. Cuncta pavore
Ilicet insano turbata eversaque. Nulli
Vis, animus, ratio consistere: fit fuga: portis
Agmina densantur: Socium terroribus addit
Quisque suos: suus, & conjunctim publicus omnes
Præcipitat furor: impulsi, urgentesque vicissim
Immani cumulo exuperant, ipsisque refringunt
Pectoribus vallum. Vis nulla inhibere ruentes:
Nequidquam revocant, nequidquam jurgia miscent
Imperijs, Monitisque duces: Ubi pristinus ardor?
Urbis ubi invictæ decus, & Mavortia virtus?
En fortes animas, Gradivigenæque Quirini
Jactandam sobolem, pugnæ quos rumor inanis
Perculerit. Nam quem fugiant? Cui castra relinquant?

Nul-

(a) Tacit. lib. 1. Annal. cap. 66.

Nullum ponè sequi, procul hostes, omnia tuta:
Respicerent tantùm. Vix ipso in limine portæ
Ante pedes projectus humi Legatus, & ora,
Oraque, pectoraque objiciens calcanda, pudore
Continuit trepidos. Tantum formidinis addit,
Non explorata, & perspecta fideliter esse,
Occurrunt subiti quæ fors discrimina casûs.

46. Nec minùs id causæ validum: quòd, tota repente
Aggrediens, multò vehementiùs extima quæque
Vis agitat, summæ quàm si libamina quædam
Sævitiæ jubeat præcedere, parvaque primò
Ad plenum moditis tandem processibus Auctum
Venerit. Hinc recto naturæ maximus Author
Fœdere constituit, ne frigida protinus ardens
Sirius exciperet, vel post se duceret astra.
Rite sciens, quam perniciem violentior ille,
Et totus simul à summo seu transitus æstu
In brumale gelu, seu cano à frigore siccas
Mensis in Icarij flammas Viventibus ægris
Adveheret: jussitque ideo per Veris amicas,
Autumnique vices lento mansuescere tractu
Oppositas tempestates: ut mollior anni
Temperies medij mortalia corpora sensim,
Progressu tacito, & fallentibus incrementis,
Tutius extrema ad contraria duceret. Almus
Jam velut autumni tepor, & clementia Veris
Corpora; sic animos absentûm cura Malorum
Præparat, exiguo felicia tempora jam nunc
Alterius quasi permiscens discrimine sortis:

Quæ,

Quæ, nisi parte sui mediâ, lentoque subiret
Sic prævisa gradu; nulli non cernere promptum est,
Quàm premeret miseras graviori pondere mentes.
47. Præterea, veluti, dum crebriùs aspera versat,
Callosam longo paulatim contrahit usu
Duritiem cutis, infestos quæ respuat ictus:
Utque ferunt hausto Mithridatem sæpe veneno (a)
Profecisse, sibi ne toxica dira nocerent;
Horrida sic animus crebro spectacula visu
Dum repetit; positâ sensim formidine, nullas
Jam meminit species horrescere: tristia contra
Ducit & ipse suum longo sic tempore callum.
Nemo minùs rerum metuens, ac plurima quondam
Qui timuit. Viden, ut, sævum cùm buccina signum
Edidit, & geminas adversis frontibus infert
Mars acies; pugnæ imprudens arma tremente
Sustineat Dextrâ tyrunculus, oraque mutet
Exangui pallore, & totos horreat artus?
At non ille vetus duri Mavortis alumnus,
In capulo cui trita manus, seu pectora talis,
Seu faciem. Vegeti vultus, immotaque corda,
Et ferum pugnare. Dies suus ille: suumque
Se duci putat ad ludum. Nil dira tonantûm
Fulgura tormentorum, & ferri plurimus imber,
Nil

(a) *Mart. ep. 77. lib. 5. Vide & Plin. lib. 25. Hist. Nat. cap 2.*

Nil variæ cædes, altoque in sanguine misti
Quadrupedesque, virique novum, lugubre, gemendum
Objiciunt. Satis hæc olim metuisse: suismet
Viribus edomuit sese timor, ipsaque demum,
Quæ pridem fregere animos, discrimina firmant.

48. Postremò, cui bella diu præcognita, nunquam
Huic locus, armorum auxilijs opibusque parandis,
Defuerit: quæ fors oblitum, Epicure, fefellit
Te ratio, procul à studio sensuque Futuri
Dum revocas animos, doleant ne longiùs, & ne
Sepositos miserâ anticipent formidine luctus.
Haud dubium, si quis longè impendentia fata,
Attonitus, densâ offusi sub nube pavoris,
Prospiciat; neque seu veras dignoscat ab umbris
Futilibus species: valido seu pectoris arcem
Prævisos contra insultus munimine firmet:
Sed, quæcunque Malorum absens Fortuna minatur,
In majus ferat, & visu discriminis ipso
Debellatus, inermis, humi procumbat; iniquæ
Nullum fortis erit tam deses cura levamen:
Quin nova fortuito adijciet momenta dolori,
Æternisq; paventem animum cruciatibus uret.
Quam nos propterea (Superi conata secundent)
Hellebori Aonij succis, & Apolline toto
Funditus aggressi importunam excindere pestem.
At si, terrificos longo procul ordine casus,

E Incur-

Incertique vices ubi mens prospexerit ævi;
Fortibus extemplo Monitis ad tristia quæque
Se paret: exquirens, qua demum leniùs arte
Exilium, morbos, fallacis crimina fundi,
Hostiles Ausus, damnosa incendia, letho
Præreptam sobolem, tumulatas æquore merces,
Cæteraque excipiat fatorum Adversa; malignas
Quis neget hinc minui potiùs, quàm gliscere, curas?

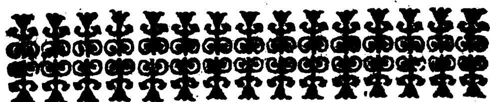
49. Non negat Argolicæ Philopœmen, ultima dictus
Gloria militiæ, quem, si quæ causa juberet (a)
Longinquos tentare ignota per æquora cursus;
Ancipitum quoscunque Habitus formasque locorum
Consuêvisse acri, memorant, percurrere visu: (b)
Tum secum: Quid, si salebroso hoc limite turmas
Ducenti subitus se circumfuderit hostis?
Illius egressus, quid, si faucesque recurvæ
Obsideat vallis? Fac, deijciendus ab illo
Aggere sit: campo, fac, disponenda repentè
Hoc acies. Quinam castris æquissimus inter
Hæc Abrupta locus? Quo tutior ordine præter
Insidijs natum nemus hoc fallacibus irem?
Has igitur crebro secum meditamine curas
Ille movens, tantum ductandi ceperat Usum
Agminis, ad belli tantùm profecerat artes;
Semper ut in dubios certissima pectora ferret
Eventus: neque consilij præsentis egenum
Hosti-

(a) Vide Plut. in ejus Vita. (b) Liv. lib. 35.

Hostilis fraus ulla Virum deprenderet, ulla
Sterneret objecti facies inopina pericli.

50. Magnanimi præclara ducis quæ exempla tot inter
Assiduos vitæ & nobis imitanda labores:
Si modò par animis præsumere robur, iniquas
Fortunæque juvat solidâ vi frangere vires.
Sive igitur peregrè errandū; seu cura labantem
Conjugio fulcire domum; seu Principis aures
Aggredimur votis; aliud pro tempore quidquam
Seu placuit tentare operis; ne credula pronos
Mens adeo rerum cursus, ventosque ferentes
Præcipiat; quin multa simul diversa, suisque
Posse sciat subitò minùs æqua occurrere Cœptis.
Nempe, puta, crurifragium, mediosque latrones
Longinquum per iter, morosæ jurgia Nuptæ
In thalamo, duras votis à rege Repulsas,
Et quæ plura, nigro versatis pollice Fusis,
Immites homini nent infortunia Parcæ.
Singula tum contra Sophiæ præstantibus armis
Cingendum, & valido Rationis robore pectus;
Ut neque jam velis adspirans æquior aura
Plùs nimiò abripiat, fatorum inopina caventes,
Asperior nec mergat, ad omnia rite paratos.

51. Multa quidem Veterum possem documenta referre,
Unde hæc in dubios animi constantia casus
Proveniat. Longum sed iter: Phœboque recentī
Cursus eget. Fessis nunc respirare Camœnis,
Perque tot exhaustos dudum salebrosa viarum
Solvere ab emeritô liceat temone Jugales.

EUTHYMIÆ
Liber Tertius.

1. PErgite, magnanimis dum non invitus Apollo
Pandit iter Cœptis, Sophiæ Verique beatos
Humanum genus ad fontes deducere, Musæ.
Hic dignus vobis labor, hæc pulcherrima vestri,
Primaque lex operis. Semperne immitia bella,
Et piceo saturi Phlegetonte Cupidinis ignes
Carmen erunt? Viduas platanos, laurosque comantes,
Et Paphias tantùm myrtos Heliconia gignent
Culmina? Lethiferis nusquam panacea venenis
Auxilium? Nusquam Fortunæ vulnera præsens
Dictamnus lenire, melampodiumque, pyrethrumque,
Et maluæ, & tamarix, Æææque pharmaca contra
Moly laborifero fidum tutamen Ulyssi, (a)
Aut aliæ, infestis faciles occurrere morbis,
Pæoniæ frondes? Heu quàm lacrymabile vestro
Imposuit decori vulnus, qui, mollibus aures
Delinire sonis, totum finemque modumque
Artis

(a) *Homer. Odyss. lib. 10.*

Artis Appollineæ statuit: nullumque, salubri
Admisto Sophiæ medicamine, Pierium mel
Dulce putans, cum Pindo & Hyanteâ Aganippe
Cecropij abrupit fœdus sociale Lycei?
Hinc levibus demptus studijs honor: hinc Sapientûm
Vocibus acta rea, & turpi damnata Poesis
Exilio: neque musarum Phœbique sacerdos
Jam pluris, fatuæ quàm qui jocularia turbæ
Vendit Agonalis rhapsodus in æquore circi.
Unicus amborum quando labor, otia vano
Fallere desidiæ cultu, nugisque canoris
Vecordes animos stolidi oblectare popelli.
Per me equidem non hæc vobis infamia, Divæ,
Hæserit, Aonides, neque magno inventa Platoni
Abnuerit te, Phœbe, suum Respublica civem.
Ingenij steriles lusus, & ficta laborent,
Mille per ambages rerum, nexusque decoros,
Composuisse Alij miracula: plurimus, Euge,
Admirans, bellèque, puer quibus accinat, & quæ
Attonito relegat vultu, moduletur, anhelet.
Scilicet hæc tantis merces sudoribus æqua?
Hoc pretium, vigiles mediâ cur nocte lucernas
Quis bibat, & vivos iratis morsibus ungues
Vellicet? Ignavi, aurarum ludibria, cantus,
Deliciæque leves, & inania serta valete.
Me juvat humani cordis lenire dolores,
Dulcis ad EUTHYMIÆ sedes, atque aurea templa
Prælucere facem Mortalibus, inque peditos
Virgultis, salebrisque, & tortilibus labyrinthis,

Quâ liceat, vitæ calles aperire beatæ.
Non ſecus, ac, ſuperi quondam per inania Mundi
Errantem procul, & naturæ arcana moventem,
Primus ab immensâ longarum ambage viarum
Sophroniſciades mediæ in commercia vitæ (a)
Deduxit Sophiam, propioraque dicere tandem,
Et magis humanas ad res facientia juſſit:
Ingenium formamque Boni: quis corporis Uſus:
Unde animus felix: ratio naturaque fines
Quos ſtatuant: tenebris qua ſe mortalibus artis
Eripiens, ſuperi ſinceros luminis Hauſtus
Mens trahat, & patrio jam nunc aſſueſcat Olympo.

2. Quas igitur Fortuna hilaris ſpes ſuſcitat, & quos
Longè infeſta metus ægris avellere fibris
Hactenus experto, ſupereſt mæroris iniqui
Vulnera jam foviſſe, & queîs felicibus armis
Strenua ſe medio tegat in certamine virtus,
Pandere: collatis quoties Mars undique ſignis
Incubuit, volitantque hoſtilia ſpicula circùm,
Et varij luctus, & plurima mortis imago,
Magnæ molis opus. Fortem nam fingere, belli
Dum tantùm timor, & vulgus fors audeat, immo
Plùs vulgus, quem ſola movent præſentia, quique
Vix hebetes animi ſenſus trans obvia mittit.

Aſt,

(a) *Cic. pr. Academ. Quæſt. & 5. Tuſcul. & Laert. in Vita Socratis.*

At, ubi consertus pede pes, totâque furit vi
Jam præsens Gradivus; inexpugnabile robur
Immotum placidæ frontis servare tenorem,
Non nisi paucorum decus est, quos plebis acervo
Seposuit, quibus & triplici Sapientia major
Ætherei nexu chalybis præcordia vinxit.
Sic olim, Idei repetens cum nobile furtum
Hospitis ultrices passim juraret in iras
Græcia; Dardanidæ, tutò inter pocula fortes,
Absentem verbis impunè ferocibus hostem
Vincebant, nemo non Hectore promptior, arma
Nemo piger fremuisse, tubasque inflare loquendo.
Actum de Danais: Juvenum quot pectora ahenas
Tot Patriæ turres, tot posses dicere Martes.
Hic sibi de geminis pæana canebat Atridis:
Hic Telamoniadem, septenis rapta juvencis
Tergora ferrato nequidquam umbone moventem,
Straverat: ille Thetin Lugubria ferre jubebat.
At postquam medium nusquam mare: Græcia postquam
Ante oculos: hinc Myrmidones; hinc fortia bello
Arginum, ac Dolopum Phœbeis agmina muris
Successere: totasque cruento in pulvere fletit
Culpide Peliacâ agnosci manifestus, Achilles;
Tunc nimij flatus cecidere, & grandia verba:
Tunc patuit virtus, patuit socordia: visus
Tunc Paris est Paris, & magnus se protulit Hector.

3. Ergo, ubi fatorum non évitabile numen,
Infestique premunt casus: seu turpis egestas
Sordibus æternis inopem squalescere cogit;
Seu pubescentes in patris gaudia Natos
Ferrea præcipiti demersit funere Clotho;
Seu quovis demum mens vulnere læsa; cavendus
Illorum venit ante alios miserabilis error,
Pectora qui penitùs mærori tradere gaudent,
Involuntque suis totos se luctibus: &, cùm
Rebus ab adversis animum ad meliora referre,
Solarique ægros liceat ratione dolores;
Quælibet infesti auxilia avertuntur, amantque
Non alijs tantùm, sed vel sibi posse videri
Plùs miseri; fidusque adeo si fortè sodalis
Extenuet blandis lugentûm vulnera dictis;
Ilicet irati obsistunt, sortemque malignam,
Tamquam aras patriasque focos, defendere certant:
Maxima ceu cladis sit portio, clade putentur
Si pressi leviore. Tuis heu cæca favere
Mens Hominum lacrymis! Quas non in devia præceps
Volueris, errantem Ratio ni fida gubernet?
Si Mala, quæ luges, ingrata; quid illa tueri
Usque juvat? Si grata; piget cur ferre? Fatendum
Ocyùs alterutrum: vel mitia carpis iniquè;
Vel gravibus stulto indulgens blandiris amore.

4. Hæc igitur miseræ sortis seu cæca voluptas,
Seu fovis ambitio procul ablegenda, magisque

Con-

Conſilij toto pugnandum eſt robore, luctum
Ut ſibi mens minuat, ſe ſeque reducat ab illo,
Undique certa ſui conquirens pharmaca morbi.
Sic opifex docuit gaudendi Epicurus, & idem
His primum inſtituit ſe legibus. Ultima teſtis, (a)
Dilecto comiti quam ſcripſit, epiſtola. Nempe
Lethiferis illic morbi ſuprema minantis
Urgeri miſeros immanè doloribùs artus
Nunciat : at ſolos artus : conſiſtere mentem
Vim ſupra ſenſumque Mali : quòd ſcilicet ipſe
Avocet hanc aliò prudens : interque ruinas
Membrorum, vacuasque colos, & acerba propinquæ
Jura necis, relevet ſeſe, memoranda volutans,
Quæ vulgo ediderat, ſtudiorum Inventa ſuorũ.
5, Nec verò non prompta ſalus : non plurima certum
Vulneribus, quæ ſint, & quanta ea cunque, levamen
Suppeditat ratio. An talis non illa, receptus
Communis primam vitæ quam ſuggerit Uſus ?
Si tibi nil, quovis duratum in cardine rerum,
Eveniſſe novi reputes : ſic publica volui
Tempora, ſic hominum decurrere fata : ſub ipſo
Ilicet hanc cunctis legem viventibus ortu
Propoſitam, ut, varius quæcunque volubilis ævi
Fert color, haud aliena ſibi diſcrimina norint ?
Nemo, ubi ſupremum jam voluit Aquarius annum,
Ignorat gelidas conſtringi frigore venas

Miratur, rapido vel rursus ab igne resolvi,
Lucida cùm Phaeton Nemeæi terga leonis
Insiliens geminis cælum fervoribus urit.
Nempe quòd hunc illis innatum mensibus usque
Scimus, & æterno sancitum fœdere morem.
At neque naturæ stabili minùs ordine fixum,
Perpetuumque homini est, ferat ut communia fata,
Et sortis quascunque vices, rerumque labores,
Cur igitur, si deinde repens quis talia casus
Attulit; iratus querulis clamoribus astra
Conveniat, ceu mira, sibique indebita, præter
Naturæ morem, & fas omne, Incomoda passus?
6. Heu, gravibus curis, longisque laboribus empta
Res periit. Quid? Te pennas vulsisse fugaci,
In nova ne porro transiret jura, putasti?
Non alias, aliasque, tuam quàm viseret ante,
Mutarat peregrina domos? Cur certior uni?
Cur tibi, quàm Dominis, plùs fida, prioribus esset?
Sortis id ingenium certè, sua semper in orbem
Huc modò convertens, jamque illò ut munera. Nulli
Perpetuam stabili addicat se fœdere. Ritu
Auspiciisque tuis si fas tibi ducere vitam;
Quin patiare suis illam quoque moribus uti?
At geminos etiam, vix pubescentibus annis,
Invida præripuit, nostræ suprema senectæ
Qui requies, fractæque domus spes unica,
Natos.

Et nunc, heu, patrios, cinis immaturus, amores,
Venturumque simul genus, & promissa nepo-
tum,
Gaudia crudeles secum rapuere sub umbras:
Nec mihi seu vitæ columen, seu funeris hæres.
Canitiem auxilijs orbam, nomenque parentis
Funditus elatum miseror. Sed, num nova ludi
Hæc miseri facies? An non vel prolis acerbos
Ante obitus, vitâ poteras didicisse magistrâ,
Natorum quæ conditio: qua lege parenti
Obveniant: quàm prona rapi, quàm labilis ætas
In tumulum, vanâ somni fallacior umbrâ,
Mobilior folio, rapidoque fugacior Euro?
Hæc adeo si nota unus nescisse fateris;
Vivendi næ tu nimiùm peregrinus & hospes.
At, si certa sedent olim; perstringis iniquo
Communes Parcas, immotaque fœdera questu.
En age, noctifero si quisquam vespere, pronum
Herculeas mergi aspiciens Titana sub undas,
Indignum, nullâque nefas ratione ferendum,
Clamaret: Mundique vicem commotus, avaræ
Jurgia Naturæ tanti pro crimine furti
Diceret, immitem vocitans e matre novercam;
Non illum capitis vacuum, & sine corde puta-
res? (ma,
Quid? Si, nimbisonæ per inertia tempora bru-
Lugeat exutos hic idem floribus hortos;
Nec secus, immani quàm vulnere fixus, Iniquis
Heu me progenitum auspicijs, & Numine lævo!
Ingemat. Ut semper nostris illudere gaudet
Votis invida sors? Ut tristia quæque malignis

In caput hoc radijs collimant sydera? Dulce
En decus hortorum, pictique superbia Veris,
Per sua dejecti folijs marcentibus arva,
Interiere, omni frustra quos sedulus arte
Nutrieram, flores: liquidam de fonte propinquo
Ipse quibus vitam gaudebam affundere: templis
Unde honor, unde mihi toties redolentia serta.
Proh crudelis hyems! Proh barbara! Nil adeo te
Pulchra movent? Veneræ nil contigit illius ergo
Pubis amor? Tam formosos excindere Foetus
Immites potuere manus? Quonam tua ferro,
Aut adamante rigent præcordia? Talia si quis,
Ploratu se tristi, & flebilibus lamentis
Conficiens, rigidæ ingeminet convicia brumæ;
Nec laniare genas, passos aut vellere crines
Temperet; Anticyram non ocyùs ire jubebis,
Quæsitum stolidæ purgamina mentis? Ineptas
Non risu excipies lacrymas, annique nivalis
Perpetuum hunc morem, certa hæc constare docebis
Tot sæclis jam jura? Tuus dolor ille, receptas
Dum graviùs vitæ leges, humanaque fata
Excipis: ostensâ ficti sub imagine luctûs
Ipse lates, moresque tuos tibi fabula veras
Obtulit. Anticyram (quid cessas?) primus adito,
Quæque Alijs caneres, tibimet solatia sumas:
Rite memor sacramenti, in quod luminis oras
Protinus intrantem Natura & Numen adegit,

Ut, si dulce fores nasci; mortalia ferres.
Et veluti, si quando procul natalibus arvis
Externum te ducit iter; flagrantia Solis
Spicula, pingue lutum, ventos, vim pulveris, imbres,
Fumosæque olidum serâ de nocte tabernæ
Hospitium vacuo irarum fers pectore: tales
Quòd tibi nimirum casus prædixeris, & quòd
Hæc peregrinarum appendix consueta viarum.
Haud secus in vitæ cursu, quæ tristia cunque
Obtigerint subeunda, pari fer robore mentis:
Tale viæ genus hoc reputans, nec posse, per illam
Ingressos, aliis homines decurrere fatis.

7. Altera quin etiam primo hoc de fonte, levandos
Ad luctus, medicina fluet: quòd, tristia rerum
Fatali cùm sustineas ex lege; quibus te
Adversis inimica premit Sors casibus, iisdem
Et reliquum primo Mundi nascentis ab ævo
Pressit adhuc mortale genus, neque seciùs iisdem
Usque sub extremos ævi superantia cursus
Sæcla premet. Solus communis in ordine vitæ
Exemplum si triste fores; non prorsus egeret
Tunc veniâ causâque dolor: nunc lumina vastum, (bem:
Quà Phœbo sub utroque jacet, dimitte per Or-
Mentiar, innumeris si de Mortalibus ullum
Invenias, liquido cœli quem munere vesci
Fata sinant impunè. Gravis jam tempore longo

Incubat Huic, diuisque premens complexibus angit
Pauperies: patrijs detrusus finibus Alter
Ignotos circùm fines miserabile ducit
Exilium: plenas Natis exanguibus urnas
Ille fovet gremio lacrymans: lethalibus æger
Hic podagræ, laterumque doloribus, inter acerbos
Corporis exhausti morsus, cessantia fata
Increpat, & vixisse, miser, quàm vivere, mallet.
Quid tibi jam species alias, & nomina dicam?
Ictericos, elephantiacos, intercute lympha,
Igne laborantes sacro, pleuritidis haustos
Ense latus, durâ anginæ vi guttura pressos:
Horrida tot lethi simulacra, tot undique tetras
Morborum facies: numerum queis reddere si quis
Fors velit; Jonij fluctus velit æquoris idem
Pensentere, vel, extremo referente Novembri
Intempestam hyemem, quàm multis, dicere, Pindi
Umbriferum caput, Apenninigenasque caducis
Denudent folijs Borealia flamina quercus.
8. Hactenus at vulgi clades. Quid? Luctibus ijsdem
Aurea misceri nunquam penetralia regum
Cernimus? Humanos ignorat purpura casus?
Fortunæque super nimbos humilesque procellas
Impavidam cælo attollunt diademata frontem?
Quin sors imperijquò celsius est, ita lapsu

Hoc præceps graviore ruit: majoraque quamvis
In spatia immanem se porrigit; obvia tanto
Insidijs, telisque magis. Non publica solùm
Fata hominum subeunda: (licet subeantur & illa)
Sed proprijs jactatur adhuc, unique dolendis
Turbinibus. Jam finitimi molimina regis
Sollicitant, bellumque adversum, & fortior hostis;
Jam vulgi subitos renuentis fræna tumultus,
Et dubias tremit ancipiti sub pectore fraudes.

9. Quæ quibus exempta anteferam à Discede Vetustas,
Cum Priamis, Crœsisque tuis. Quid syrmate nigro
Funestam Oedipodis; funestam Agamemnonis aulam
Obijcis? Haud nostro infelix hæc gloria sæclo.
Haud diræ genus hoc famæ non suppetit, Orbem
Posse ruinarum ingentûm terrore superbo
Concutere, & plures scenis donare cothurnos.
Spargentem subitos augusta per atria luctus,
Imaque mutantem summis, & fronte revulsas,
Vixque adeo non cum trepidâ quoque fronte coronas
Imposito pede calcantem sat vidimus Ipsi
Fortunam: sunt & nobis feralia, Thebas
Quæ valeant, & quæ solari, exempla, Mycenas.
Testis, qui Genuam subitus fragor increpat arcem,

Post-

Pulſaque terrifico Byzanti Regia motu.
Pangæas trepidare nives, Rhodopeaque ſaxa,
Et dubijs video nutantem rupibus Æmum.
Inſonuere poli : diroque à littore curſum
Territus in ſeſe revocans, fugientibus undis
Vix non oppoſitam texit Chalcedona pontus.
Nec mirum. Odryſius, tot quondam gentibus, & tot
Imperijs, regniſque caput ſublime, tyrannus,
Nubifero immanis ſolij de culmine, centum
Per medios, centumque gradus, quos altius, atque
Altiùs extantûm ſeries cumularat honorum,
Præcipitem duxit fato impellente ruinam.
Qualis, Peliaco extructam cùm vertice molem
Ingentiſque Oſſæ, atque Oſſam calcantis Olympi
Iratus triſido diſiecit Juppiter igni;
Proxima nequidquam trepidanti apprendere niſu
Sydera, Taygeten, vel Parrhaſiam Cynoſuram
Conatus, liquidum retro per Inane, Parentis
Attonitæ in gremium, versâ cervice, Typhoëus
Corruit, & vaſto tremefecit pondere Mundum.
Quàm diſpar facies? Primum qui nuper habenis
Flectebat, mediumque diem : quem mille phalangas,
Mille ſagittiferos rapientem in bella maniplos
Horruerat, tantis impar prope viribus, Orbis;
Exutus tumidam rapto diademate frontem.
Victus, inops, ſceptro, libertatique ſuperſtes

(At

(At tu justitiam coleres, invictaque magni
Fœdere ne rupto tentasses Cæsaris arma,
Perfide regnorum latro) servilia mordet,
Pars populi, jam fræna: angusto & carcere
clausus,
Carnificis Dextram, laqueique ignobile fatum
(En regni pretium) jugulo impendere tremiscit.

10. Atque utinam meritos tantùm sors illa
tyrannos
Flecteret, indigni neque tristius Anglia fati
Obîjceret documentum. Heu qui te verbere
surdo
Eumenidum colubri, Cælo fidissima quondam
Insula, nunc regi juxta, Cæloque rebellis,
An Tamesis ripam Geticos transferre furores,
Lymphatam pepulere? Axis quònam ille Britanni
Sol abijt, tanto Cælestûm munere fessis
Donatus populis Princeps, quo sceptra tenente
Decolor antiquum revocari cœperat ætas
In pretium? Jacobus ubi, tua gloria, certum,
Jacobus, patrij columen, tutelaque Mundi?
Illudne augustum caput, illam pondere quovis
Curarum majorem, & natam ad publica mentem
Commoda civili rabie, & popularibus Ausis
Imperio extrudi potuisse? En perfidus, en quò
Præcipitet mentes furor, atq; in viscera lapsum
(Ah Stygiam pestem! Ah Lernam eluviemque
Malorum!)

Hæresis infandum virus. Pulsum ilicet omne
Fas animis: nihil integri sub pectore sensùs;
Nusquam dedecoris pudor, aut reverentia famæ;
Sed furiæ, indomitumque nefas, exutaque fræ-
nos,
Ac sceleris mens tota sui. Communia nempe
Jura hominum violare, & pactum rumpere
sceptris
Obsequium metuant, qui, Relligionis avitæ
Fœdera nil veriti, & sacros confundere ritus,
Ipsa etiam summi imperia excussere Tonantis!
Juratur facinus, dirum, intestabile, vecors,
Horrendum facinus, quod toto non pater alveo
Effusus Tamesis, non Naupactei Acheloi (a)
Flumina, non, quantus quantusque est, omni-
bus undis
Expiet Oceanus. Stygio sævissima cornu
Dat dirum populis belli Discordia signum:
Exarsere animi: cinctæ hinc serpentibus atris
Immanes Cromuelli umbræ exitiale furoris
Cordibus inspirant virus; non segnior inde
Sanguinolentum aperit jugulum, plenisque
Momuthus
Exceptum manibus, Nessei peste cruoris
Tetrius, effundit vulgi super agmina tabum.
Perfida jamque odia, atque animi patuere re-
belles,
Confessumque nefas. Sceptri spes nulla tuendi:
Vix fuga, vix tutò fas est sua perdere regna.
Quis tibi tunc sensus, regum fortissime, iniquis
Cum

(a) Vide Ovid. lib. 2 Fast. sub initium.

Cum populi furiis, & proditione Tuorum
Nil graviùs Patriâ, regnoque horrere coactus,
Estensem thalami sociam, tam proxima cordi
Pignora, partem animi tantam, genitumque paterni
Nuper in imperii titulos, spem nominis unam,
Et generis, Gnatum, cujus vagitibus Orbis
Lætus, Io, & Io, lætus responderat æther,
Depositum pretiosum undis pelagoque furenti
(Proh quantum fati ventorum e lance pependit!)
In quoscunque dares casus: telluris iniquæ
Mox rabidas hyemes, pejoraque littora ponto
Effugiens, tumidi ipse etiam per stagna Profundi,
Augustus sequerere, undis miserantibus, Exul?
Nil tamen hosti actum: pulsus fers omnia tecum:
Instabile externumque Bonum, Fortuna, recessit:
Sed virtus, tua Summa, manet; quin nuda videri
Pulchrior est, meliusque suos dat nosse nitores,
Dum nihil extra se mirum spectantibus offert.
Heros dimidius sub Regnatore latebas:
Nunc demum, qui sis, quantus sis, perspicis Orbis.
Ejectum per vim solio quis credat avito?
Deserti potiùs, condemnatique vocentur,
Qui talem solio pepulere. Haud Principis istud
Exilium populi est. Quævis tu littora lustres,
Orbe tuo, ceu Sol, semper converteris: ille

Cum

Cum Patriâ, atque ipsâ, probro pœnæque relictus,
Exulat in Patriâ. Vis ultima quæque minari
Sontibus? Haud ultra rediturum in regna mineris,
Sed redeas potiùs. Sævi jàm pœnitet Ausi
Perfidiam: insanos jam damnat & ipsa furores:
Jacobo nec regna, ereptum sed mage regnis
Jacobum, oppositas sortes, alternaque fata
Judicij vero librans examine, discit.
Vosque adeo, o Superi, (trepidis sat cognita Virtus
Casibus adversa evicit, meruitque secunda)
Magnanimum Heroem, & plùs visum rege, paternis
Dum caruit regnis, nativæ reddite sorti.
Ceu Voluerum regem, & Solis phœnica Volucrem
Non perimit, renovat fœcundæ mortis imago;
Sit regum phœnix fortunæ a funere, Solis,
Æterni absumpsit Solis quam fervidus ardor,
Altera jam ducat redivivæ exordia lucis,
Inque Caledoniâ regnet feliciùs aulâ.
Evenient. Verùm hæc Alijs, queîs liber Apollo,
Altiùs & plectri sonitu majore canenda.
Sat mihi, communis fati ad solatia, duros
Sceptrorum casus, inflictaque vulnera summis
Frontibus Æschyleo cantu retulisse, nec ipsas
Immunes rapidis fortunæ à motibus aulas.
Ει. Quidnam igitur? Proprij nemo cùm ponderis expers.

Nemo

Nemo suas Cæli pro respirabilis usu
Non lacrymas solvat; communia fallere solus
Jura velis, durisque nihil dependere Parcis?
Hoccine Mortalem fas poscere? Volvitur omne
Fluctibus assiduis socium genus: & tibi luges
Non parci? Querulis & vocibus astra fatigas,
Quòd non excipiant te de tot millibus unum?
Dic, ubi frons tua? Quò sensus, ratioque recessit?

12. His adeo monitis Darij regis, ademptam
Uxorem, viduosque toros sine fine dolentis,
Saucia Democritus præcordia lenijt. Ægri (a)
Scilicet augustum subiens penetrale tyranni,
Desine perpetuis, Rex, desine fletibus, inquit.
Namque ego dilectam (licet irremeabilis Orci
Lurida fatali stagna exsuperaverit alno)
Uxorem liquidas cæli revocare sub oras,
Injustamque nigro raptori avertere prædam
Spondeo. Nec nimio munus tam nobile sumptu
Poscit emi: gelido tria tantùm nomina busto
Incidisse hominum liceat, queîs tota secundo
Tramite inoffensi series defluxerit ævi!
Dulcibus extemplo Superis, & reddita luci,
Ibit in Amplexus cupidi Regina mariti.
Tu Famulos (promissa movent si gaudia) regni
Quaslibet actutum patrij dimitte per oras:
Felicem inveniant numerum, & signanda reportent
Nomina. Prona fides dictis. Immensa cupido
Quid sperare neget? Lecti, mora nulla, Ministri
Oppi-

(a) Julian. Cæsar ep. 37. ad Amer.

Oppida, tecta, agros, nota, atque ignota locorum
Circumeunt, vigilique explorant omnia curâ.
Nequidquam vacuus labor omnis, & irrita cura.
Ergo iter ad Dominum relegunt, triademque beatam.
Ilicet à foribus primoque in limine jussi
Reddere, per sacros ignes æternaque Mithræ
Numina, (relligio Persis quæ maxima) nullos,
Humani cultûs regio quà conscia, jurant,
Non obitos, non excussos sibi rite Penates.
Vana tamen studia, irrisos cecidisse viarum,
Atque operum Sumptus? nullo sub sydere quemquam,
Candida perpetuò vitæ cui Summa, repertum
Terrigenam. Captò Sapiens tum tempore, Jamne
Ergo vides, inquit, Regnantûm maxime, cunctis
Hanc adeo legem positam Mortalibus, unus
Quisque volens, nolensque suos pro parte virili
Ut subeat casus? Quocirca, te quoque Divûm
Numina dum fragili voluerunt semine nasci;
Ne tumidus nimiùm, videsis, habeare, tuique
Oblitus generis, communia pendere vitæ
Abnueris solus si vectigalia, teque
Fata hominum indignere, hominem promiscua ferre.

13. Nec mihi se plures quisquam vidisse reponat,
Inscribi tumulo qui Regnatricis Eoæ,
Frustrarique sagax Graij Sapientis acumen.

Eos-

Fortuito læsi nunquam discrimine, possent.
Esto, aliquem genus id liceat producere; quid tum?
Exempla hunc inter censebis, an inter habendum
Prodigia, Hetruscis olim lustrata libellis,
Degeneres utero Fœtus, matrique timendos,
Sanguineosque imbres, pecudesque humana locutas,
Et gemino de sole diem, dubitantibus astris
Hunc, illumne patris dignentur honore? Sed ipsos
Hos tamen, humanæ quos ceu miracula sortis
Ignari colimus, quàm multis longior ætas
Casibus obijciet? Liceat modò vivere; quantos
Restantûm miseros ventorum turbine volui
Aspicies? Quæ venturis spectacula scenis,
Materiem tragico quantam debere cothurno?
Et tibi læta diu sors illibataque primæ
Fluxerat ætatis series: sors & tibi plures
Invidere, rotæ volucris de culmine qui nunc
Præcipitem sensu partim miserantur amico;
Partim etiam fastu gaudent calcare protervo.
Vidi ego, quæ, cæli toties secura, marisque,
Navifragas Libyæ syrtes, Ægæaque saxa,
Et Siculos velis impunè audacibus æstus
Luserat, æquorei supremo in limite cursûs,
Littora dum nautæ jamiam subeunda salutant,
Sertaque festivæ imponunt victricia puppi;
Cautibus illisam cæcis perijsse carinam. (a)

Nil

(b) Fingitur visum, quod potuit contingere.

Nil certum satis: ambigui perjura favoris,
Usque sub emeritam multos Fortuna senectam
Amplexu toto fovet, immensisque saginat
Muneribus, titulos, & honorum Insignia circùm
Accumulans; quò nempe suas (is denique finis)
Rite coronato ducti mox vertice ad aras,
Splendidior sævis procumbant hostia Sacris.

14. Consule Romulidûm fastos. Non littore talis
Victima Niliaco Magnus? Non curia tali
Victorem obstupuit Socerum procumbere pompâ?
Ille triumphati Dictator maximus Orbis,
Bellorum, pacisque potens, lex unica legum,
Unicus heroum phœnix, post addita Rheno
Vincula, post domitum Oceanum, innumeramque cruentis
Thessaliæ in campis uno certamine messam
Palmarum segetem, urbanæ (quis crederet?) ipso
Pacis in amplexu. Sed cur notissima vulgo
Ulteriùs monumenta sequor? Tu Græcia profer,
Tu potiùs Samij fatum lugubre tyranni. (a)
Vix hominum sese Dea cæca benigniùs ulli
Credidit, admoto vix blandiùs ubere quemquam
Fovit. Iter pronum Cœptis, spes nulla secundo
Fine carens, nullis longè sua copia votis.
Ne multis morer; ipsum etiam fastidia tandem

Mu-

(a) *Val. Max. lib. 6. cap. 11. & Herod. lib. 3. de Polycrate.*

Mutati nunquam Superûm cepere favoris:
Ipsum etiam faciles adeo per plana, sine ullo
Obice, lassarant cursus: jamque esse timori
Ille, nec immeritò, præter moremque, modumque
Cœperat immotus fati tenor. Ergo severum
Sollicitus Nemesis numen, Divûmque piare
Invidiam, cupiensque aliquo, inter prospera rerum,
Quid dolor, explorare, & quid sors altera, gustu;
Avulsam digito, sibi quæ charissima, gemmam
Æquoreas jecit, pretium mæroris, in undas.
Sed vani Jactus: neque sic lugere, volenti,
Fas fuit. Oblati siquidem mox piscis in alvo
Amissam reperit lapidem, gaudensque recepit.
Quænam igitur tam securi meta ultima cursûs?
Feralis crux nempe, in quam crudelibus actus
Idem odijs, variæ documentum flebile sortis
Præbuit, & nullum duras evadere vitæ
Posse diu leges securum hilaremque probavit.
15. Quid? Quòd vim rigidæ sortis non singula tantùm
Per capita, ablato cæcam discrimine, ferri;
Sed levius tibi, quàm plerisque, incumbere cernes.
Ecquid enim tam triste subis; abstergere fletus
Quin graviora queant te circùm exempla? Revolve
Sis animo, quot nunc, inopes, diurna maligno
Vix mendicatæ Cereris jejunia frusto
Solentur, Cereris, presso quam dente resolvi

Indocilem rigidâ conspectam à Gorgone jures:
Nec laris exigui saltem sit copia, sævas
Ad Boreæ, Caurique minas, sed sub Jove nudo
Hybernas agitent, quà nox deprenderit, umbras.
Effera quàm multos arthritis, & acriùs urens
Calculus ad mortis speciem, votumque fatigat?
Contemplator & Hospiceâ, qui, nube sepultis
Luminibus, toto proscripti sole dieque,
Nulla diu roseæ delibant gaudia lucis.
An, rogo, non tali collatus cum grege, felix
Ex misero possis, atque invidiosus haberi?
Quod gravius, quàm mortali pro robore, fati
Incumbentis onus, nulloque Atlante ferendum
Ipse vocas; tenuem non Illi ponderis umbram,
Non lucrum, munusque suâ præ sorte putarint?
16. His tua si sapiens, alienaque pendere fata
Lancibus instituas; quàm tecum molliter actum
Protinus agnosces: neque jam sic nubilus istam,
Quæ vacuos humeros tenuis vix sarcina tangit;
Objicies Superis, meritos quin gratus honores,
Pro majore adeo ærumnarum parte remissâ
Exolves, qua pressa virûm tott millia cernis:
Quæque, per humani generis communia jura,
Nil fuerat, cur, præterito te, justiùs illis
Assignanda foret. Quòd si, post talia, fatis
Invisum te pergis, & ultima dicere passum;
Hac querulum justi scitâ ratione Solonis (a)
Compellare juvat. Summus, fac, rector olympi
Omnia Mortales jubeat sua pondera, quêis nunc
Hi

(a) *Val. Max. lib. 7. cap. 2.*

Hi gravius, leviusque Alij torquentur, in unum
Communem pariter cumulum deponere, & inde
Seu positam rursus sibi quemque assumere; justam
Seu potius cunctos, nullo discrimine, partem.
Hæc si conditio detur; quæ mens tua? Fascem
Num proprium retinere velis? An, fœdera legis
Alterius subiens, ex illo unde unde coacto,
Digestoque iterum totius sortis acervo
Ducere cum reliquis partem Mortalibus æquam?
Ni fallor, gravius multò nova sarcina frontem
Tunc premeret: mallesque adeo præsentia ferre
Pondera, ceu melior fati, leviusque futurus
Sic miser, æquales quàm si pro parte virili
Omnibus ærumnas communis divideret sors.
Quin Alios igitur, justâ queis lance Malorum
Abnueres par esse, animo proponis, & inde
Opportuna refers duri solatia casus?
17. Retuleris sanè, Leporum ni amentior ipso
Sis grege: cui certam lux hinc oblata salutem
Jamiam mersuri tulit ipso in cardine lethi.
Scilicet hos quondam (Æsopo si credimus: & quis
Æsopo renuat narranti credere?) lucis
Insanum vitæque odium, tot casibus actos,
Obvia tot fata assiduo terrore paventes,
Supremum properare diem; atque occurrere Parcis
Impulerat. Quid enim sese ærumnosius unquã,

Quid magis exosum Superis, gravioraque Titan
Viderit iratæ objectum ad ludibria sortis?
Queis nihil armorum: nullæ ægro in corpore vires,
Nusquam animus præsens: sed, si quæ, tota salutis
In pedibus ratio: bella hinc metuenda Ferarum;
Hinc hominum: trepidi semper sub pectore Motus:
Nilque parùm validum, seu frondea concitet Eurus
Murmura; seu viridis quasset dumeta lacertus,
Attonitas replere fugâ, & formidine mentes.
Nec piget obstrictos tam duris legibus annos
Ducere? Funesti valeat quin ætheris Usus.
Sat luci, lacrymisque datum. Mors una Malorum
Effugium. Moriamur, & ultro in fata ruamus.
Instar habet si vita necis; vitæ ultima finis
Ortus erit. Finire necem, haud perijsse; renasci est.
Hæc alij passim, ante alios hæc plurimus omnes
Taphrocharis (priscum genus olli, & clara parentum
Nobilitas: sed facundæ præstantia linguæ
Plus proprij addiderat decoris) clamore diserto
Ingeminans, vulgi ad proceres, vulgumque fremebat.
Tristibus ergo acti stimulis, cæcoque furore
Præcipites mortem jurant: bachatur in omni
Pectore mors: primus nasci, extremusque perire
Lucis

Lucis amor cessit. Stat, non poscentibus ultro
Reddere depositum fatis: stat, quod super ævi
Parcarum net nigra manus, damnataque cæli
Munera projecisse, & nil crudelibus auris,
Nil ultra debere tibi, Natura. Palustri
Haud procul umbrosam complêrat gurgite vallem
Stagnum abruptum, ingens. Liquidi rapit illa sepulcri
Spes animos: adversa ruunt in fata, sequentûm
Quo neque vim fugerent, cursu. Hic demergere vitam,
Et vitæ miseros unà demergere casus
Fas erit: hic portus curis, hæc meta laborum.
Salve optata palus. Sic illi, & triste subibant
Jam littus, peritura cohors. Sed, parcere mitis,
Æquius ignaris, quàm, quod per fata vovebant,
Auxilij genus unda tulit: vitamque relinquens,
Nil nisi sollicitæ exhausit fastidia vitæ.
Vosque adeo, molli quas tunc herbosa fovebat
Ripa sinu, taciti, ranæ, gens garrula stagni,
Dum, sonitu impulsæ venientûm, corpora notas
Præcipiti hinc, illinc saltu vibratis in undas;
Vos rabiem miseris infixam, ægrosque dolores,
Ac lethi stimulos fluctu mersistis eodem.
Hoc satis, hæc Leporum gentem servavit imago;
Mirantur, subitò refugas, seque esse timori,
Attolluntque animos. Jam non est postrema videri
Sors sua: quæsitæ jam defervescere sævus
Mortis amor: solùm jam deesse, atrocia primo

Qui revocet Consulta, & vivere suadeat, author.
Quis fuit is? Cupido egregium da noscere vati,
Calliope, Herois nomen; superesse nepotum
Da memori famæ servatoremque parentemque
Auriti generis. Præsens tibi tota Vetustas;
Sæclorum nos impliciti caligine: & atram
Lethæa ante oculos glomerant oblivia nubem.
Ergo animi prudens, nec seu genitore Podauro,
Milophago seu fratre minori, dubia agmina
spectans,
Rhinomacer placido sic ore silentia rupit,
Sic sociam diris pubem revocavit ab Orsis.
At quæ nos properæ necis importuna cupido
Sollicitat? Nempe imbelles Natura creavit.
En Alios, trepido queîs plus sub corde pavoris,
Queîs minus attonito inseruit sub pectore cordis.
Cur sortem damnare libet, quam suspicit, & cui
Sese humili genus hoc impar terrore fatetur?
Vivamus Lepores, audent si vivere ranæ.
18. Atqui majus adhuc, longèque potentius
ægro
Auxilium fuerint Aliorum vulnera, si, quo
Illa ferant ijdem vultu, & quo pondere mentis,
Insuper observes: tranquillâ ut fronte dolorem
Dissimulent; ut, vel lapsi afflictique, prementem
Fortunam super assurgant, fatique ruinas.
Talia, credo equidem, spectantem exempla pudebit
Immodico questu casus urgere minores:
Nim-

Nimborumque minas inter cælique tumultus,
Innubes roseâ pingi Thaumantide vultus
Posse scies, animumque suo radiare Sereno.
Nec tibi magnanimos heroas, & inclyta fastis
Nomina, Anaxarchi letho insuperabile pectus,
Crescentemque animis rerum per damna Catonem
Objiciam, Mediæ vel plebis in ordine, siccis
Luminibus multos ea passim fata subire
Aspicies, queis ipse, & adhuc levioribus ictus
Fœminea effundis bilem in lamenta, diemque
Projicis, iratus Superis, vitæque, tibique.
Nam quæ tam miseri (libeat perpendere) luctus
Materies? Teneris illusit bruma racemis,
Palladios Fœtus decoxit fortior æstus,
Invida spem largæ Cereris rubigo fefellit.
Hinc dolor, hinc lacrymæ: Qui conclamatus, & omni
Dejectus spe vivam? O fœda inscitia, necdum,
Qui vivas, didicisse! At pronum discere. Vives,
Omnis ut artificum pubes, ut navita, sutor,
Rusticus, upilio, miles, generisque per Orbem
Humani pars magna, foret queis copia dives,
Quod tibi, post cladem, reliquum. Te parcior anni
Unius exanimat fructus, quem fœnore largo
Excusabit agris ventura manentibus æstas:
Haud stabiles illis reditus, haud jugera certi
Ulla soli: vix, quod naturæ vota requirant,
Suppetit; eximio sortis pro munere ducent,
Si rigidos, quàmvis crassa, atque hirsuta, Decembres

Penula submoveat: si quantulacunque paratæ
Frugis ad exiguum non desit copia Victum.
Nec tamen exosam propero vel funere vitam
Abijciunt, vel perpetuo mærore fatigant;
Quin curis miscere jocos, atque edere plausus
Sæpe vacat; festæ in primis Solennia lucis
Cùm redeunt, longoque modum posuere labori.
Tunc etenim, madidi Baccheo nectare venas,
Per virides incompositis jam motibus agros
Subsiliunt; bifori jam pastoralia buxo
Alternant hilares modulamina; jamque, torosis
Pectora nodantes, & mutua colla lacertis,
Pisææ veteri luctantur more palæstræ.
Conscia festivis circùm clamoribus arva,
Frondiferique sinus nemorum, collesque resultant.
Lætitiæ hac igitur pompâ præferre beatos
Se liceat, queîs fulgor opum, queîs lauta supellex,
Omnia queîs genij procul oblectamina, nullum
Esse sibi gnaris, nisi de sudore diurno,
Præsidium certum, & vitæ instrumenta tuendæ?
Tu, cui res tantò melior, squalentia nigris
Perpetuùm lacrymans obduces nubibus ora,
Et tantùm Æmilij non pontis ab aggere mittes
Damnatum caput: immodici quòd copia luxûs
Haud superet, vanis sed parcens sumptibus, intra
Naturæ positos cogaris vivere fines?
19. Undæ hæc, fœmineis vel sensibus insinuanda,

Mol-

Mollities? An dissimili tibi pectora finxit,
Et reliquis natura luto Mortalibus? An te
Ex florum succis, aut illo condidit, æther
Quo matutinus conchylia rore maritat?
Heu nimis indecores animos! Sævissima fortis
Fulmina, ceu fragiles, Alij, sine cuspide thyrsos,
Excipiunt: minimi ad speciem dubitabile vulnus
Te culicis plorare jubet: confinia summæ
Vix cutis exiguo districtus acumine, rumpis
Clamorem, quantum neque Stentoris ilia, læsus
Nec Diomedeâ Gradivus Homericus hasta: (a)
Baccharisque furens, ceu, qui fallente securi
Saucius, impulsis taurus diffugit ab aris.
At quò Socraticis iterumque iterumque recocta
Mens abijt studijs? Quò magni trita Cleanthis
Porticus, & totas biberat, quod pectus Athenas?
En stolidum vulgus, Sophiæ immortalia nunquam
Templa vel à primo cui limine cognita, laudis
Te tamen in stadio victum post terga relinquit:
Plusque illi ingenitus stupor & vecordia præstat,
Palladiæ tibi præstiterint quàm roboris artes.
Mæsta nec ignavo suffundere lumina fletu
Desinis? Et turpes etiamnum cordis ab imo
Rumpuntur gemitus? Graijs audita Lyceis
Si nondum teneram firmarunt dogmata mentem;
Vilibus in trivijs quæ prostant obvia, saltem

(a) *Homer. Il. lib. 5.*

Confirmant exempla. Illinc fas denique discas,
Posse homini quovis fatorum in turbine frontis
Lætitiam, nedum mentis constare vigorem.
20. Fac tamen, in duris Sociorum fortia rebus
Deficiant exempla; tuo num parva dolori
Te penes, inque tuis opibus solamina restant?
Aspera sit quàmvis; nunquam sic funditus omni
Sors hominum vacuat felicis munere vitæ;
Quin complura simul misero jucunda relinquat,
Cætera queîs lætus nescire impendia possit,
Seque illis geniumq; suum oblectare fruendis.
Mors rapuit sobolem: sed prædia salva, tumentes
Sed loculos rutilus pergit distendere Ganges:
Quanta fluent illinc orbatis gaudia Canis?
Res angustæ; operum felix at gloria, partum
Et sophiæ studijs manet indelebile nomen;
Aurea quo regum supra diademata frontem
Erigis, &, tacitæ calcans oblivia Lethes,
Perpetuos jam nunc vitam disponis in annos.
Nulla parata mihi tam dulcis pignora famæ,
In tenebris quin volvor, ais, præsentibus æquè
Ignotus populis, ignorandusque futuris.
Non alijs igitur famam excusare jacentem
Præsidijs opibusque licet? Quin aspice, fortes
Quale tibi membrorum artus, immaniaque ossa

Ful-

Faciat Herculeum robur, quot spondeat ævi
Lustra nihil Medico debentia, quàmque va-
lenti
Terreat, & longùm volvendo stamine Parcas.
Nullane tam pulchrum reris solatia censum?
Ast illum, si quâ mercede parabilis esset,
Non unus toto supremæ munere sortis
Duxerit, & sceptri pretio regnator emendum.
Deniquè, cuncta licet mortalis Commoda vitæ
Fatorumve, hominumve rapax injuria tollat;
Non tamen æthereos census, animoque repô-
stas
Divinæ virtutis opes contingere sive
Ulla hominum, seu fatorum vis audeat ulla.
Fortunæ sacer hic fundus, mirabile donum
Numinis, externis violari casibus una
Indocilis merces, externos, quoslibet una
Delinire potens, largèque rependere casus.

21. Cur igitur plùs amissi contristet egestas
Unius, alteriusque Boni, quàm cætera lætum
Efficiat præsens implendis copia votis?
Omnia naturæ cur præmia, donaque Divûm
Additus exiguæ cladis corrumpat amaror:
Nec magis hæc sociâ sese dulcedine tingat?
Unicus an lolij suffocat Gargara culmus?
Tota perit læso Gauri vindemia botro?
Hesperidum sylvis aut si felicibus unum
Aura nocens pomum perstrinxerit: ilicet actum
De reliquis: nulli veteris jam gratia succi,
Nulli priscus honor formæ: defluxerit omnis
Autumnus vitio pariter confectus eodem?

Fusus ab Hetrusco Dux Insuber hoste, paratis (a)
Suâsit ubi jam serà dies accumbere mensis;
Quam male tentatæ commoverat alea pugnæ,
Turbidus in Famulos, inque obvia fercula bilem
Ructabat, nihil irato non pectore damnans.
Cui coquus, impatiens sese ac sua munera sperni,
Exitus adversi certaminis, inquit, acerbo,
O Here, confusum vitiat tibi felle palatum,
Nec patitur sincero epulas dignoscere sensu.
Sed, quoscunque volet, pergat Mars texere ludos,
Totaque sub signis conspiret Hetruria; nullo
Vicerit id conatu, ut, noster fercula struxit
Quæ labor, absurdi veniant culpanda saporis.
22. Adde, quòd urgentis Fortunæ spicula, ritu
Cuspidis Æmoniæ, feriant hinc quàmlibet ictos (b)
Inde juvant tamen, & cum vulnere vulneris unà
Lenimenta ferunt. Nam cum Deus indole tali
Seu Bona, seu Mala condiderit mortalia, nunquam
Ut penitùs divisa fluant, sed fœdere certo
Alterius semper sortis sors altera partem
Contineat; Bona dum nobis extraria, Natos,
Rem, fasces, titulos Fortuna volubilis aufert;
Unà

(a) *Nierem. de Arte volunt. lib. 6. cap. 45.*
(b) *Vide Plin. lib. 34. Hist. Nat. cap. 15.*

Illa etiam stimulos animi, fastidia, curas,
Et reliqua his adjuncta Bonis discrimina tollit.
Nec secus, ærumnis quoties immitibus urget,
Famam onerat probris, languoribus inficit artus;
His agnata Malis pariter compendia donat.
Et tu, ceu vitæ rudis, imprudensque futuri,
Viribus invalidum, titulorum & honoris egentem
Te quereris, pulsumque domo: quem corporis ægri
Ni labor hic thalamo affixum retineret; obortâ
Per ludum (quod sæpe vides contingere) rixâ,
Fors male vitatum jugulo, vel pectore ferrum
Exciperes: qui, sperati si culmen honoris
Nactus eras; lapsum cælo Phaetonta referres,
Sæva Jovis subiens irati fulmina: dulci
Aut nido procul ignotis in finibus ævum
Ni traheres; luxu facilè corruptus inerti
Ventura in rapidos jecisses semina morbos,
Hæres ante diem patrij dicende sepulcri.
Quàm miros Fortuna sibi componere gaudet
Rebus in humanis ludos? Adversa secundis.
Auspicium quoties fecere, ruinaque felix
In gremium lapsos fortis projecit amicæ?
Hostili medium transactus vulnere pectus,
Nil se jam Superis debere Pheræus Jason (a)
Crediderat: vomicam tamen in Vitalibus altè
Hærentem explicuit mucro, fidusque, salutem,

(a) *Plut. de capienda ex hostibus util. & Val. lib. 1. cap 8.*

Quam non attulerat Pæon, ferus attulit hostis.
Quis non exitio hybernas fore duceret arvis
Seminibusque nives? Atquì nova ducitur inde
Ad sobolem virtus: formandis fœtibus aptus
[illegible]m calor, & vivax naturæ spiritus intrò
Cog[illegible] ac teneris radicibus insinuat se,
Perficiens, [illegible] læta suo dein tempore pubes
Exiliat, varijsque [illegible] proventibus ornet.
Quid moror? Ipsa etiam [illegible]is prodesse venena, (bus
Multa movens hominum in dubijs sollertia re-
Comperit. Exemplo est aconiti inamabile germen:
Luminibus quo vix ægris præsentius ullum, (a)
Importuna premant liquidos si Nubila Visus,
Auxilium venis, offusasque eliminat umbras.

23. Atque hoc, perspicuâ, Graiæ immortale Minervæ
Lumen, Epictetus signavit imagine: rebus
Dum medijs geminas hinc, illinc addidit ansas: (b) (dere; lævam
Dextram unam, sine fraude licet qua apprende-
Ast aliam, nulli unde queant impunè teneri.
Nimirum sociæ ingenijs discordibus ansæ
Oppositas rerum vires, effectaque partim
Commoda, Mortale partim lædentia signant.

24. Quo-

(a) *Plin. lib. 27. cap. 3.* Majores oculorum medicamentis aconitum misceri saluberrimè promulgavere: aperta professione, malum quidem nullum esse, sine aliquo Bono.

(b) *Cap. 58. Enchir.*

24. Quocirca id reliquum, ratio id planissimissima dictat,
Insidi capulo ut lateris sollerter omisso,
Dextro, quidquid adest, potiùs mens provida sumat:
Scilicet à rerum titulis pejoribus acto
Ut retrorsum animo, &, quantùm licet, usque reducto,
Non, nisi quod sese placiturũ ostendit in ijsdem,
Contempletur: apum ritu, quæ, florea Veris
Circùm regna vagæ, virosis quàmlibet herbis
Insideant; gratum vel tali e fruge saporem
Excerpunt, operosa de, in quo mella laborent,
Frangtantique suas distendant nectare cellas.

25. Noverat in Cæsar: Libyæ squalentis in oras
Æmathiæ qui fortunam, & victricia signa (a)
Dum trahit; arrepto vix primùm in littore lapsus,
Haud lætis hostile solum tetigisse videri
Auspicijs poterat, ni tristem ad prospera casum
Flexisset, Teneo te, clamans, Africa: nostra es.
Nec ducis Oebalij dispar sollertia: centum (b)
Qui simul Auroræ populos, totumque sub armis
Xersem ad Thermopylas pugnâ excepturus iniquâ,
Nescio quo, telis, referente, hostilibus ipsum
Ilicet obnubi media inter prælia solem;
Lethifero illo etiam in nimbo, Martisque procellâ.

Ad-

(a) *Suet. in Vita cap. 59.*
(b) *Plut. in Apopht. Lacon. de Leonida.*

Advertit sapiens, meritò quod posset amari.
Et, Bene, ait, narras: nimios certaminis æstus
Pertimui; levat hac nubes me ferrea curâ.
Gratia Dîjs, hostique: aderit pugnantibus umbra.

26. Et verò, nisi tam dulci devinxerat arte
Oppositas rerum formas elementaque Numen;
Ipsa sibi discors nutantis machina Mundi
Haud, reor, immotâ posset compage teneri:
Sed civile nefas, æternaque jurgia scissum
Hinc, atque hinc furijs agerent immanibus Orbem.
Nam mediâ cùm parte Sui contraria pugnent
Quattuor inter se Naturæ corpora prima;
Si nihil aut his spectandum, aut occurreret illis,
Præter eam, disconveniunt qua singula, partem;
Arida nunquam equidem tellus, atque aridus ignis,
Illa liquentis aquæ, liquidi consortia ferret
Aëris hic: neque fida satis durare caloris
Aerij, & gelidæ posset vicinia lymphæ.
Omnia quæ nexu nunc apta ligantur amico,
Cognatæ alterius fido quia glutine partis
Se retinent. Flammæ similis calor aera jungit:
Communi fluxu lymphis adstringitur aer:
Undaque frigus amat vicinæ frigida terræ.
Corpora sic inter pugnantia, disque fidentes
Naturarum Habitus æternùm læta viget pax,
Innectitque sibi concors discordia Mundum.
Hunc igitur, constant quo rerum fœdera, morem

Ad vitæ regimen, Mundique minoris ad Usum
Conandum nobis traducere, quælibet inter
Si certam retinere juvat discrimina pacem.
27. Plurima cùm porrò adversis hærentia fatis
Commoda sint; primum, longèque ante omnia ponas,
Heroum eximiis nusquam quòd latior Ausis,
Angusto quàm calle, aperit sese area: nusquam,
Fortunæ glomerata inter quàm Nubila, virtus
Plùs radiat. Quid enim rarum ac memorabile, fortem
Si præstes animum, facili dum vita suoque
Provehitur cursu? Nemo, discriminis expers,
Hæsurum capiti Phœbeæ frondis honorem
Rettulit. Æolij rupto cùm carcere montis,
Indomitis rapidi certant Aquilonibus Euri,
Arcturusque minax fundo maris æquor ab imo
Eruit, impingitque rati; tunc ars tua, Tiphy,
In pretio, clavique sagax dignoscitur Usus.
Agminibus nullus, fac, misceat agmina Mavors;
Fortis & ignavi perijt discrimen: Achilli
Par prope Thersites. Nemeæ portenta, tricorpor
Geryones, sus Arcadicus, fera bellua Lernæ,
Junonisque odium, nec mollia jussa perenni
Amphitryoniaden misere in sæcula famâ.
Debeat ut multùm Theseo, Alcmeneque parenti;
Plus tamen Eurystheô, plus debuit ille novercæ:
Plùs Jove patre virum evexit Jovis aspera conjux.

28. For-

28. Fortuiti quoties igitur quæcunque Mali vis
Aggreditur; belli, fac, tempus adesse gerendi
Sis memor, armatumque inferri cominus hostem:
Quicum jam, terris, cæloque faventibus, amplâ
Compositus velut in caveâ ingentique theatro,
Experiare manus. Tecum dêin salsa: Vires
Promendum: ambigui præsens vocat alea Martis.
Nunc agitur, qui sim: virtutis, desidiæque
Spectator Mundus. Quid tum? Certaminis ipse
Immemor, abjectâ, cunctis ridentibus, hastâ,
Ceu trepidus puer, imbellis vel fœmina, turpes
Exquiram latebras? Avertite sydera. Præstat
Quolibet arma tenentem infesto occumbere letho,
Dedecoris tanti quàm stigmate nomen inuri;
Scilicet immotus sævâ Gladiator arenâ
Provocet adversum nudis Vitalibus ensem,
Impavidamque animam per hiantia vulnera fundat;
Me levior duræ exanimet violentia sortis?
Immo, age, crudeles, quantùm libet, augeat iras.
Hoc juvat: augebit palmæ decus acrior hostis:
Fama suis crescet cum cladibus: ingentemque,
Par mensura Virorum, ingentia vulnera prodent.
Nemo, suæ, doluit, quòd plurima suppetat artis
Materies, faber. Ast Hominis pulcherrima s. virtus;

Æxqua-

Ærumnæ, virtutis opus; nec gratuler illis?
Tanta nec oblatæ complectar præmia laudis?
Charior est, magno steterit quæ gloria sumptu.
Ipsa Mali, premit heroum quæ corpora, moles,
Nominis æterni stat nobile Mausoleum:
Ipsæ illos calcanda vehunt super astra ruinæ.
Verberibus plagisque suæ explorasse feruntur
StirpisAmyclidæ ingeniũ, qui fortiter Ictus (a)
Exciperet puer, hunc patriâ fassi indole dignũ.
Sic & sydereus Genitor per tristia prolis
Sumit adoptandæ specimen. Qui lege probari
Hac renuit, diæ renuit quoque stirpis honorem.
At mihi ne quisquam genus immortale merenti
Illacrymet, Perijt fortis patientia; casus
Frustra omnes fuerit consumere; si mea luctu,
Non hilari virtus censetur digna triumpho:
Infelix potiùs videor si dura ferendo,
Quàm facer. Ærumnæ vulgi plorentur inertis
Fortiter exhaustas lædit, nisi Mundus adorat.
Plus homine est, humana animo qui pertulit
æquo.

49. Juverit hoc etiam, certo si certiùs omni
Constituas, nihil inconsulto Numine magni
Rebus in humanis possit, aut contingere parvi.
Non error, casusque rapit Mortalia Cæcum.
Fortunæ numen sceptro donavimus, Ipsi
Veriùs heu cæci. Qui condidit omnia, justis
Omnia supremus naturæ temperat author
Legibus, eventus dubios, inopinaque fata
Ad certum per nota sibi compendia finem

Cir-

(a) Sen. de Provid. c. 4.

Circumagens. Vano trepidi quid volvimur æstu?
Ipse sui novit causas moderaminis: ipse,
Quid magis expediat, rerumque quis aptior ordo,
Perspicit. Adriacas pinu sulcante procellas,
Nonne vides, ut Vectorum manus inscia ductu
Auspicioque sui volitet secura magistri:
Ut nihil addubitet, se seque per omnia doctis
Illius imperijs, & canæ præbeat arti
Morigeram? Si ductori, qui seu malefidus
Fallere; seu falli potis est male providus, ultro
Permisisse juvat nos, nostraque; fidere summo
Cur dubitet quisquam Rectori, hominumque Parenti:
Fata supercilij nutu qui condit, & ævi
Perpetuos certo deducit tramite cursus:
Quem nihil ex Mundi serie vicibusque futuris
Præterit, & dulci qui nos dignatus amore,
Quidquid seu furor hostilis, sive aspera vitæ
Lex jubeat perferre, humana ad Commoda flectit?
30. Certè equidem, nostri quanquam nil usibus Orbis
Prospiciens mortale genus per tristia quæque
Duceret; in justas etiam tum nulla querelas
Suppeteret ratio. Mundi ille æterna potestas,
Quidquid agat, nullo sub judice reddere causas
Cogitur. An sua demoliri, perdere, jamque hos,
Si libeat; jam diversos, si malit, in Usus
Artifici flexisse nefas? Si quisque suarum
Vim-

Vindicat arbitrium rerum: diffingere nullo
Si figulus prohibente potest, quam condidit, urnam;
Quidnì juris idem in sua regna, suumque Tonanti
Concedatur opus? Cur illi ex omnibus uni,
Produxit domino quem vitæ ad lumina nutu,
Haud liceat dominis moderari nutibus Orbem?
Nunc placido summæ rationis pondere fata
Cùm regat, & nostrâ mitissimus omnia libret
Utilitate Parens; tam dulcia jura subire
Quis renuat? Quis non patiatur, ametque regentem?

31. Dura jubet: sed enim Patrem, vel dura jubendo,
Se probat. An dulcem curare fatetur alumnum
Tunc genitor tantùm, cùm pronus ad oscula tollit,
Aut gremio fovet, & blandis complectitur ulnis?
Non mage adhuc patrii sensum declarat amoris,
Ingressum teneræ cùm, jam lanuginis annos,
Prætextam mutare sago, castrisque Penates
Imperat: ut, sævi per honesta pericula Martis,
Noscendum famæ se præbeat, eximijsque
Testetur genus, ac tollat sublimiùs Ausis?
Hæc tua conditio: sic & tibi maximus author,
Vincenda obijciens discrimina, consulit. An tu
Ubera setosis etiamnum ducere labris,
Inque sinu gerulæ semper, ceu bimulus infans,
Ludere, blanditiasque audire, & reddere poscis?

De-

Deficeres nimiùm genitoris ab indole. Fortis
Illius in Natos amor est: ad grandia quæque
Protinus imbelles annos, primamque inventam
Instituit: neque desidiâ turpique veterno
Ingenuas patitur vires corrumpere, duris
Sed studijs, meritâque jubet clarescere famâ.

32. Nullos at video, referes, præsentia fructus
Quos olim peperisse queant discrimina. Quid tum?
Pæonij quoque non rarò medicaminis Ægrum
Vis latet: occultam nec seciùs inde salutem
Percipit. Est Recti, est aliquid, decernere, nobis,
Quod, licet ignaris, Superûm Sapientia possit.
Aspice belligeras acies, Mavortia castra:
Omnibus anne illic communis buccina prodit
Consilium mentemque ducis: cur inter opaci
Furtivas nemoris latebras considere turmam
Jusserit hanc; promptis illam vigilare sub armis:
Cur subitò moveat: celeres quò destinet alas?
Præscriptas sibi quisque vices, & munia lætus
Occupat, imperij quàmvis arcana videndam
Se ratio neget. Antiqui sat provida nosse
Corda ducis. Belli mens totius ille, quid aptum,
Utiliusque, videt cunctis pro millibus unus.

33. Cui tamen in Jussis Cæli gravioribus ullos
Ipse etiam nequeas fructus agnoscere? Nullos,
Fac, pariant alios; hoc ipsum fortia ferre,
Numquid vile Sui pretium? Nil gloria mentem

Ergo

Ergo movet, pulchris merces amplissima Factis?
Nil [illegible]tatis amor, vinci quæ nescia, clades
Lucra facit, geminatque suum per vulnera robur?

34. O Pater, o naturæ, immensique arbiter ævi,
Duc, age, duc Famulos: tua quò suprema vocârint
Imperia, obsequij haud segnes, animisq; parati,
Aspera, seu mollis via sit calcanda, sequemur.
Nubibus immistas Alpes, rapidisque negata
Vel Volucrum pennis audaci vincere nisu
Saxa jubes? Celsarum inter pendere ruinarum
Ilicet Abrupta aspicies. Fœcunda venenis
Reptilibus Libyæ sitientis in æquora mittis?
Jam Libyæ celeri signabimus arida gressu
Æquora, serpentum socij. Sulcare frementem
Nerea vis? Tumidis concurrere protinus undis,
Oraque vel mediæ juvet irrupisse Charybdis.
Pauperiem duram, famæ dispendia, tristes
Carceris indigni tenebras, vincla aspera, morbos,
Quidquid acerbum, invisum, atrox, immane, feremus;
Tu jubeas tantùm. Nostras tibi cudere sortes
Vis æterna dedit: nos jussa capessere nati.
Ignarus nimis ille Tui, permittere tanto
Non nisi compertis qui se rationibus audet
Ductori, lætusque minus per saucia dumis
Tesqua, per Hyblæis pictos quàm floribus hortos

Iscomes. Humanis tu singula providus ap
Usibus: ad lætos tu dirigis omnia fines,
Una salus rerum, lex totius unica fati,
Consilijque potens Ratio, mensuraque Recti
O dignos (Quid enim haud meriti tam sontibus Ausis?)
O dignos, quibus ad votum fluere omnia, quosque
Auspicijs per prava suis & devia ferri
Jure sinas, quicunque tuis parere recusant!
35. Talia si vulgo constent oracula; plausu
Jam celebri, nedum nullo mærore, sinistros
Excipiat casus: quin ipsa & nomina mutet
In melius: geminæque adeo discrimine sortis
Funditus humanis sublato e rebus, iniqui
Nil superet, nil non felix & rite secundum.
Si tamen infirmam minùs hæc sapientia mentem
Allevat, æthereoque licet decreta Parenti,
Tristia pergis adhuc lugendaque fata vocare;
Ast aliâ, vitæ in medio quæ sensibus ipsis
Contrectanda patet, sævum ratione dolorem
Lenieris, reputans animo, quàm concita cursus
Festinent Humana suos absolvere: teque,
Quantùmcunque miser jam sis; haud usque futurum.
Numquid enim propero vanescere gaudia tantùm
Fine putas? Nihilò plùs longa doloribus ætas:
Nec, seu difficilis, seu commoda, novit eodem
Stare diu fortuna gradu, variabile nacta

Ingenium: qualis tumido nunc proluit æstu
Littora; nunc refluens in se maris unda residit:
Ferrea vel speculis,& turribus addita,verti
Qui jubeant,nullos non audit lamina ventos.

36. Parvane retro hominum series, de culmine rerum
Quos dedit in præceps,mox altiùs extulit,atque
Instabili ludo per summa,per ima rotavit?
Sat Marium fuerit meminisse. Quot objicit unum
Personasque, vicesque caput? Vulgaris ab imo (a)
Ordine militiæ paulatim munera summi
Vectus ad imperij,mox illo e vertice lapsus,
Post trepidas ex Urbe fugas, ulvæque palustris
Præsidium infelix,& ferrea vincula,Cimbri
Tantùm non gladio cecidit lictoris. An ergo
Terminus hic levibus fatis? E carcere sospes
Mittitur,ac nova fortunam in conamina ducit.
Scilicet ut rursus fugiat,Libyâque repulsus,
Dejectæ vagus,æger,inops Carthaginis hospes,
Mutua det Pœnis solatia cladibus. Immo
Acrior ut redeat,quos & jam fugerat,ultus
Hostes,Romuleo Consul moriatur in ostro.
Hanc Marij sortem quisquam putat? Hæc Hominis sors
Perpetua est. Luctus,alternaque gaudia vitam
Divisere sibi: jamque hæc,jam protinus illi
Temporis orchestram repetunt, nec, qui modò lapsis

G Vul-

(a) *Vide Plut. in ejus Vita.*

Vultus erat, vultum esse sinunt labentibus horis:
Continuatque suâ semper diversus in orbem
Circumagi levitate chorus. Quæ talia vitæ
Discors ingenium, atque ævi mutabilis ordo
Cum toties, totiésque iterex ludibria; quidquid
Infesti durique tulit Dea mobilis, ore
Haud alio nobis spectandum, ac Nubila primos
Sub Zephyri flatus evanida, noctis opacæ
Aut horror jamjam Eoum revehentibus axem
Decessurus equis. Certè Mala, vix Mala, quorum
Principio finis tam proximus. Indue lætas
Spes igitur, neu cede animis. Post pauca dierum
Fors etiam spatia horarum, qui nunc gravis instat,
Aufugiet dolor, & vacuas solvetur in auras.
Erudiunt annos anni, præbetque sequenti
Transactus documenta dies. Metire volutæ
Hactenus ætatis seriem: quot casibus ægram,
Quàm varios inter querulam fluxisse labores
Comperies: Rapido ablati qui temporis æstu,
Nunc ubi? Quaque Sui minimâ jam parte supersunt?

97. Esto tamen, seros cursum producat in annos;
Sic quoque dicendus brevis est dolor. Ultima fati
Nempe ubi lux aderit; cum vitâ finiet omnes,

Vita

Vita quibus premitur, casus. At quàm prope distans
Terminus is, tangitque celer? Non publica vulgi,
Doctorumque pari fervet querimonia sensu,
Tam brevibus spatijs augustoque æquore claudi
Vivendi nobis data tempora; prosserit ut vix
Mortalis primo limen pede; jamque supremas
Miretur subitò ad stadij consistere metas?
Et meritò: quid enim Pyliæ quoque cana senectæ
Lustra, vel Euboici rugosos pulveris annos (a)
Dixeris, ad seriem immensam, numerosque patentis
Longiùs æterni, toties & longiùs ævi?
Nempe minus multò, stagna ad Neptunia roris
Quàm matutini trepidantem in gramine guttam.
Penè fuit, simul ac cœpit, cum tempore quidquid
Labitur: in vastum quàmvis se porrigat orbem;
Instar habet nihili, si limite definit ullo.
Cur igitur vitamque brevem, immensumque dolorem
Conquerimur; nunquam patet hic si longiùs illâ,
Sæpe etiam gyro cursum breviore coercet?
Aut cur perpetuò manantibus ubere rivis
Flere juvat, standi quæ nescia, tangere primos
Jamjam supremis properant occasibus Artus?

38. Si, quoties rerum lætarum terminus instans

(a) Vide Ovid. lib. 14. metamorph. v. 137.

Obîjcitur ; mens ægra dolet ; cur, sine malarum
Proposito, non æqua ferat solatia ? Tristi
Gaudia quæ luctu brevitas confundit, amaros
Cur nequeat miscere pari dulcedine luctus ?
Pauca sub hæc, mortale quibus componitur ævum,
Horarum segmenta, manet nos altera, longè
Occiduas egressa vices, arctataque nullis
Limitibus, nullis obnoxia casibus ætas.
Quid Superis durare parem, quid legibus ævi
Majorem, genitamque æterna in sæcula mortem
His brevibus Gyaris, perituræ hoc carcere vitæ
Stringimus ? Illa animo potiùs volvenda capaci
Tempora sunt, in perpetuum redeuntibus orbem
Temporibus conserta : illud sine fine refusum,
Comprensum omnes numeros, nec ab omnibus ipsum
Comprensum numeris, totum æternumque putandum est.
Scilicet, immensis ibi cursibus ulteriora
Mirati in spatia, ulterioraque semper euntem
Oceanum, quidquid metas extremaque novit
Littora, vix nihilo majus ducemus, eoque
Indignum, deceat cui mentem advertere, cujus
Vel tenui stimulo sensus nos curaque tangat.
39. Denique, fortuitis si casibus utilis ira :
Si miseros lamenta juvant ; irascere : bilem
Evome per lacrymas, per jurgia; nulla querelis
Hora

Hora vacet. Quid adhuc cessas? Ultro ipse juvabo:
Clamemus. Rigidis proh durior Apenninî
Sors scopulis! Adeone juvat sævire? Cruentam
Nullæ adeo clades exemplaque dira nocendi
Explevere sitim? Rapuisti dulcia, Natos,
Pignora, rem, risulos: inopem nudumque paternis
Trusisti laribus. Quid jam, nisi spiritus æger,
Restiterat, corpusque suis vix ossibus aptum?
En etiam tristes has lædere noxia pergis
Relliquias, miseræ fragmenta novissima vitæ,
Affixumque toro longis cruciatibus urens,
Ante necem spirante jubes putrescere busto;
Nilque mei, duras possent qui flectere cautes,
Te gemitus, lacrymæ nihil, & suspiria tangunt.
Quin age, jam totam semel, immanissima, profer
Sævitiem: seu quid supra tibi denique restet;
Invisum caput hoc quovis interfice letho.
Sed parcis, video, laniandi sæva voluptas
Ne pereat, mecum tandem consumpta: parùmque
Infelix videor, letho si torquear uno:
Nec tu infesta satis, mortes ni mortibus addas,
Extremumque diem nullâ non luce reducas.
Ergo ego sum, cui nec permittunt vivere, nec dant
Fata mori: totiesque vnum qui ducere funus,
Lætitiæ, cogor, vitæque, mihique superstes?
Heu miserum caput! Heu nimiûm crudelia fata!

Talia cùm semel, atque iterùm, cùm nocte, dièque
Assiduus, totoque dolens jactaveris anno;
Perdita num res, aut soboles, vel fama redibit?
Num dolor, aut rabidi ponet violentia morbi?
Nil minùs, Inconcussa suo stant pondere fata:
Irascique licet, non irascendo mederi:
Quin potiùs querulis clamoribus expergectus,
Admonitusque Sui, vehementior inde resurget,
Paulatim quem longa dies sopiverat, angor.

40. Et tu luctisonis indulges questibus, ictu
Quòd nimiùm nimiùmque gravi sis læsus. At ille
Mitiùs hòc tolerandus erat, quò sæviùs urget.
Nam neque membrorum jactatio dura, nec asper
Defixus laceris Vitalibus unguis acerbum
Vividiore jubet sensu crudescere vulnus;
Infestum ac violens exasperat ira dolorem.
Cernis, ut aerias cursu delata sinistro
Aucupis in fraudes, prætentaque fila Volucris,
Quò mage captivas infelix concutit alas,
Argutumque movet caput, & trepidantia crura;
Firmiùs hòc visco, laqueisque tenacibus hæret?
Casibus haud aliter mens irretita malignis,
Dum furit immodicè, seque intolerantiùs æquo
Versat agens, laqueos adeo non exit, ut iisdem
Se magis, ac magis impediat, luctuque prematur
Tristiùs ipsa suo, duræ quàm crimine sortis.
Mitte igitur steriles gemitus, nullique futura

Præ-

Præsidio ad vulnus pueris lamenta relinque.
Si verum excutias; tenuis plerunque dolere
Causa jubet: facis ipse gravem nimiamque dolendo.
Est in Dalmatiâ (Plini saltem fuit ævo: (a)
Ille author fideique caput. Nunc duret; iniquas
Senserit an leges mutantis cuncta senectæ,
Indigenæ referant) altè submota recessu
Umbrifero specus, & pendentibus horridà tophis.
Quò si sublatum per littora curva lapillum,
Ponderis aut minimi glebam demiseris; ingens
Protinus ex imo audiri fragor: omnia raucis
Turbinibus mugire, erumpentisque procellæ
Horrisonus latè furor increbrescere. Pulsu
Cuspidis Æoliæ patuisse immania nimbis
Claustra putes: rapidosque adversa in prælia fratres,
Unà Eurum, horribilemque Notum, Boreamque nivalem, (effundi.
(Ne mea, ne pelago volitent tunc carbasa)
Tot tempestatum fremitus, cælique ruinas
Tantulus immissi lapidis ciet ictus: inertum
Scilicet appositâ mores animosque virorum
Effigie referens: quos quantulacunque sinistræ
Vis agitat sortis, minimoque extrinsecus icti
Vulnere, turbatis clamoribus omnia miscent,
Et cælum terris confundunt, æquora cælo.
Cùm Sapiens contra durissima quæque laborum
Arduus, immotus, cervicibus Atlanteis

(a) *Lib. 2. Hist. Nat. cap. 45.*

Excipiat: quantòque, suâ vi fultus, iniquis
Promptior occurrit fatis; urgentia tantò
Commodiùs ferat: intento ceu poplite nixus,
Erectisque humeris, minùs ægrè Bajulus alti
Pressum oneris durat; cui si cervice remissâ,
Nutantique gradu successerit æger, anhelans;
Obruitur, nimiâque impar sub mole fatiscit.

41. Id genus ad varios si quis solatia casus
Comparet, adverso & quoties sors ingruit ictu,
Utendi celer expromat; non seciùs illis
Implacidos curarum ægro sub corde tumultus
Leniet; ac notæ blando poppysmate vocis
Fervida latrantis componitur ira Molossi,
Spirantemve minas, & squamea colla tumentem
Thessalus arcanis sopit concentibus anguem.

42. Nec mihi displiceat, qui, vulnere fixus acerbo,
Dum novus in cursu dolor est, dum cruda cicatrix;
Seu doctis animum studijs involuit; opaci
Seu virides ruris latebras per Tuscula Tempe,
Perque tuas Anio sequitur placidissime ripas:
Quà tepidi soles, & cæli purior Haustus,
Sylvarumque placens horror, muscosaque saxa,
Et Volucrum dulci resonant nemora avia questu.
Jamque, latus socijs stipantibus, ad leve murmur

Diffu-

Diffugientis aquæ, molli projectus in herbâ,
Ingenuos mittitque sales, lætusque remissos
Excipit, & gratis fallit sermonibus horas;
Jam fidium, vocumque hilari discrimine luctus
Temperat: Eumenidum ceu quondam Oeagrius Orpheus
Immites animos, terque allatrantia monstra,
Et Jovis inferni non exorabile pectus
Permovisse, lyram quo movit, carmine fertur.
Scilicet ad numerum componens, cuncta modumque
Omnipotens faber, immensum cùm fingeret Orbem,
Nescio quam nostris impressam condidit altè
Sensibus harmoniam, modulis quæ dulcibus icta
Respondet commune melos: sique absona fortè
Diffideat sibi; concentum numerosque priores,
Externo præeunte sono, jam læta resumit,
Jam memor ipsa Sui. Quocirca sæpiùs ægris
Auxilium præsens tulit artubus, inque cubantes
Depulit arguto modulamine tibia morbos, (a)
Abderæ nisi vana fides: juvenisque furorem,
Igne Cupidineo, stimulisque effrænibus acti, (b)
Pythagoras medico potuit compescerre cantu.

43. Sed tamen hæc, læsis extrinsecus addita fibris,

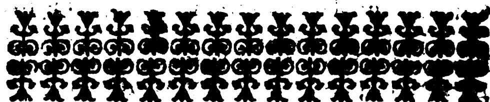
 Haud

(a) *Gel. lib. 4. cap. 13.*
(b) *Quintil. lib. 1. cap. 10.*

Haud pat frangendo penitùs medicina dolori
 est.
Sopierit crudum potiùs, quàm deleat, hostem:
Et breve suspensi certaminis intervallum,
Non integra feret mansuræ gaudia pacis.
Sola igitur præsens animi fidumque levamen
Rebus in adversis Ratio: convellere sola
Indomitos imo poterit de pectore luctus.
Numinis hæc sacrum munus, panaceaque,
 nullam
Non facilis pepulisse luem: hac immania quæ-
 que,
Veriùs, Herculeæ ficto quàm robore clavæ,
Monstra cadunt: Phrygij hæc mirabilis illa ty-
 ranni
Dextera, felici in pretium quæ vertere tactu
Vel silices, dumosque, aut rerum asperrima novit.

EU-

EUTHYMIÆ
Liber Quartus.

1. PÆonio tristes olim qui munere morbos
Exierant, genus auxilij, nomenq; vetustam
Prolis Apollineæ cùm testarentur ad aram;
Marmoreis descripta adytis medicamina Cous
In memores fertur Senior retulisse tabellas:
Moxque suam, rapido cùm debacchata furore (a)
Hausisset medicum pestis Vulcania templum,
Per populos vulgasse, recens Asclepius, artem.
Corporeis curam quam præstitit ille, fugandis
Hanc mihi mens morbis animorũ impendere. Vosque
Vos adeo, Sophiæ sacraria, quæ neque flammæ
Bacchantis vis ulla, nec ævi injuria solvat,
Auxilij celeres succos, divinaque vati
An medicos Usus præbetis pharmaca. Quorum
Plurima cùm facili jam carmine noster Apollo,
Omnibus in commune Malis latura levamen,
Prodiderit; nunc, quæ certis magis apta medela

(a) Vide Plin. lib. 29. Hist. Nat. cap. 1.

Casibus, & quid opis sibi vulnera quæque requi-
rant.
Expediam. Qualis barbatus sæpe Machaon,
Instantis medius lethi, vitæque Sequester,
Publica languentûm per diversoria, Xyste
Seu tua, seu fertur tua Cælie, porticibusque
Dispositos hinc, inde toros ex ordine lustrans,
Curam alijs aliam, pro disparis indole morbi,
Præcipit: huic venas solvi; purgantibus illi
Tergeri stomachum, limosaque viscera succis.
Scammoneæ tu sextantem sorbebis. Amaro
Absinthi mergenda lues tibi rore. *Novenos*
Te glutire croci tritæ cum polline myrrhæ
Orbiculos lex nostra jubet. Præcordia crasso
Huic Arabum gummi, aut violæ, nardique fo-
ventor
Unguine. Cantharidum mordaci pulvere con-
tra,
Inductoque sinapismo distringere suras
Huic melius. Pendent circùm dictantis ab ore,
Singulaque excipiunt calamo Præcepta Mini-
stri.
2. Ergo age, Fortunæ duro qui saucius ictu
Fixa cruentatis circumfers spicula venis.
Huc ades, & cæci stimulos causasque doloris
Alto exprome sinu: quò convenientia possim
Vulneribus notis adhibere malagmata. Nullus
Tam gravis est, penitùsque sedens in pectore
morbus,
Nulla lues adeo tractantibus aspera; victrix
Cui fidum nequeat sapientia ferre levamen,
Recta,

Rectori docilem tantùm se præbeat Æger.

3. Censibus Angustis & paupertate malignâ
Vexor,ais. Confide: nisi quid tristius urget;
Ærumnam subitò licet hanc exire volenti,
Et plenis jam nunc inopem dediscere gazis.
Nemo vocandus inops, cui par opulentia votis
Contigerit. Non sive Midas, seu latiùs ipse
Possideat Plutus. Contentus vivere parvo,
Rebus & exiguis æqualia fingere vota
Si potes; hæc tibi præ manibus jam copia sortis
Jam nihil ad cumulum superest: sub paupere tecto
Terrarum latè dominos, rerumque potentes,
Divitijs superas. Inopes causatiùs illi
Se doleant, tantò quos importunior angit
Pauperies, imis quantò plùs fixa medullis.
Aspice, quàm multis egeant, ut semper anheli
Plura inhient. Num, quos, votorum & cordis inanes.
Usque vides, meritò locupletes dixeris? Arcæ
(Nomina pro rerum ingenio si fingimus) Arcæ
Illorum, ditesque domus jactentur, Eois
Quas opibus Ganges, & plurimus arctat Hydaspes:
Non Domini, quorum mens indiga: cùm tibi contra,
Fructibus exiguis saturo, domus, arcaque tantùm
Censeri mereatur inops, plenissimus Ipse.

Exime te sapiens fatis: si finxit avara
Sors inopem; ditem subitò mens æqua refinget.
4. Pauperiem quereris. Fundorum aurique paratu
Nempe cares. At mentis opes, sapientia, virtus,
Ingenium, moresque adsunt. Quàm rara supellex
Hæc homini, quàm non pretij vulgaris acervus?
Ergo queat fulvi locupletem Summa metalli
Fingere; non animi valeant tot munera, nullis
Munera Achæmenidûm gazis venalia regum?
5. Pauper es. Ipse ultro tam lætam invadere sortem
Debueras, Crœsum nasci si fata dedissent.
Democriti præijt sapientia: qui bene multâ(a)
Re locuples: totam Xersis sub signa coactam
Ut pater Auroram, omnigenum, innumerabile vulgus,
Plusquam regifico posset molimine structis
Excepisse epulis; tam larga faventis olympi
Dona, tot eximios fructus, melioribus instans,
Deservit, lucris, & transfuga nobilis almæ
In paupertatis se dulcia castra recepit.
Proh quantum sorti debes! Cum dotibus amplis,
Pabula nequitiæ, & scelerum fomenta removit.
Non, quantum optares, tribuit: sed munere parco
Edocuit, quantum Sapientem optare deceret.

Sol-

(a) Val. Max. lib. 8. cap. 7.

Sollicitum est lautos census servare, molestum
Perdere. Dum dedit exiguos; utrumque remisit
Hoc onus. Agnosce ulteriora negantis amorem;
Et missis grates meritas persolve querelis.

6. Pauper es. An solus? Jungendi fœderis inter
Romuleos Patres, Plebemque Menenius author (a)
Talis erat: talis summo quæsitus honori,
Versaret patrijs dum Quintius arua juveneis:
Et quos præterea longum est percurrere clari
Nominis heroes. Sua si non obfuit illis
Ad decus,& vitæ Summam felicis egestas;
Nec tibi, crede, oberit: tantùm mens æquior adsit.

7. Æqua foret mens, inquis: opum si nescius usque
Perpetuum squalorem inter sordesque paternas,
Crevissem æquevâ cum paupertate: sed aulam
In patriam fœtâ vix primùm e matre cadenti
Supposuit molles Opulentia blanda lacertos,
Ipsaque deîn tenero lac præbuit, inque juventam
Patricijs medios produxit cultibus annos
Cùm, subito, ignarum quo, versis turbine fatis,
Injecit sors nigra manum, luxùsque prioris
Nil misero, ingratum præter meminisse, reliquit.
Hinc dolor: hoc stimulis præcordia tristibus urit.

8. At

(a) Id. lib. 4. cap. 4.

8. At genus id stimulos facili ratione retundes,
Si nihil exacto noris præsentia damna
Augeri, quin & multùm decrescere fructu.
Nam cur sit miserum possessa relinquere tandem,
Quæ foret haud miserum nunquam tenuisse? Dolori
Ergo favet, lætum fortunatumque fuisse?
Obsistat potiùs. Cur, quæ solatia mæsti
Ducere par fuerat casus, mæroris iniqui
Argumenta facis? Nimiùm sua, mensor avarus,
Ah nimiùm curto definit gaudia gyro,
Non nisi præsenti fruitur qui sorte, nec ullâ
Præteritos ævi fructus in parte reponit
Lætitiæ. Volucri delabitur ocyor amne,
Singula perque perit cursim momenta voluptas:
Quæ fuit, haud superest; quæ præsens, ordine eodem
Jam fuerit. Digna hæc lacrymis si fata videntur;
Nunquam hominum generi, nunquam heu non flere vacabit;
Ceu novat illa suas nullo non tempore mortes.
9. Sed neque Fortunam contra sit justior iræ
Materies, olim indultos, sua pignora, census
Legitimâ Dominæ quòd pro ratione resumpsit.
Divitias tibi, vel puero, fac, dura negasset,
Libera ceu poterat, multis ceu dura negavit;
Nil tamen Astrææ ad lances & jura vocandum
Prætoris rigidâ nil dignum admiserat urnâ,

Par-

Parca quidem, rerum sed non nisi parca suarũ.
Unde igitur lites, si denique sera reposcit,
Annuit utendum tanto quod tempore, posset
Cùm tamen utendum nunquam permittere, munus?
Ergone, quòd facilis, culpetur? Præmia spargens,
Probra metat? Rea non fieret, si parcior esset?
Arguis injustam. Quantò tu dignior hujus
Nominis invidià; pugnes aliena, vetante,
Qui, Domino, retinere: dati neque pignoris Usum
In merito, sed onus reddendi in crimine ponas?
10. Esto, infida tamen te læserit, ut memoras, sors;
Cur ideo noceas tibimet crudeliùs ipse?
Abstulit illa suos, rerum vilissima; census:
Cur reliquos fructus, melioraque, prodigus ultro,
Ad cumulum damni abjicias tu munera, dulcem
Lætitiam, sophiæque jubar, cordisque vigorem?
Hæc hominum felix possessio, quam sibi recta
Mens parit: hanc, duri, quævis injuria fati
Externas populetur opes, sit cura tueri.
Magnanimi exemplo est virtus Stilponis: ab hoste (a)
Direptis Patriæ, qui, mœnibus, undique planctus,
Undique dum tristis volitat dolor, & sua nemo
Civibus e reliquis non deflet damna: rogatus,
Quæ

(a) *Sen. epist 9. & Laert. in ejus vita.*

Quæ sua privatim communi in turbine clades?
Dij meliora, inquit. Clades procul omnis.

Avarus

Nil rerum eripuit prædo, eripietve mearum.
Quæ priùs obtinui, vel nunc intacta supersunt.
Scilicet incoctam generoso robore mentem,
Sublimesque animos, & docti pectoris artes,
Hæc sua vir sapiens rebatur: cætera, sortis,
Quæ, breve Depositum, nunquam Stilponis in ære
Duxerat; haud ablata sibi, sed reddita sorti
Credebat Dominæ. Parili ratione cavendum
Et tibi, ne proprij læsum quid fortè peculî,
Amissumve reare, simul Dea lubrica, standi
Impatiens, jam vasa legit: neu tristior æquo,
Perfidiæ furtique levem dum crimine damnas;
Quas neque sustulerat, potuit neque tangere, sacras
Compositæ tibi mentis opes, verissimus Ipse
Fur, rapias. Dic, à servo fugiente relictus
Quod Cynicus. Jactura levis: cretatus agaso (a)
Me caruisse potest; vili non ipse libenter
Mancipio caream? Sine me sibi sufficit ille;
Non ego sufficiens mihi sim, desertus ab illo?
Turpe nimis, fastu quæ nos Fortuna superbo
Negligit, eximiam nobis pulchramque videri.
Redde pari par. Te fugiens avertitur? Æquè
Aversum sciat esse sibi. Fastidit amantem?
Mutua despecti referat fastidia. Curæ
Quid tibi sit, curâ quæ te proscripsit ab omni?

Res

(a) *Laert. in Vita Diog.*

Res habeat sibi rite suas: discatque, vicissim
Se sine, posse tuis hilarem te vivere rebus.
11. Haud mihi pro magnis Fortunæ præmia, sensu
Nec nimio levis hæc animum jactura moveret;
Alter ait. Thalami at sociam, dulcesque requiro,
Altiùs impacto confossus vulnere, Natos:
Heu Natos, sociamque tori, quos dura supremùm
Conjugis, & patris e gremio Libitana revellit.
Audio. Sed quidnam cognato in funere flendum
Objicitur? Vitæ blandis quòd fructibus illos;
An te quòd potiùs Natura orbaverit illis?
Quidquid erit; neutri desunt fomenta dolori.
12. Exanimos luges, ceu dira & tristia passos?
Nempe ideo, reor, occiduo quia corpore functis
Nil vapor æstivus, nil fert jam bruma negotî:
Vel quia pauperiem, morbos, totque aspera sortis,
Aspera naturæ jam tandem, vindice letho,
Imperia egressi, nullas communibus ultera
Congentur fatis lacrymas impendere, nulla
Conjugis aut sobolis pullati funera ducent.
Heccine sunt, manes unde arbitrere dolendos?
Demens! Ceu multò non justiùs ipse videri
Manibus infelix mereare, urgentia mille
Quem rapido circumveniunt discrimina ponto!
Illorum ac ploranda tibi sint funera, certos
Eme-

Emeritâ portus qui iam tetigere carinâ.

13. Sin tua te potiùs movet intercepta voluptas,
Frigentemque torum, desolatosque Penates
Non alio prorsus, fundi quàm damna, vel auri,
Prosequeris gemitu; jacturas quæ modò tales
Flentibus admovi, solatia nil opus ægro
Hic iterum cecinisse. Illis e funere crudo
Ortum, rite memor, poteris lenire dolorem:
Haud Lachesim damnans, ictu quòd præcoce Natos
Sustulerit, qui, mortales, quandoque perire
Debuerant: magni statuens quin muneris instar,
Quòd, juvenum florem rapido dum demetit ungui;
Nete tuos Fusis pergat vivacibus annos.

14. Funditus at perijt domus, & spes tota nepotum.
Dirum equidem memoras vulnus, crudele, nec ullis
Sat flendum lacrymis. Nusquam genitoris imago,
Parvulus Æneas, claræ qui nomina stirpis
Excipiat, reparetque genus, in resque paternas
Sorte pari subeat. Villas, fundosque vacantes,
Servatosque diu census, cumulataque parcis
Sumptibus, haud parcis etiam sudoribus æra,
Nescio quis, dignusve tuo quàm nomine, certè
Externus, subitò veniens, invaserit Hæres.

15. O cæcas Hominum curas! Rationis inanes,
O gemitus! En quid, busto nigrâque favillâ
Ulterior, funestum adeo & lacrymabile ducas.
Scilicet, occiduo postquam de carcere, vitæ
Cælitis in sortem, fortunatosque Deorum
Veneris, humanis jam casibus altior, orbes;
Is reor, æterno perfusam nectare mentem
Conficiet stimulis gaudere vetantibus angor,
Num consanguineâ quisquam gente superfit,
Nomine te referens: aut quis tibi posthumus hæres
Contigerit, servusque tuâ dominetur in aulâ.
At Cynicus moriens haud tantùm quærere sprevit,
Fortiter ignarus, cuinam versatile Tectum (a)
Linqueret: aut quosnam, senij ductor, in Usus
Mittendus post se baculus foret: ignibus esca
Cederet; an viduæ exciperet connubia vitis;
Sed neque, quid vacuo fieret de corpore, duxit
Ad curas spectare suas: exanguia nudo
Sub Jove membra jubens, cippi sine munere, dulcem
Vulturibus prædam statui, rabidisque Molossis;
Si Cynicum tamen, agnati, veteresque sodales,
Auderent rabido contingere dente Molossi.
16. Illud ad hæc possis, sapiens, tibi dicere; Quid, si
Contigerat Natos fesso succedere patri

In-

(a) *Vide Laert. in vita Diog. & Cicer. in 1. Tusc.*

Incolumes; ideone domus, se stirpe recenti
Usque novans, longæ nesciret damna senectæ?
Seriùs, aut citiùs nascentia quæque supremum
(Sic fatis placitùm) properant contingere finem.
Claudia nunc ubi gens? Ubi magni sanguis Juli?
Quis mihi Scipiadûm, Marcellorumq; nepotes,
Aut quis ab antiquis monstret superantia Gracchis
Germina? Vel primi tot quondam nominis urbes
Heu! pessum cecidere. Jacent Carthaginis altæ
Mœnia, confusis vix agnoscenda ruinis.
Pro Solymâ Solymæ locus est. Viguisse Mycenas,
Non oculis, famæ jam credimus. Ardua nusquam
Pergama. Cadmeus cecidit labor: æquora nec te
Bina, Ephyre, texere satis; quin Romulus ignis
Congestas tot opes, tanto molimine ductas
In cælum excidio fatali absumeret arces.
Parva tamen loquor, ars hominum quæ struxerat, ævi
Vastantis miserum tandem jacuisse trophæum.
Immo age, qui latè nos circumplectitur, Orbem
Aspice, terrarum Tractus, undosaque regna,
Ventorumque domos, cælique meabilis axes.
His pariter sævam (quis crederet?) ordine certo
Net sua Parca diem: nec longè secula, quando
Hoc etiam triplicis Mundi, in quo cætera cursus

In

Interitusque suos peragunt, immane theatrum,
Turbine flammifero exhaustum, in seseque sepultum
Corruat. Et, lustris rapientibus omnia, fungi
Nos quoque sorte pari mirabimur? Inter & altos
Regnorum cineres, sonitumq; extrema ruentis
Naturæ, perijsse domum quis fleverit unam?
17. En Alius, tacitis mæroribus, anxius, æger,
Iratusque sibi: socios rumore secundo
Quòd celebres latè populi volitare per ora
Cùm videat; nullo famæ plaudentis honore
Vindicet ipse suum Lethæis nomen ab umbris,
Obscurum tacitumque agitans inglorius ævum.
18. Quisquis es, o, talis mentem cui cura remordet,
Disce age, quàm tenuì frauderis munere i quàmque
Sic etiam, licet ignoto penitùsqne latenti,
Nil vitæ ad fructns, sinceraque gaudia desit.
Quidquid abesse doles, summo quoque defuit Orbis
Authori, minimo nec tempore defuit. Ante
Scilicet e nihili æternis quàm promeret umbris
Ille genus Superûm, ac mortalia sæcula; nullum,
Unus fama sibi, & spectator, & omnia, testem
Extra habuit decorum, miratoremque suorum.
Num minùs idcirco sese tunc lætus in ipso,
Num minùs externo vixit sine teste beatus?
19. Exemplis videor nimiùm sublimibus uti.
Non

Non deerunt vitæ e Medio propiora. Tonantis
Linque aulam, nostrique redi ad commercia
Mundi:
Quot subitò occurrent, privato qui lare clausi
Exiguis facilem naturam fructibus explent:
Dimissâque Alijs miserâ ambitione parandi
Sive togæ, seu bellorum per munia clari
Nominis, ex sese ducunt sua gaudia, juxta
Nesciri populo, & populum nescire parati?
20. Sed quid ego, vitæ felicis ad otia nullo
Esse opus illustris, doceo, tibi murmure famæ?
Cùm manifesta fides, vix otia sæviùs ullo
Conficiat, famæ insignis quàm murmure, lædi.
Angeris, exiguus volites quòd sermo, nec ullus,
Te digito signans, Hic ille, admurmuret, hic est?
Scilicet, angorum quòd causæ & semina desint,
Angeris. Heu quantò plùs pectoris anxius esses
Sublimem latè populi si tolleret aura?
Queis foret excubijs, & quàm non deside curâ
Tunc opus, ingenio semper ne lubrica vanos
Desereret furtim Complexus gloria: neu quod
Fortè novum exoriens majori lumine sydus
Versa in se subitò vulgi traduceret ora?
Anne quati miserâ toties formidine pectus:
Luminis aspectu, quod projicit æmula virtus,
Non secus ac tedis Furiarum ardentibus, uri:
Ex levis adverso, vel amico murmure vulgi
Sollicitum pendere: illinc desumere mentis
Omnem habitum, lacrymas illinc, & gaudia: ne quid
Immemor exhibeas gestus, vox, vitaque, famæ

Quod

Quod minùs ad veteris normam respondeat horis
Omnibus observare: palàm te prodere nunquam:
Nil agere ex animo: ad speciem componere vitam,
Id juvat? O Superi, me nunquam talibus, oro,
Infensi mactare Bonis. Inglorius ævum
Traducam, dum securus, liberque, meusque.

21. Secretæ o utinam libassent gaudia vitæ,
Ambitio quos cæca insano turbine versat:
Plaudenti procul à vulgo scenâque remoti
Degere, non æquo duntaxat pectore ferrent;
Sed vel prensantes ultro, sperniqne dolentes,
Aversi, effugerent titulos. Tam triste subiri
Servitium est, quo Fama suos exercet Amantes;
Tamque onerosa humeris, præclarum, sarcina, nomen.

22. Quidnam igitur? Referes. Neque si perstringar amaro
Scommate, si ludus fiam, probrisque lacessar;
Ulla aderit justi vel tunc mihi causa doloris?
Nulla equidem. Vel enim feriunt inimica merentem
Scommata; vel temere jactis traduceris insons.
Si primum; fers digna: nec iræ suppetit ansa,
Lætitiæ at potiùs: quando vel ab hoste doceris
Quid caveas, nullâque tibi est mercede repertus,
Sumeret arcanis qui te Podalirius, ultro
Purgandum vitijs. Neque enim præsentius ullum

Antidoti genus infectos detergere mores,
Quàm censura jocis mordacibus illita: sensu
Tristior illa quidem; sed amica in munera vires
Hinc habet, haud medicæ tantum latura opis; ægras
Si minùs austero morsu pervelleret aures.
Utere felici auxilio: vitijsque remotis,
Fœda simul meriti abstuleris contagia probri.
23. Ludibrijs justam nullo sin crimine causam
Obtuleras: rationis inops sed turba maligno
Immeritum risu, dictisque procacibus urget:
Sive quòd, attonitis oculis, vultuque supino
Dum graderis, totam sublatus in ardua mentem,
Securum, pingui via quà densissima cœno,
Straverit offensi gressus injuria corpus;
Sive quòd, hinc illinc laxo pendente galero,
Hirsutisque supercilijs, Afroque colore,
Et naso enormi, ac vitreis specularibus aucto,
Insolitam exhibeas speciem: nutricula qualem
Ploranti puero Empusam, horribilemque minatur
Manducum; nullo genus id jocularia sensu
Præterijsse licet. Quis enim, modò sanus, ineptas
Amentum voces inter sibi seria credat
Ponendas, hilari neque risu explodere malit?
Atqui sic habeas, vanam quicunque, ferendis
Rerum in judicijs, speciem sectantur, avitis
Ut libet insignes titulis, & plebis honore,
Stul-

Stultorum genus esse, haud multò sanius illis;
Quos Antoninæ spectans monumenta columnæ
Verberibus, justisque domat custodia vinclis.
Finge illos te fortè lares invisere, & omnem
Ridiculam venienti actutum illudere turbam;
Hunc incomposito linguam exertare cachinno;
Spumifero illum oris nimbo, putrique salivâ
Ninguêre; lentandis Tyrrhena per æquora Tonsis;
Ad Centumcellas alium, & pœnalia transtra;
Prætoris velut edicto, te mittere: fronti,
Nec deêsse, affingat qui cornua, quique latronem,
Perjurumque, Magumque, trifurciferumque salutet.
Talibus an xenijs titulisque acceptus, iniquâ
Mente domum, lætoque minus discesseris ore?
Haud reor, insulsæ vitio ni mentis eodem
Desipias: quin ridentes illa inter Amicos
Jurgia mox iterum ludens, iterumque referres;
Cur aliorum igitur, medijs impunè vagantur
Qui trivijs, Agamemnonidùm, Amphiariadùmque
Altiùs impresso feriant te sibila morsu?
Anne isti numero quia plures? An quia ferri
Vincla procul, nullusque tenet quòd carcer? Ineptè:
Hic veluti res summa foret. Non vincula stultos,
Non numerus, sedesve probant; sed turbida mentis

Judicia, & species pravæ, & rationis egestas.
Hoc si morbo hominum pleriquẽ, per omnia-
 fate
Compita, perque domos, capti non secius, ac
 quos
Hellebori succus, succoque potentior omni
Fraxineus fustis secreto in carcere curat;
Nil equidem superest, pretij discrimine cur hos
Secernas alijs: animi vel dispare sensu
Cur dignanda putes, patulis quæ faucibus aut hi
In ventos, aut hi temere convicia jactant.
 24. Despiceris, vultu ceu subniger, inque ve-
 nustus.
Despice tu contra, ut fatuos & mentis inanes.
Cautus id inprimis, ne, si commotior æquo
Ebria vesanæ excipias dicteria turbæ;
Mirus in numerum venias, ridendaque sanis,
Futiliter plorans, de te spectacula dones.
 25. Nam quæ spectantum ad lusus sic facta
 phrenesis,
Ceu stolidi questus? Non reddidit ille salutem:
Impulit in latus: assueto fraudavit honore:
Exclusit foribus: plausum famamque dicacis
Ad socios ausus de me sibi quærere, fœdis
Immeritum sannis, & nigro dente momordit.
Talia cum querulos irato effundere vultu
Audis; num tremulo spleni imperitare, tumen-
 temque
Aggeribus risum potis es cohibere, per ora
Ne subito, & nares sese prorumpat aduncas?
Arguti nullus me certè Roscius oris

Plùs

Plùs movet: Eupolidis nulli majore cachinno
Sollicitant lusus, Thymeleave pulpita vanus;
Quàm dolor,& genus hoc lacrymæ. In præcordia totus
Irruit extemplo,pulmonemque occupat imum
Democritus. Frustra est labijs infigere dentes,
Frustra animæ effugia & laxos operire meatus.
Quò magis adversùm pugno; hôc invisa laborat
Acrior emovisse repagula: donec ab ipso
Obice luctatuque immensùm viribus auctis,
Nec jam se capiens (ceu longâ coercitus annis, (sic
Si liquidum tandem per claustra negantia ru-
Eluctatus iter) convulsis denique victor,
Prosiliat Septis, vacuasque exundet in auras.

26. Sed neque, si docto fatui delira popelli
Verba supercilio despexeris; æquior ulla
Hinc ægri saltem ratio queas esse doloris;
Quòd vel Socratico fòrs quisquam de grege, vultùs,
Incessùsve tui ad speciem, subriserit. An tu
Eripias splenem Sapienti? Turpe, doloris
Unde procul Morsus, leni præcordia tactu
Vellicat: hæc illis dedit irritamina blandi
Pruritùs natura. Aliquid si tale notavit
Vel Sapiens; quid mirum, humani conscia sensùs
Ingenito sua prodiderit quòd pectora motu?
Num pro Sileno te fingere Parthenopeum
Debuerat? Num naturæ dediscere morem,

Ut risum, ridenda videns, nesciret? Amœnâ
Perculsus facie gelasinum claudere dentem
Ille quidem haud valuit: nullo perstrinxit iniquus
Te tamen hinc morsu, veri nil dempsit honoris:
Rite superficiem solido secernere doctus,
Nec formâ metiri hominem, sed mente animoque.
Contemptum quod rere, fuit non liber anheli
Pulmonis fremitus. Cave, ne te verius ipse
Despicias, si, quòd lepidam pulmonibus inferat
Spectantum facies tua vim; tibi vilior inde,
Ac pretij sophiæ in trutinâ videare minoris.

27. Quin Alijs accede libens ridentibus: & cùm
Ignea visceribus bilis tumet, inque doloris
Fermento est animus; speculi tum lævis in orbe
Aspice, quàm vultu occurras gestuque facetus,
Quàm graphicè unguiculos à vertice ductus ad imos.
Nempe, joci segetem variam argutique leporis
Inde metens, animum simul oblectabis, & hosti
Præripies, in te jaceret quæ, tela: Vatinî
Non aspernando ritu; qui, scurra disertus, (a)
In faciem strumasque suas dicteria passim
Ingeminans, vix ansam Alijs, qua invadere possent;
Vix quidquam hostili carpendum liquerat iræ:
Cum pudor infestis, Morsumq; parantibus esset,
Rodere, quas falso prior ipse notaverat ore.

28. De-

(a) Sen. de Const. Sap. cap. 22.

28. Denique plùs nimiò tenerum, expertemque vigoris
Se probat, imbellis quem risus, & aura volantis
Æthera per vacuum, solidò sine pondere, verbi,
Haud aliter, quàm tormento displosa curuli,
Excidium muris, ac turribus, ænea moles,
Sternit humi. Lamenta, miser, quid inania perdis?
Quò dolor, & lacrymæ? Vocis, non fulminis ictu
Læderis. Erravi: neque vox te læsit, inermi
Allabens sonitu. Numerasis corporis artus;
Nullus abest: nusquam minimi vestigia præfers
Vulneris: haud ullo es viduus, nisi quem tibi, plorans,
Iratis manibus fors vulseris ipse, capillo.
Scitè olim Augustus, juvenum majore Neronum
Indignante, Remi quòd plebs impunè protervis
Vocibus auderet Dominum allatrare, Quid, inquit, (a)
Frivola sollicitant adeo te murmura? Tales
Attine parum nos esse, in quos nil fervidus ausit,
Ultra verba, furor? Penuem patiamur avitæ
Hanc libertatis superesse Quiritibus umbram,
Dummodo ne fræna imperij cervice rebelli
Excutiant; linguis laxent effrænibus ora.
29. His animadversis ludibria vana, jocosque
Imbelles facili haud tantùm superaveris ausu:
Sed neque te dignam censebis, tantulus hostis
Quam dederit, palmam. Quis enim Mavortius heros,

(a) *Vide Suet. in ejus Vita cap. 51.*

Hostili male compositam quòd in æquore fudit
Agricolûm turbam, titulos deposcat, & arcus,
Digneturve suis hæc annumerare triumphis?
Annibalem si quem, si Pyrrhum Marte cruento
Perculerit: bimaris si mœnia celsa Corinthi,
Cadmeasve solo victor dejecerit arces;
Tunc sibi mansurum præclaro nomen ab hoste
Induit, & curru latè sublimis eburno
Præfert, quam Latius Mars non irrideat, & quam
Antiquis conferre velint Capitolia, laurum.
Haud aliter Sapiens portenta immania, lethi
Horribiles formas, regum suprema minantûm
Sævitiam furiasque truces, certamina sese
Digna putat: sannas, Irrisus, scommata, ludos,
Seu faciles, animo exiguæ nil laudis egente
Despicit: Ecquænam, referens, mihi gloria, vanam
Longè allatrantis rabiem sprevisse catelli?
Hasne ergo in pugnas, huicne ut securior hosti
Congrederer, tanto Sophiæ munimine pectus
Cura fuit texisse? Hunc ille denique Sumptus,
Exhausta huc studia, & longi recidere Paratus
Armorum? Pudet heu: consumimus impare robur
Materiâ. Date, qui deceat concurrere fortem.
Fulmineus prorumpat aper, maculosque tigris,
Seu leo, sive alius Libycis par terror ab antris:
Tunc firmabo gradum contra, & venabula nixo
Tendam recta genu; tunc me virtutis egere
Atque animi credam. Quò nunc ea pectora? Tantus

Quò

Quò vigor? In fœdam Venerem projecta Juventus,
Expleat insani brutos dum pectoris æstus;
Censorum virgas, & nigræ sibila famæ
Proterit. Usuris & largo fœnore sortem
Euclio dum geminet; qualis jactetur in urbe
Fabula, collisis lætoque crepantibus ictu
Explodit digitis, quævis ludibria, quosvis
Fortiter irrisus vulgi exorbere paratus.
Et Sapiens magno spernenda ad talia nisu
Indigeat? Vanum es, vanum, Sapientia, nomen,
Si minùs ad curas animo fers roboris, auri
Quàm scelerata sitis, vetitæque libidinis ardor.
30. Ridenda hæc igitur verborum spicula. Curæ
Plus alij medicæque manûs fortasse requirant,
Quos scelus, & gravior peperit violentia, luctus.
Nempe, ais, haud intra fatuas injuria voces
Constitit; illisus tergo quoque fustis: in ipsum
Irruit os foribunda manus, pugnoque trabali
Marcentes oculos, gingivam liquit inermem.
Nec dolor hic mentem fodiat? Plagasque superbi,
Et turpes ignominias victoris inultus
Dissimulem? Expleti successibus ille furoris
Jactabundus, ovans, indigno e crimine plausus
Colligat, erectâque hilaris cervice triumphet:
Victus ego, contemptus, inops, nebulonis amari
Ludibrium vulgo ferar, insiliendaque colla
Subijciam tumido plusquàm serviliter hosti?

Non patiaſ. Bene ais. Neque ego te probra ſubire
Iſta velim. Sed,ne ſubeas, mentem erige, teque
Majorem,quam qui victus ſuccumbere poſſis,
Concipe.Cur doleas,vulgo ceu ſpretus inerti?
Nec ſperni potis eſt Sapiens, nec ſpernere vulgus.
Crede mihi,nimio fatuos dignaris honore,
Si certâ ratione putas errare,nec Auſus
Præcipites bacchantûm, & facta improvida tæcis
Caſibus annumeras. Hic, qui modò, pectoris impos;
Audaces indigna manus tibi miſit in ora,
Judicij nil delectu,mentiſque ſuaſu
Conſtituit: nil ſive Tui,ſeu conſcius egit
Ipſe Sui: ſed,vecordi rapiente furore,
Tanquam effrænis equus, percuſſus vel ſtimulo bos,
In latus adverſi vagus irruit. Impetus amens
Stultitiæ fuit ille,feras quem fortier,ævi
Ceu reliquas ſortiſque vices;non dedecus,ultum
Quod,veluti contemptus,eas, hoſtique reponas.
Socratis in mentem veniat, qui, calce protervi (a)
Pulſatus Juvenis,tranquillo immobilis ore
Perſtitit,inficians læſum: mirantibus æquam
Tum ſocijs mentem,ſecuraque pectora, Tali
Nam quid,ait,potiùs faciendum in tempore? Num,ſi
Ob-

(a) *Vide Laert. in ejus Vita, & Plutarch. de Liberis educ.*

Obvius infesto sonipes te læserit ictu,
Sublatis contra depugnes calcibus, in jus
Aut hostem rapias, & causam dicere cogas?
Non secus hunc ego, præcipitem, tumidumque juventâ,
Quàm calcitronem Arcadico de semine pullum,
Intueor; Bruti posthac sit cura cavere
Incursum Bipedis: nunc æquâ est mente ferendus.

31. Cuncta igitur, quæ stultorum furor improbus audet,
Non aliter, quàm fortuito venientia casu,
Excipias. Certè, si, quam temerarius hostis
Vim tulit, eventùs subiti Fors cæca tulisset:
Si, quas ille manu plagas inflixit, easdem
Ipse tibi, prono seu scalas vertice mensus
(Avertant Superi;) incertas seu fortè per umbras
Postibus offendens caput, adversoque tigillo,
Indideras; misera hæc duræ ludibria sortis
Irarum vacuus, sedato & pectore ferres.
Cur igitur, petulans hominum violentia si quid
Tale pati cogit; minùs arbitrere ferendum?
Anne tuis aliena Malis insania pondus
Adijcit? Anne tuum sit dedecus, alter iniquè
Quòd furit? Aude animis. Nemo contemnitur ipse
Ni sese prior abijciat. Succumbere tristem
Ludibrijs; non illa alacrem perferre pudendum est.
Vim subiisse doles, irasceris, oraque luctu

Deijcis? Indigna cessisti protinus hosti:
Nil superest, fastu quia te contemnat amaro,
Quia miseri insultet cervicibus, atque sub-
actum
Proterat. Injustè bacchantum, & torvà fre-
mentem
Despice, consilium, invictamque amentibus
Ausis
Objiciens virtutem; omnis transibit in illum
Jam terror, cladesque: ipso se judice victus,
Terga dabit, populi te plausus, & inclyta curru
Quadrijugo supra nubes victoria tollet.
32. Nequidquam sævos rabies assurgit in
ictus:
Nequidquam stygij manantia felle veneni
Spicula livor iners obliquo dirigit arcu:
Vulneribus Sapiens impervius. Altiùs illum
Extulit, insani quàm quò pertingere flatus,
Et scelerata queant odij conamina, Virtus.
Attentare licet, non lædere. Spumea ponti
Barbarus injectis puniri regna catenis
Mandet Achæmenides; stolidos irriserit Au-
sus (a)
E vitreis longè conclavibus Ennosigæus.
Quin &, compedibus festa ad ludibria versis,
Inter seque, velut restim saltantibus est mos
Transmisisse, datis, choreas per libera passim
Æquora cum lætis plaudent Tritonibus udæ
Nereides, Panope, Xanthoque, & glauca Ly-
coris,
Opis-

(a) *Vide Herrodotum lib. 7. ubi Xerses jussisse par compedum Hellesponto injici traditur.*

Opisque, Clioque, Pherusaque, Cymothoeque.
Tu quoque, stulta odij, quid Cælum in prælia poscis:
Humenti quid nimbo, & opacis, Terra, laboras
Auricomum Phœbi extinxisse vaporibus ignem?
Vana moves, quin authori nocitura, Palustres,
Non perimunt, imo jubar immortale sed Orbi
Eripiunt nebulæ. Malesani desine Cœpti.
Quam vomis in Superos, tibi nox superincubat uni.
Telluri similis vulgi dementia, fumo
Egregium nebulisque suis Sapientis honorem
Dum violare furit; tenebris se damnat. At ille
Celsior interea, piceamque ex æthere noctem
Despiciens, rutilum Convexa per ardua Mundi
Urget iter, cæcam rabiem satis ultus, iniquo
Quòd, dum negligitur, lucem non commodet hosti.

33. Jamne vides igitur, causæ nil esse, malignis
Cur scelerum furijs adeo moveare, suamque
Cur Sonti retulisse vicem pro crimine pergas?
Vindictæ procul ansa, procul si noxa: nec ullo
Improbitas (Sapiens modò sis) te crimine læsit.

34. Verùm, age, sit fatuis meliorum in vulnera virtus:
Nec volucres auras, ipsum te injuria certo
Perculerit jactu: nullâ ratione repones
Hanc meliùs, quàm si fastu sapiente superbum
Vulneris authorem spernas. Quid pectoris illi
Esse putas mentisque, (ullâ si mente movetur)

Dum furit, atque odijs in te grassatur iniquis?
Hoc agit, ut læsus doleas, altéque receptum
Vindictæ studio fateare in pectore vulnus.
Tolle voluptatem hanc hosti; jamque ultus abunde es.
Quæ tibi munitam pulsarunt irrita mentem,
Artificis cor tela sui redeuntia figent:
Quòd te torquere haud potuit; torquebitur, ægrâ
Mente ferens, nec vindictam se posse mereri.
Detuleris nimium Stulto, si irascere; fassus
[illegible] cui liceat Sapientem attingere. Discat,
Neglectus, sese vel pœnâ iráque minorem.

35. Adde, quòd ipse sui primus jam damna furoris
Pertulit, externoque dedit sine Vindice pœnas,
Queis nil Cecropius Draco, nil seu, Romula, sive,
Gens Ætnæa, tui gravius statuere tyranni.
Omnibus usque adeo flagris, uncisque, rotisque,
Tedisque, & lamnis candentibus acriùs ipsum
Se cruciat scelus, & sceleris mens conscia: nulli
Quod non extemplo subeunt lacrymabile Sontes,
Injustâ quandoque Alios vi lædere certant,
Supplicium: similes vobis, redolentis Hymetti
Melligenæ cives: alieno tela cruore
Audaces nimiùm quæ tingere, ponitis ægram
Cum telis minimò toties in vulnere vitam.

36. Denique vindictâ nil proficis. Exige quodvis

Sup-

Supplicium, sævi, lania, grassare per omnes
Irarum lethique vias: nec Facta cruenti
Sit pudor Oenidæ, moresque referre Cyclopum; (a)
Attamen hostili nunquam tua cæde coibit
Plaga, nec, admorso Menalippi funere, venis
Manantem cohibebit atrox vindicta cruorem.

37. Ulcisci juvat? Haud teneo. Ulciscare, sed hostem,
Qui proprior, graviori animum qui vulnere lædit.
Ira animi mentisque bonæ est acerrimus hostis:
Huic meritum Par redde, hanc justis obrue pœnis.
Demonacta furens quis nescio verbere crudo (b)
Perculerat. Cùm judicium, pœnamque Nocentis
Turbati magno fremerent clamore sodales;
Quò mihi præsidium legum, Themidisque tribunal?
Subjecit Sapiens. Sententia Judicis ictos
Nil relevat, docti sed cura Machaonis artus.
Hunc mihi, si qua fides, actutum quærite. Pœnam
Cur hostis propriæ libeat præferre saluti?
Ille fugâ procul avectus, nec jam nocet: hostis
Nunc meus est, pergit quod lædere, vulnus: in ipsum
Cura sit auxiliis potiùs pugnare Medentum.
Te quoque par eadem sentire, calentibus ira

Quan-

(a) *Stat. lib. 8.*
(b) *Apud Lucianum in ejus vita.*

Quandocuuque ferox stimulis præcordia versat;
Hanc hostem censere, & signa infesta moventi
Viribus adversis, totaque occurrere nisu.

38. Perge Hygieîa potens, Ratio. Curam altera poscit
Auxiliumque lues. Sunt, quos haud molliter angat,
Dulcis ab amplexu Patriæ, charisq; Propinquis
Divulsos alio sub sole senescere gentes
Inter inhumanas, & linguâ, moribus, omni
Dissimiles vitæ cultu. Sulmone creati
Quarta hinc materies elegis? Dolor ipse canenti
Ingenium facit, & major, quia tristis, Apollo est.
Nasoni Senecam Sapientem opponere vati
At licet. O, patriæ, vitam, seclusus ab orbe,
Vitalem quicunque negas, tersura parentis
Quæ miseræ lacrymas Cyrnæo nobilis exul
Condidit inclusus pelago, monumenta revolve; (a)
Non spernenda tui invenies solatia casûs.

39. Exul es. An genus id pœnæ nunc noscere primò
Incipis? An solus comprendi hoc nomine censes?
Quilibet, ætherei dias ubi luminis oras
Attigit; in miserum confestim nascitur Infans
Exilium, longè cognatis devius astris.
Unica, si nescis, Mortali Patria cælum est:
Illic certa domus, generisque exordia nostri.

Quid

(a) Seneca Consol. ad Helviam.

Quid refert, hæc, illa colas an littora? Quovis
Tantumdem Superi terrarum cardine distant.
Exilium mutare tibi, haud indicere possunt:
Hostes haud patrio te pellere longiùs axe.
40. Exul es. Antiqui cunabula scilicet ortûs
Nulla vides, neque carpis adhuc, quas advena vitæ
Impuleras primis auras vagitibus. Hoc si
Exilium dicendum; hominum pars plurima sponte
Exulat. An paucos videas ubicunque locorum,
Diversis procul advectos e finibus? Urbem
Subjecti caput hanc Orbis, generisque theatrum
Humani percurre oculis. Quæ saxa Seriphi
Exulibus sic plena? Ad nomina danda citentur
Si fors Romuleo veteres e sanguine cives;
Vix, puto, diversæ fuerint pars tertia turbæ.
Sed quid opus privata sequi monumenta? Vetustis
En etiam effusi turmatim sedibus ipsi
Externam populi Patriam, penitùsque remotos
Quæsivere lares. Italo sic littore magna est
Græcia: sic Gallos Asiæ tenuistis opimo (a)
Pinguia Culta sinu: sic longum vecta per æquor
Massiliam Rhodano adjunxit Phocæa Juventus: (b)
Nec nova deest ultra Herculeas Hispania metas;
Cessisset pecudum squalentibus invia lustris

Ma-

(a) *Livius lib. 38.*
(b) *Strab. lib. 4.*

Magnâ parte Sui Tellus; si prima virorum
Abnuerat soboles gentilia linquere tecta.
Exilijs adeo debet, regione quòd omni
Jam patuit, vacuus nusquam cultoribus, Orbis.
41. Et verò quidni pudeat, fusi undique circum
Orbis in imperium genitos, natalibus arvis,
Unius & certæ regionis fimite vitam;
Non secus ac Gyaræ scopulis, includere? Trunci
An sumus arborei, quorum qua quilibet egit
Radices primùm tellure, senescit eadem,
Sint alijs aliæ gignundis stirpibus oræ
Felices: bleas hæc educet; altera linum
Plùs amet: hæc Cereri respondeat; illa Lyæo;
Nulla hominum generi tellus non hospita; nullos
Non illi Tractus voluit Natura patere.
Si plures numerare domos, & prædia pulchrum
Ducimus; una juvat cur tantùm Patria? Cordi
Si locus est, quem prima dedit nascentibus hora;
Quin placeat, quem sors, fatúmque assignat adultis?
Exulat infelix, totius transfuga Mundi,
Angustis glebæ spatijs qui clausus avitæ,
Perpetuò sedem fovet, ac circumspicit unam.
42. At locus exilij subtristior. Esse paternum
Id tibi finge Solum; ridebit protinus. Iisdem
Indigenæ tecum certè veteresque coloni,
Haud, reor, exigui numero, versantur in oris:
Hosne etiam patriæ regionis pœnitet? Omni

Quin

Quin illam præ sede putent cæloque colendam;
Nec fors illusi genio, atque errare volentes:
Nulla etenim tam prorsus inops damnataque tellus:
Quin eadem proprijs jactet se dotibus. Arva
Hic segetum jejuna; poli sed purior Haustus.
Juppiter inclemens alibi cælumque palustre;
At placidi regnant mores, & mitia gentis
Pectora. Non illic pecoris, non copia lactis;
Pensabit vacuam felix vindemia mulctram.
Turba minor; tantò libertas plenior. Auri
Fulgor abest; aberunt auri quoque crimina. Tardis
Sensibus obtusi, atque iratâ Pallade nati
Indigenæ: Sophiâ qui tinctus, quique liquore
Labra Caballino abluerit, vix unus, & alter.
Pulchrius id: sine rivali, sine pulvere certam
Ipse feres palmam, & subsellia prima tenebis:
Omnis, ceu tripodem, populus te consulet unum.
Cur quod abest curas, nil respicis obvia? Disce
Deteriora Bonis, & damna rependere luctis.
Sub quocunque die, quocunque sub ætheris axe
Vivere fas. Plus poscis adhuc? Sub sydere quovis
Vivere non tantùm; felicem vivere fas est.
45. Sed tenui in plagâ nimis hæreo. Carceris atri
Tempus erit latebras invisere. Squalidus illic
Nescio quis miseris urget sua fata querelis.
Nec tam illum (licet is fodiat quoque pectora luctus)

Fœda

Fœda loci facies, claustrisque obnoxia mordet
Libertas; quàm quòd, Themidem sortitus iniquam,
Damnetur sontum pœnis & legibus insons.
44 Ut priùs hanc animo experiar tibi vellere curam;
Falleris egregiè, vacuum si crimine pectus,
Innocuasque manus momentum sortis acerbæ,
Non lenimen habes. Morituro à Socrate fas est
Illustre oppositi documentum sumere Veri.
Cecropidûm quis sæva odia, addictamque Nocentûm
Supplicijs Virtutem, & in uno nesciat omne
Perversum jus fasque viro? Proh tristia fata!
Infelix laniata genas, laniata capillos,
Cum gemitu, lacrymisque, & fœmineo ululatu,
Clamabat conjux. Quid mens ignara nocendi (a)
Quid virtus, moresque juvant? En criminis expers,
Integer en vitæ, rigidi præceptor Honesti,
Vir moreris. Sed non hos illam perdere luctus,
Propositi retinens, pœnâque & judice major
Sustinuit Reus. Irato muliebria vultu
Rejecit lamenta: &, Num, vanissima, furti
Me potiùs, vel cædis, ait, pro crimine turpem
Optâris meritæ pœnam exorbere cicutæ?
Quid virtus moresque juvant? Ut luce peractâ
Triste chaos Erebi, funestaque Tartara vitans,
Insontem Elysijs assignem cœtibus umbram:
Ut,

(a) *Vide Laert. in ejus Vita.*

Ut, qui judicio infando nil tale merentem
Addixere neci, damnandi hominumque, Deûmque
Judicijs nullo causam non tempore dicant:
Omnibus exemplum venturi gentibus ævi
Magnanimæ ferar ut mortis, labemque sepulto
Hæsuram cineri, & fatis opprobria demam.
Hæc adeo recolens, indigni tu quoque duras
Supplicij solare vices: sique aspera ferre
Angit; at innocuum, relevet saltem, aspera ferre.

45. Sed neque concretis æternùm sordibus horrens,
Nigro mæsta situ, vivæque impervia luci
Sollicitet sedes. Purâ ceu lampade Titan
Illuviem stabulorum, & putri informia limo
Stagna subit; tetri Sapiens sic fornicis umbris,
Et pingui squalore adeo nil tingitur; afflet
Ut pretium magis ipse loco, propriumque nitorem.
Scilicet, elapsi quo Morus gloria sæcli
Delituit, rigido vallatus milite postis
Immortale viri nomen caligine turpi
Presserit? Haud illud, tanto tunc hospite plenum,
Supplicij potuit claustrum deforme videri:
Limen eras Sophiæ, Musarum regia, templum
Palladis, immensum decorum laudumque theatrum:
Clarior ipse ubi, quàm solio, tu Henrice, Britanno;

Ini-

Enituit, sacrumque jubar, lateque micantes
Nobilis exempli radios, quà pervia Soli
Orbita, Memnonium, Hesperiumque refudit in axem.
46. Quid referam, quod mens, Nostri pars optima, nullo
Seu stringi nexu potis est, sive aggere claudi?
Dura licet corpus Vigilum custodia servet:
Terrarum quoscunque sinus, undosaque regna,
Altaque stelliferi percurrit mœnia Mundi.
Quin etiam rerum nunquam sic libera, nunquam est
Arbitrij sic tota sui; ceu, devia lucis
Cùm mediæ à turbis scenisque forensibus intra
Arcani tacitum Veri penetrale refugit.
Tunc etenim, nullo sibi se rapiente tumultu,
Officijs vitæ reliquis curisque soluta,
Aut varias rerum causas, penitusque latentis
Invia naturæ rimatur semina; libris
Aut Veterum vacat; aut molitur & ipsa vicissim
Grandia quæ seri voluant monumenta nepotes.
Sic Ticinensis carcer tibi, magne Boethi,
Inclyta Cecropiæ referebat limina Stoæ.
Scilicet hic, strepitu semotus divitis aulæ,
(Arctior illa bonæ quantò est custodia mentis?)
Libera dilectis sacrabas otia musis.
Hic per inaccessos calles, humilique negatum
Vulgo iter ingenij pennis sublimibus acto,
Syderaque, & Superos adeunti pectore, totam
Præbebat sese rerum Natura videndam.

Hinc

Hinc etiam, pars illa tuæ non ultima famæ,
Compositi Sophiâ coram dictante libelli
In medium venere diem, quos nectare dulci,
Nectare Pierio madidos informibus umbris
Nulla vaporiferæ fuscabunt Nubila Lethes;
Nullaque non memori celebrabunt sæcula plausu.

47. His igitur tantâ saturis dulcedine curas
Tu quoque si mentem studijs assuescere; tristem
Ilicet obruerint sensum pœnæque, locique:
Nec tibi jam tetro cohiberi limine, dulcis
Quin Academiæ virides errare per umbras,
Doctaque Pierij laureta videbere collis.
Ac veluti, mersis, quas lucri sedulus olim
Vectabat pelagi nimbosa per æquora, gazis,
Eximias Zeno solvisse rapacibus undis (a)
Naufragij optando fertur pro munere grates:
Vilibus à curis quòd sese, opibusque revulsum
Ad Sophiæ placidos portus, doctique Cratetis
Impulerant gremium: mox illum Porticus unde
Exosum Cynicos mores, proprijque futurum
Agminis authorem rapuit; sic tristibus ipse
Acceptum latebris non aspernabile munus
Hoc referes, quòd, futilibus discedere jussis
Nequitiæ illecebris, meliora capessere tandem
Compulerint, dignasque animum excoluisse per artes.

48. Hactenus externæ contra molimina fortis,
Et sceleris rabidos mentem firmavimus ausus,

Nam

(a) Vide Laert. in ejus vita.

Naturæ propiora sequar jam vulnera. Primùm,
Nec mora, Bœoti crassus stupor ingenij se,
Pancratio factis cervicibus, auriculisque
Tempora vix non tota hinc, inde umbrantibus, offert.
Margitæ faciem agnosco: nec forma repugnat
Interior. Socij vix effudere quadrigas
Carceribus; metámque tenent: tu, verbere multo
Ignavum frustra pecus, & calcaribus urgens,
Palladio restas postremus in æquore pulvis.
Sanguis iners, gelidi sensus: non mentis acumen,
Occultas liceat qui rerum attingere causas:
Eloquij non vena fluens, non lætus ad artes
Impetus Aonias, Phœbique capacia corda.
Et licet extremi nil indefessa relinquat
Sedulitas operis, duram tundensque, retundensque
Ictibus incudem assiduis; conamina venti
Diripiunt, vanisque perit labor irritus orsis.
Doctarum nam quidquid opum meditansve, legensve
Pectoris in gazâ stipaveris, ocyùs unda
Instar abit, vacuis repetunt quam Belides urnis.
49. Egregium, fateor, munus Natura negavit.
Tolle animos tamen: hoc quàmvis sine munere felix,
(Parva loquor) potes his etiam felicior ipsis
Degere, queîs puri vivaces ætheris Haustus.

